

ALLMÄNNA RÅD

RFV REKOMMENDERAR 1995:3

(Ersätter 1994:2)

Socialförsäkringen och EU

Innehåll

Allmänt	9
Förordningarna 1408/71 och 574/72	14
Förordning 1408/71	14
Omfattad personkrets	15
Socialförsäkringen och EU	20
Konventioner	22
Ansvariga och administrerande institutioner m.m.	24
Sakområden	26
Tillämplig lagstiftning	31
Allmänt.....	31
Vilket lands lagstiftning skall tillämpas?.....	31
Utsändning.....	38
Övriga undantagsregler.....	44
Inskrivning och avregistrering.....	49
Vårdförmåner vid sjukdom och moderskap	52
Allmänt.....	52
Anställda eller egenföretagare och deras familjemedlemmar	53
Arbetslösa personer och deras familjemedlemmar.....	60
Pensionssökande och deras familjemedlemmar	61
Pensionärer och deras familjemedlemmar	61
Återbetalning av vårdförmåner	64
Kontantförmåner vid sjukdom och moderskap	69
Allmänt.....	69
Kontantförmåner vid sjukdom.....	70
Kontantförmåner vid moderskap	78
Förmåner vid invaliditet, ålderdom och dödsfall	82
Allmänt.....	82
Rätt till folkpension vid bosättning i Sverige	83
Rätt till folkpension vid bosättning utanför Sverige	85
Rätt till tilläggspension	87
Beräkning av folk- och tilläggspension	88
Rätt till folkpension i form av barntillägg och barnpension samt rätt till tilläggspension i form av barnpension.....	95
Beräkning av folkpension i form av barntillägg och barnpension och beräkning av tilläggspension i form av barnpension	97
Gemensamma bestämmelser om pensionsförmåner	99

Beslut om pension	103
Pensionsgrundande inkomst och socialavgifter	104
Särskilda bestämmelser om invalidpension.....	105
Förmåner vid olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar	106
Allmänt.....	106
Tillämplig lagstiftning.....	106
Rätt till förmåner.....	107
Skadlig inverkan i mer än ett medlemsland	112
Försämring av en arbetssjukdom	113
Familjeförmåner	114
Allmänt.....	114
Familjeförmåner för anställda, egenföretagare och personer med arbetslöshetsersättning	115
Rätt enligt lagstiftningen i två medlemsländer till familjeförmåner för anställda, egenföretagare och personer med arbetslöshetsersättning	117
Familjeförmåner och barntillägg för pensionärer samt familjeförmåner för barn med barnpension.....	119
Rätt enligt lagstiftningen i två medlemsländer till familjeförmåner och barntillägg för pensionärer samt familjeförmåner för barn med barnpension.....	122
Förfarandebestämmelser för familjeförmåner.....	125
Överklagande	129
Blanketter	130
Bilaga 1	138
Bilaga 2	140
Administrativa kommissionens beslut och rekommendationer.....	140
Bilaga 3	142
Förordningar som inneburit ändringar i förordning 1408/71 och förordning 574/72.....	142
Bilaga 4.....	144
Förteckning över svensk lagstiftning och svenska system som angår förmåner som omfattas av förordning (EEG) nr 1408/71	144

Förkortningar

ABBL	Lagen om allmänna barnbidrag
AFL	Lagen om allmän försäkring
AMS	Arbetsmarknadsstyrelsen
ATP	Allmän tilläggspension
EES	Europeiska Ekonomiska Samarbetsområdet
EG	Europeiska Gemenskapen
EU	Europeiska Unionen
KBT	Kommunalt bostadstillägg
KPA	Kommunernas Pensionsanstalt
LAF	Lagen om arbetsskadeförsäkring
PGI	Pensionsgrundande inkomst
Prop.	Proposition
RFFS	Riksförsäkringsverkets författningssamling
RFV	Riksförsäkringsverket
SAL	Lagen om socialavgifter
SGI	Sjukpenninggrundande inkomst
SjLL	Lagen om sjuklön
SOU	Statens offentliga utredningar
SPV	Statens löne- och pensionsverk
YFL	Lagen om yrkesskadeförsäkring

Förord

Allmänt

Romfördraget

Rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen

Rådets förordning (EEG) nr 574/72 om tillämpningen av förordning 1408/71

Rådets förordning (EEG) nr 1612/68 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen

Anslutningsfördraget för Finland, Sverige och Österrike (1994:1501), Del 3 (3)

Tillkännagivande om EES-avtalets ikraftträdande med avseende på Furstendömet Liechtenstein (1995:471)

Administrativa kommissionens beslut nr 130

Bilaga VI till EES-avtalet

Medlem i EU

Fr.o.m. den 1 januari 1995 är Sverige medlem i den Europeiska unionen (EU). I EU ingår 15 länder. Dessa är förutom Sverige Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Grekland, Irland, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Portugal, Spanien, Storbritannien, Tyskland och Österrike.

Ett medlemskap i EU innebär bl.a. att EU:s regler om social trygghet skall tillämpas i medlemsländerna. Bestämmelser om social trygghet finns framför allt i förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpning av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, förordning (EEG) nr 574/72 om tillämpning av förordning 1408/71 samt i förordning (EEG) nr 1612/68 om arbetskraftens fria rörlighet.

EES-avtalet

Dessa förordningar har dock varit tillämpliga i Sverige sedan den 1 januari 1994 då EES-avtalet trädde i kraft. EES-avtalet gäller fortfarande för Island, Norge och, fr.o.m. den 1 maj 1995, för Liechtenstein.

Samordningslagen

Genom EES-avtalet blev Sverige förpliktigt att införliva EU-reglerna på bl.a. socialförsäkringsområdet i svensk lagstiftning. Det skedde genom lagen (1992:1776) om samordning av systemen för social trygghet när personer flyttar inom det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) (samordningslagen). Samordningslagen upphävdes den 31 december 1994 då förordningarna fr.o.m. den 1 januari 1995 blev direkt tillämpliga här.

Ett land som är medlem i EU överlåter sin normgivningskompetens till gemenskapen. Förordningar är direkt tillämpliga i medlemsländerna och skall

inte införlivas i ländernas rättssystem genom lagstiftning. EES-avtalet innebär däremot ett folkrättsligt åtagande att införliva avtalets bestämmelser i respektive lands rättssystem så att tillämpningen av bestämmelserna stämmer överens med vad som gäller inom EU.¹

Bakgrund

Den 25 mars 1957 undertecknade de sex länder som bildade den Europeiska kol- och stålunionen ett avtal, det s.k. Romfördraget, om den Europeiska Ekonomiska Gemenskapen (EEG). De ursprungliga medlemsländerna var Belgien, Frankrike, Italien, Luxemburg, Nederländerna och Tyskland. Detta avtal trädde i kraft den 1 januari 1958. Genom Romfördraget åtog sig medlemsländerna inte bara att bilda en tullunion utan också att skapa en ekonomisk gemenskap inom vilken de successivt skulle gå vidare mot ett alltmer intensivt ekonomiskt och politiskt samarbete. Efter hand har samarbetet kommit att utvidgas. Av central betydelse i detta samarbete är den gemensamma marknaden på vilken det skall råda fri rörlighet för varor, personer, tjänster och kapital, de s.k. fyra friheterna.

Maastricht-avtalet

Den 1 november 1993 trädde Maastricht-avtalet i kraft. Då bytte den europeiska gemenskapen (EG) namn till den europeiska unionen (EU). Begreppet EG kommer dock även fortsättningsvis att användas i vissa sammanhang. Det gäller framför allt den inre marknaden, rättsreglerna och institutionerna.

Fri rörlighet för personer

Den fria rörligheten för personer innebär inte bara att direkta hinder för människors rätt att fritt röra sig över gränserna avskaffas. Dessutom skall indirekta hinder undanröjas, dvs. omständigheter som kan bidra till att möjligheterna att fritt flytta inom EU inte utnyttjas. En sådan omständighet kan vara att människor riskerar att förlora sin sociala trygghet om de flyttar.

Regler för samordning av social trygghet

Inom EU finns det därför ett detaljerat regelsystem för samordning av medlemsländernas regler för social trygghet. Genom detta regelsystem kan personer som flyttar från ett land till ett annat inom EU för att arbeta få ett tillfredsställande socialförsäkringsskydd. EU:s regler om social trygghet finns framför allt i förordning 1408/71 och förordning 574/72 om tillämpning av förordning 1408/71. Avsikten med dessa förordningar är att i största möjliga utsträckning samordna förmåner från de olika länderna. Genom samordning kan man undvika att personer som har tjänat in rätt till förmåner i ett land går miste om dem om de flyttar till ett annat land. Med samordningsregler går det också att undvika att personer som flyttar till ett annat medlemsland inte får rätt till förmåner där. Ambitionen är inte att skapa enhetliga regler.

¹ Prop. 1991/92:170 Europeiska Ekonomiska Samarbetsområdet, del 1, Bilaga 1, s. 124

Territoriell omfattning

Förordning 1408/71 gäller liksom Romfördraget inom EU-ländernas territorier. För Frankrike innebär det att fastlandsterritoriet, dvs. det egentliga Frankrike, och de utomeuropeiska departementen omfattas av förordningen. Dessa departement är Guadeloupe, Martinique, Réunion, Saint-Pierre-et-Miquelon och Franska Guyana. Beträffande Portugal omfattas Azorerna och Madeira och beträffande Spanien Kanarieöarna. Vad beträffar Storbritannien så gäller förordningen också för Gibraltar men däremot inte för Kanalöarna och ön Man.²

Färöarna och Grönland tillhör inte EU. Grönland tillhörde gemenskapen fram till år 1985. Rättigheter som har tjänats in enligt förordning 1408/71 fram till tidpunkten för utträdet är dock fortfarande skyddade. Vidare har personer som omfattas av förordningen rätt till akut sjukvård om de vistas tillfälligt på Grönland.³ Personer som är försäkrade på Färöarna och Grönland omfattas dock av bestämmelserna i förordningen genom den nordiska konventionen, se vidare avsnittet KONVENTIONER.

Omfattad personkrets

Förordning 1408/71 gäller för anställda och egenföretagare som är eller har varit omfattade av lagstiftningen i en eller flera medlemsstater och som är medborgare i en medlemsstat. Förordning 1408/71 gäller också för statslösa eller flyktingar som är bosatta i ett medlemsland samt för familjemedlemmar och efterlevande till dessa personer.

Bilagor till förordningarna

Till såväl förordning 1408/71 som 574/72 finns bilagor som innehåller särbestämmelser för de olika länderna samt uppgifter om behöriga myndigheter, institutioner m.m. Där finns också upplysningar om till vilken institution eller myndighet i de olika länderna ansökningshandlingar skall lämnas.

Bilaga VI till EES-avtalet

De länder som omfattas av EES-avtalet har på motsvarande sätt kunnat ange uppgifter i de olika bilagorna. De uppgifterna finns inte direkt i bilagorna till förordningarna utan har tagits in i bilaga VI till EES-avtalet. Där anges sedan bilaga för bilaga vad de länder som omfattas av EES-avtalet har tillfört bilagorna till förordningarna 1408/71 och 574/72. Bilaga VI finns i sin tur intagen som en bilaga 10 till den fr.o.m. 1 januari 1995 upphävda samordningslagen.

Administrativa kommissionen

I bilaga VI till EES-avtalet anges också att vissa beslut och rekommendationer från Administrativa kommissionen för migrerande arbetare (Administ-

² Slutbetänkande av utredningen om socialförsäkringen och EG, Social trygghet och EES (SOU 1993:115), s. 128–129

³ Rådets förordning (EEG) nr 1661/85 om ändring av förordning 1408/71

rativa kommissionen) angående tillämpningen av förordningarna 1408/71 och 574/72 också skall beaktas av de länder som omfattas av EES-avtalet.

Administrativa kommissionen skall enligt förordning 1408/71 bl.a. ha hand om frågor om tolkningen av bestämmelserna i denna förordning. De beslut och rekommendationer som nämns i detta allmänna råd finns angivna i bilaga 2 till detta allmänna råd.

Förordning 1408/71 Förordning 574/72

Förordningarna kommer i fortsättningen att i de flesta fall endast benämnas förordning 1408/71 respektive 574/72. På samma sätt kommer andra förordningar, som nämns mer än en gång, att endast benämnas med nummer och årtal.

Medlemsstat

Vid tillämpningen av förordningarna 1408/71 och 574/72 skall enligt bilaga VI till EES-avtalet med medlemsstat även avses de länder som omfattas av EES-avtalet. I detta allmänna råd används antingen benämningen EU-land eller medlemsland. Det avser då även Island, Liechtenstein och Norge.

Konsolidering

Både förordning 1408/71 och 574/72 har genomgått åtskilliga revisioner under årens lopp. År 1983 fördes de ändringar som hittills hade gjorts i de bägge förordningarna ihop till en enhetlig text, en s.k. konsolidering, i förordning (EEG) nr 2001/83. Även därefter har förordning 1408/71 och förordning 574/72 ändrats ett flertal gånger men någon officiell konsolidering har hittills inte vidtagits.

För att underlätta läsningen av förordning 1408/71 och förordning 574/72 har RFV gett ut en inofficiell sammanställning i vilken senare ändringar i förordningarna har förts in i den löpande förordningstexten. Den senaste ändringen av förordningarna som finns intagen i denna inofficiella konsolidering är förordning (EEG) nr 1945/93. I denna utgåva finns också intagna beslut av Administrativa kommissionen som nämns i detta allmänna råd.

En förteckning över de förordningar som har inneburit ändringar i förordning 1408/71 och 574/72 efter konsolideringen i förordning 2001/83 finns i bilaga 3 till detta allmänna råd.

Blanketter

För tillämpningen av förordningarna 1408/71 och 574/72 finns det cirka 60 blanketter för ansökan om förmåner och för att kunna dokumentera rättigheter m.m. vilka används mellan medlemsländerna. Enligt Administrativa kommissionens beslut nr 130 skall varje land ha alla blanketter. Blanketterna skall finnas tillgängliga på alla språk som är officiella inom EU och skall för övrigt vara identiska.

Blanketterna skall tills vidare användas av alla EU- och EES-länder. Sverige kommer att använda en svensk version.

EES-blanketter

Avsikten är att de blanketter som används inom EU skall ersättas med särskilda EES-blanketter. Hittills är alla ersatta i 100-serien, utom blanketterna E101 och E102, samt alla i 300-serien. Tidpunkten för när de övriga blanketterna skall ersättas är ännu inte bestämd.

EU-blanketter

Blanketterna kännetecknas av bokstaven E samt ett tresiffrigt nummer (t.ex. E111). Blanketterna är indelade i serier. Varje serie gäller en typ av förmåner.

100-serien:	tillämplig lagstiftning, sjukvård, sjukpenning m.m.
200-/500-serien:	Pensioner
300-serien:	Arbetslöshetsförsäkring
400-serien:	familjeförmåner

En förteckning över de blanketter som skall användas för tillämpningen av förordningarna 1408/71 och 574/72 finns i avsnittet BLANKETTER.

Nordiska konventionen

Särskilda blanketter för tillämpningen av den nya nordiska konventionen har tagits fram. Dessa blanketter skall i princip endast användas för personer som inte omfattas av förordning 1408/71.

Förordningarna 1408/71 och 574/72

Förordning 1408/71

Förordning 1408/71 är uppdelad i sju avdelningar.

Avdelning I innehåller allmänna bestämmelser för tillämpningen av förordningen. Där finns bl.a. upptagna ett antal definitioner och den betydelse som de har vid tillämpning av förordningen. Vidare beskrivs i denna avdelning vilka personer som omfattas, vilka huvudprinciper som gäller samt vilka förmåner som omfattas av förordningen. Detta beskrivs i detta allmänna råd i avsnitten OMFATTAD PERSONKRETS, SOCIALFÖRSÄKRINGEN OCH EU samt SAKOMRÅDEN.

Avdelning II i förordning 1408/71 innehåller bestämmelser om vilket lands lagstiftning som skall tillämpas för personer som arbetar i ett medlemsland. En redogörelse för detta finns i avsnittet TILLÄMPLIG LAGSTIFTNING.

I avdelning III i förordning 1408/71 finns bestämmelser om de förmåner som omfattas. Dessa är uppdelade i kapitel för respektive förmånsslag som omfattas av förordning 1408/71. Dessa kapitel motsvaras i detta allmänna råd av avsnitt för respektive förmåner. Beträffande förmåner vid sjukdom och moderskap har dessa delats upp i ett avsnitt VÅRDFÖRMÅNER VID SJUKDOM OCH MODERSKAP och ett avsnitt KONTANTFÖRMÅNER VID SJUKDOM OCH MODERSKAP.

Avdelning IV-VI innehåller bestämmelser av administrativ karaktär och i avdelning VII finns ett antal övergångsbestämmelser.

Bilagor

Därutöver finns, som tidigare har nämnts i avsnittet ALLMÄNT, ett antal bilagor som bl.a. innehåller särbestämmelser för något visst medlemsland.

Förordning 574/72

Förordning 574/72 som innehåller bestämmelser för tillämpningen av förordning 1408/71 är på motsvarande sätt indelad i avdelningar. Till denna förordning finns också bilagor. I dessa finns, som också har nämnts i avsnittet ALLMÄNT, framför allt uppgifter om de myndigheter, institutioner m.m. i de olika länderna som skall tillämpa de olika bestämmelserna i förordning 1408/71.

Omfattad personkrets

Artikel 51 Romfördraget

Artikel 1-2 förordning 1408/71

1 kap. 1 § LAF

Bilaga VI till EES-avtalet

Förordning 1408/71 gäller för anställda och egenföretagare som är eller har varit omfattade av lagstiftningen i ett eller flera medlemsländer och som är medborgare i ett sådant land. Förordning 1408/71 gäller också för statslösa eller flyktingar som är bosatta i ett medlemsland samt för familjemedlemmar och efterlevande till dessa personer.

Anställd och egenföretagare

Anställd respektive egenföretagare definieras i förordning 1408/71 som en person som är försäkrad, obligatoriskt eller genom en frivillig fortsättningsförsäkring, mot en eller flera av de risker som täcks av grenarna i ett system för social trygghet för anställda eller egenföretagare.

I praktiken har det ingen betydelse om en person betecknas som anställd eller egenföretagare vid tillämpningen av förordning 1408/71. De flesta bestämmelserna i förordningen gäller för båda typerna av arbetstagare. Bestämmelserna om förmåner vid arbetslöshet gäller dock endast för anställda.

I bilaga 1 avsnitt I till förordning 1408/71 anges att vid tillämpning av svensk lagstiftning skall varje person som är anställd eller egenföretagare i den mening som anges i LAF anses vara anställd eller egenföretagare.

Begreppen anställd och egenföretagare är enligt EG-domstolens praxis snarare att betrakta som EG-rättsliga begrepp än som nationella begrepp. Det är inte fråga om en definition i arbetsrättslig mening utan om en definition som med stöd av Romfördraget skall ges en extensiv tolkning för att åstadkomma största möjliga rörlighet för arbetstagare inom EU. Tolkningen bör enligt EG-domstolen i stället göras med utgångspunkt från om en person är försäkrad – som anställd eller egenföretagare – enligt ett medlemslands system för social trygghet för några av de förmåner som omfattas av förordning 1408/71. Det avgörande är därför inte om en person faktiskt arbetar som anställd eller egenföretagare utan att han är försäkrad som anställd eller egenföretagare.⁴

Detta innebär att både personer som är eller har varit omfattade av ett eller flera medlemsländers lagstiftning om social trygghet omfattas av förordningen. Det medför att i stort sett alla som någon gång i sitt liv har förvärvs-

⁴ EG-domstolens dom, mål nr 75/63 Unger

arbetat i ett medlemsland och är medborgare i ett medlemsland omfattas av förordningen.⁵

Det räcker med en mycket svag koppling till förvärvsarbete för att en person skall omfattas av förordning 1408/71. Det har fastslagits i ett antal domar från EG-domstolen. I ett mål fann domstolen att en person inte behöver erhålla ersättning som direkt lön för det arbete han utfört. Det ansågs räcka att den inkomst han fick täckte vissa av hans behov.⁶ I andra mål har EG-domstolen slagit fast att, om villkoren för att omfattas av förordningen i övrigt är uppfyllda, skall en person omfattas av den oavsett arbetets omfattning eller arbetstidens längd.⁷

Personer som utför oavlönat hushållsarbete eller frivilligt arbete skall inte anses som anställda eller egenföretagare. Vidare skall inte personer som söker arbete och som inte tidigare har haft något förvärvsarbete betraktas som anställda eller egenföretagare. Inte heller personer som reser till ett annat medlemsland för att studera skall omfattas.⁸

Domstolen har också slagit fast att om en person börjar studera i ett medlemsland efter att först ha förvärvsarbetat där skall han även fortsättningsvis anses som arbetstagare. Det gäller under förutsättning att det finns ett samband mellan det tidigare förvärvsarbetet och studierna.⁹

Det fordras inte att en person faktiskt arbetar för att han skall omfattas av bestämmelserna i förordning 1408/71. Det väsentliga är i stället om han kan identifieras som anställd eller egenföretagare enligt den nationella lagstiftningen. Det betyder att personer som har varit anställda eller egenföretagare, t.ex. personer som uppbär pension eller arbetslöshetsersättning, är att anse som anställda respektive egenföretagare. Det kan också vara fråga om personer som tidigare har arbetat men som kvarstår som försäkrade enligt det nationella socialförsäkringssystemet. Vidare kan personer, som har slutat att förvärvsarbeta men som på frivillig väg fortsätter att erlägga avgifter för att även i fortsättningen vara försäkrade, vara omfattade av förordningen.

Det krävs inte heller enligt förordningen att en person, som faller in under någon av definitionerna 'anställd' eller 'egenföretagare' och som reser till ett annat medlemsland måste göra det i syfte att förvärvsarbeta för att han skall omfattas av bestämmelserna i förordningen. Förordningen är även tillämplig om det är fråga om t.ex. en semesterresa till ett annat medlemsland. Det väsentliga är att personen kan identifieras som anställd eller egenföretagare enligt lagstiftningen i det land där han är försäkrad.

Vidare kan en person anses vara arbetstagare i den mening som avses i förordningen även om han inte betalar avgifter när ett försäkringsfall inträffar. Det gäller i fall då det enligt den nationella lagstiftningen inte finns något krav på att avgifter skall erläggas.¹⁰

⁵ EG-domstolens dom, mål nr 300/84 van Roosmalen

⁶ EG-domstolens dom, mål nr 182/78 Pierik

⁷ EG-domstolens dom, mål nr 2/89 Kits van Heijningen och 8/75 Foot-Ball Club d'Andlau

⁸ EG-domstolens dom, mål nr 66/77 Kuyken

⁹ EG-domstolens dom, mål nr 39/86 Lair

¹⁰ EG-domstolens dom, mål nr 143/79 Walsh

Det krävs inte faktisk försäkring i ett medlemsland för att en anställd eller egenföretagare skall omfattas av förordningen. Det viktiga är att han uppfyller villkoren för att kunna anslutas till försäkringen i ett medlemsland. Detta innebär exempelvis att en anställd inte faller utanför försäkringen i ett medlemsland därför att arbetsgivaren har underlåtit att vidta erforderliga anmälningsåtgärder i anställningslandet.¹¹ Om däremot den anställda eller egenföretagaren har underlåtit att betala föreskrivna avgifter till socialförsäkringen och på grund av detta ställs utanför försäkringen i landet omfattas han inte av skyddet enligt förordningen för den tid han underlåtit att betala avgifter.

Anställd eller familjemedlem

Att avgränsa i vilka situationer en person som i och för sig betraktas som anställd eller egenföretagare i den mening som avses i förordning 1408/71 men som också kan definieras som familjemedlem i förordningens mening har framför allt betydelse vid bestämmandet av vilket medlemslands lagstiftning en person skall omfattas av. En av huvudprinciperna i förordningen är att man skall omfattas av lagstiftningen i endast ett medlemsland. Det gäller både rätten till socialförsäkringsförmåner och skyldigheten att betala socialavgifter.

Statslös och flykting

Den som bedöms som statslös enligt FN-konventionen om statslösas rättsliga ställning eller som flykting enligt FN-konventionen om flyktingars rättsliga ställning samt är bosatt i ett medlemsland omfattas av förordning 1408/71 om han är anställd eller egenföretagare. Som flykting enligt ovan nämnda konvention anses den som befinner sig utanför det land där han är medborgare, därför att han känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin ras, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller på grund av sin religiösa eller politiska uppfattning. En ytterligare förutsättning för att en person skall anses som flykting är att han inte kan, eller på grund av sin fruktan, inte vill begagna sig av detta lands skydd. Som flykting anses även den som är statslös och som av samma skäl som en flykting befinner sig utanför det land där han tidigare har haft sin vanliga vistelseort och som han inte kan eller på grund av sin fruktan inte vill återvända till.

Familjemedlem

Familjemedlemmar och efterlevande till anställda och egenföretagare som är medborgare i ett medlemsland omfattas av förordning 1408/71 oavsett medborgarskap. Detsamma gäller familjemedlemmar till statslösa och flyktingar som är bosatta i ett medlemsland. Familjemedlemmar och efterlevande har ingen självständig rätt till förmåner utan får sådana förmåner som kan utges till dem i deras egenskap av familjemedlemmar och efterlevande.

Med familjemedlem respektive efterlevande förstås enligt förordning 1408/71 den som definieras eller erkänns som familjemedlem eller som be-

¹¹ EG-domstolens dom, mål nr 39/76 Mouthaan

tecknas som medlem av hushållet enligt den lagstiftning enligt vilken förmåner utges.

När det gäller vårdförmåner vid akut sjukdom under vistelse i ett annat medlemsland skall enligt förordning 1408/71 med familjemedlem avses en person som erkänns som familjemedlem i det medlemsland där han är bosatt. För familjemedlemmar till en pensionär, vilka vistas i ett annat medlemsland än där de är bosatta, gäller att lagstiftningen i det medlemsland där de är bosatta avgör om de skall betraktas som familjemedlemmar.

Om denna lagstiftning som familjemedlem endast betraktar den som är sammanboende med den anställde eller egenföretagaren, skall detta villkor anses vara uppfyllt om personen för sin försörjning huvudsakligen är ekonomiskt beroende av den anställde eller egenföretagaren.

I bilaga 1 avsnitt II till förordning 1408/71 har angetts att vid tillämpning av bestämmelserna om vårdförmåner skall för svensk del med familjemedlem avses make och barn under 18 år, se vidare avsnittet VÅRDFÖRMÅNER VID SJUKDOM OCH MODERSKAP.

Efterlevande

Bestämmelserna i förordning 1408/71 gäller dessutom för en efterlevande som är medborgare i ett medlemsland eller är statslös eller flykting och bosatt i ett medlemsland även om den avlidne anställde eller egenföretagaren inte var medborgare i ett medlemsland. Den avlidne måste dock ha omfattats av lagstiftningen i ett eller flera medlemsländer. Som efterlevande betraktas enligt förordning 1408/71 den som betraktas som efterlevande enligt lagstiftningen i det medlemsland där förmånerna utges. Om enligt det landets lagstiftning endast den som var samboende med den avlidne erkänns som efterlevande, skall enligt förordningen detta villkor anses uppfyllt om personen var ekonomiskt beroende av den avlidne för sin försörjning.

För att få rätt till efterlevandeförmåner krävs inte enligt EG-domstolen att den anställde eller egenföretagaren själv har flyttat mellan medlemsländer. Det räcker att den person, som har rätt till efterlevandeförmåner efter honom, har flyttat från ett medlemsland till ett annat.¹²

Byte av medborgarskap

En person som inte längre är medborgare i ett medlemsland har rätt att erhålla förmåner som grundar sig på försäkrings- eller bosättningsperioder som har fullgjorts i något medlemsland under tid då han varit medborgare i det landet. Det avgörande är enligt EG-domstolens praxis att en anställd eller egenföretagare var medborgare i ett medlemsland när de perioder som skall ge rätt till den begärda förmånen fullgjordes.¹³

¹² EG-domstolens dom, mål nr 115/77 Laumann

¹³ EG-domstolens dom, mål nr 10/78 Belbouab

Exempel

En amerikansk medborgare som är bosatt i Italien ansöker om pension. Vid utredning av ärendet framkommer att han har förvärvsarbetat i Sverige och Italien under sammanlagt 25 år. Under denna tid var han italiensk medborgare. Han har rätt till pension för dessa år eftersom han då var medborgare i ett medlemsland.

Medborgarskapsvillkoret kan enligt EG-domstolen däremot inte anses uppfyllt om försäkrings-, anställnings- eller bosättningsperioderna har fullgjorts i ett land som, när perioderna fullgjordes, inte ingick i EU eller tidigare EG och arbetstagaren då var medborgare i det landet men sedan upphörde att vara det.¹⁴

För rätt till förmåner som inte grundar sig på fullgjorda försäkrings- eller bosättningsperioder krävs att sökanden är medborgare i ett medlemsland vid tidpunkten för ansökan.

¹⁴ EG-domstolens dom, mål nr 105/89 Buhari

Socialförsäkringen och EU

Artikel 7 och 48 Romfördraget

Artikel 3, 10, 18 och 45-46 förordning 1408/71

Förordningarna 1408/71 och 574/72 tar, som tidigare har nämnts i avsnittet ALLMÄNT, sikte på att samordna medlemsländernas lagstiftningar om socialförsäkring. Därigenom kan personer som flyttar inom EU behålla socialförsäkringsförmåner som de har tjänat in i ett medlemsland men också få rätt till förmåner i det nya landet. Bestämmelserna är endast tillämpliga för personer som är eller har varit omfattade av ett eller flera medlemsländers lagstiftningar för socialförsäkring.

Samordning

Syftet med förordning 1408/71 är att uppnå en samordning av medlemsländernas regler på socialförsäkringsområdet, inte att harmonisera dem. Detta innebär att det är varje lands lagstiftning som avgör rätten till förmåner.¹⁵

Huvudprinciper

Samordningen bestäms utifrån fyra huvudprinciper.

Likabehandling

En av de bärande principerna i Romfördraget är att all diskriminering på grund av nationalitet är förbjuden inom EU. Denna princip om likabehandling oavsett medborgarskap finns också fastlagd i förordning 1408/71.

Likabehandlingsprincipen innebär att personer som är medborgare, statslösa eller flyktingar i ett medlemsland och som är bosatta i ett annat medlemsland och som omfattas av förordning 1408/71 har samma rättigheter och skyldigheter i fråga om socialförsäkringsförmåner, vilka omfattas av förordningen, som det landets egna medborgare. Det betyder att villkor i ett medlemslands lagstiftning om krav på medborgarskap inte kan göras gällande gentemot personer som är omfattade av förordningen.

Sammanläggning

Sammanläggningsprincipen syftar till att anställda och egenföretagare som arbetar i ett medlemsland inte skall gå miste om förmåner eller rättigheter som de tidigare har tjänat in i ett annat medlemsland. Det gäller även om de inte är bosatta i det landet, se vidare avsnittet TILLÄMPLIG LAGSTIFTNING. Principen innebär att om ett medlemslands lagstiftning innehåller bestämmelser som kräver t.ex. viss tids försäkring, arbete eller bosättning

¹⁵ SOU 1993:115, s. 245

för rätt till förmåner skall tid för försäkring, arbete eller bosättning i ett annat medlemsland beaktas. Sådana perioder i ett annat medlemsland skall alltså räknas med som om de hade fullgjorts i det förstnämnda landet. Detta är en genomgående princip för de förmånsslag som omfattas av förordning 1408/71.

Exportabilitet

Exportabilitetsprincipen innebär att förmåner vid invaliditet, ålderdom, till efterlevande och vid arbetssjukdom eller olycksfall i arbetet samt vid dödsfall skall kunna betalas ut i det medlemsland där den berättigade är bosatt. Detta betyder att kontantförmåner som någon har förvärvat i ett medlemsland skall kunna betalas ut om den berättigade bor i eller flyttar till ett annat medlemsland.

Pro rata temporis

Pro rata temporisprincipen tillämpas vid beräkning av pension i fall då en pensionstagare till följd av arbete eller bosättning i flera medlemsländer har tjänat in rätt till pension i mer än ett medlemsland. Han har då rätt till en proportionellt beräknad pension från vart och ett av de länder som han tjänat in rätt till pension i.

Konventioner

Artikel 6-8 förordning 1408/71

Förordningen (1993:1529) om tillämpning av en nordisk konvention om social trygghet den 15 juni 1992

Förordningen (1993:1530) om tillämpning av en överenskommelse om tillämpning av den nordiska konventionen den 15 juni 1992 om social trygghet

Förordningen (1992:1090) om ändring i förordningen (1988:106) om tillämpning av en konvention den 29 juni 1987 mellan Sverige och Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirland om social trygghet

Bilaga VI till EES-avtalet

Konventioner om social trygghet, se bilaga 1

Sverige har träffat överenskommelser om social trygghet, s.k. socialförsäkringskonventioner med samtliga länder inom EU/EES utom Belgien, Irland och Liechtenstein.

Förordning 1408/71 ersätter i huvudsak konventionerna. Det finns dock en möjlighet att behålla enskilda bestämmelser i en konvention vilka skall gälla före bestämmelser i förordningen. Dessa skall antecknas i en bilaga till förordningen. I den nordiska konventionen finns t.ex. en bestämmelse om täckande av merutgifter vid hemresa.

De konventionsbestämmelser som skall fortsätta att gälla för Sveriges del finns angivna i bilaga 3 till förordning 1408/71.

Fortsatt tillämplighet

Konventionerna kommer i fortsättningen att framför allt gälla för personer som inte omfattas av förordning 1408/71, t.ex. personer som inte är medborgare i något medlemsland, men som i övrigt omfattas av lagstiftningen i något av dessa länder.

Det finns enligt förordning 1408/71 möjlighet att vid behov sluta nya konventioner som bygger på den princip och anda som finns i förordningen.

I en förordning om ändring i förordningen om tillämpning av konventionen mellan Sverige och Storbritannien och Nordirland om social trygghet har de båda länderna kommit överens om att konventionen skall upphöra att gälla för alla personer för vilka bestämmelserna i förordningarna 1408/71 och 574/72 gäller. Konventionens bestämmelser gäller i fortsättningen vad avser förmåner, pensioner eller ersättningar som beviljats före den 1 januari 1994, dvs. före EES-avtalets ikraftträdande, ansökningar om förmåner som har gjorts men inte avgjorts före den 1 januari 1994 samt ansökningar om förmåner som har gjorts efter den 1 januari 1994 och som avser tid före avtalet.

Nordiska konventionen

Med anledning av EES-avtalet har de nordiska länderna kommit överens om en ändring av 1981 års nordiska konvention för att anpassa den till EG:s regelsystem. En ny nordisk konvention om social trygghet gäller fr.o.m. den 1 januari 1994.

Den nya nordiska konventionen är uppbyggd med utgångspunkt från reglerna i förordningarna 1408/71 och 574/72. Konventionen omfattar dock en vidare personkrets i och med att den täcker alla som är bosatta i Norden och inte knyter an till förvärvsverksamhet i ett land. Den gäller först och främst nordiska medborgare som aldrig har förvärvsarbetat samt personer som inte är medborgare i något medlemsland och som är eller har varit omfattade av ett nordiskt lands lagstiftning. Vissa bestämmelser gäller även för personer som omfattas av förordningen. Reglerna om rätt till grundpension gäller dock enbart nordiska medborgare. Till konventionen finns även en tillämpningsförfordning. Vidare har en vägledande kommentar utarbetats.¹⁶

¹⁶ Den vägledande kommentaren har ännu inte publicerats men väntas bli utgiven under år 1995.

Ansvariga och administrerande institutioner m.m.

Artikel 1 förordning 1408/71

Bilaga VI till EES-avtalet

Behörig stat

I förordning 1408/71 definieras behörig stat som det land där den behöriga institutionen finns. Det innebär att behörig stat är det medlemsland i vilket man är försäkrad för socialförsäkringsförmåner.

I bilagor till förordningarna 1408/71 och 574/72 föreskrivs vilka myndigheter och institutioner som är behöriga i socialförsäkringsärenden. I bilaga VI till EES-avtalet återfinns vad som gäller för de länder som omfattas av EES-avtalet.

Behörig myndighet

Behörig myndighet i Sverige är Socialdepartementet.

Behörig institution – allmänt

Enligt förordning 1408/71 är behörig institution den institution som administrerar socialförsäkringen som en berörd person omfattas av. För Sveriges del är det den försäkringskassa hos vilken en person är försäkrad som är behörig institution. För sjuklön är arbetsgivaren behörig institution, se vidare avsnittet KONTANTFÖRMÅNER VID SJUKDOM OCH MODERSKAP under rubriken Kontantförmåner vid sjukdom.

Behörig institution för sjömän

För sjömän som inte är bosatta i Sverige är Göteborgs allmänna försäkringskassa, Sjöfartskontoret, behörig institution.

Behörig institution för utlandsbosatta

För personer som är bosatta utanför Sverige är Stockholms läns allmänna försäkringskassa, utlandsavdelningen, behörig institution när det gäller handläggning av pensionsärenden och andra förmåner till pensionärer såsom familjebidrag och sjukvård.

Vid handläggning av arbetsskadeärenden för personer som inte är bosatta i Sverige är antingen försäkringskassan på den ort där olycksfallet i arbetet inträffade eller där arbetssjukdomen visade sig behörig institution eller Stockholms läns allmänna försäkringskassa, utlandsavdelningen. Detta gäller inte för sjömän.

Utredande institution

Utredande institution är institutionen i det medlemsland som en pensionsökande är bosatt i under förutsättning att han har varit omfattad av detta lands lagstiftning. Om han inte har varit omfattad av lagstiftningen i bosättningslandet är det institutionen i det medlemsland vars lagstiftning han senast har varit omfattad av som är behörig institution.

Berörd institution

Berörd institution är institutionen i varje medlemsland vars lagstiftning pensionsökanden eller vid efterlevandepension den avlidne har varit omfattad av.

Sakområden

Artikel 48 Romfördraget

Artikel 1, 4-5, 10 och 97 förordning 1408/71

Artikel 2, 4, 5, 7 och 19 förordning 1612/68

Lagstiftning

Förordning 1408/71 är tillämplig på all lagstiftning om social trygghet som avser

- förmåner vid sjukdom och moderskap
- förmåner vid invaliditet
- förmåner vid ålderdom
- förmåner till efterlevande
- förmåner vid olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar
- dödsfallsersättningar
- förmåner vid arbetslöshet
- familjeförmåner.

Dessa försäkringsgrenar benämns i förordning 1408/71 sakområden.

Med lagstiftning förstås enligt förordning 1408/71 nuvarande och kommande lagar och andra författningar om de grenar av och system för social trygghet som nämns ovan. Vidare avses andra beslut om åtgärder för att genomföra sådana grenar och beslut. Uttrycket 'lagstiftning' omfattar därmed inte kollektivavtal.

Huvudkriteriet när det gäller att definiera 'lagstiftning' är enligt EG-domstolen inte var, rent geografiskt, någon har förvärvsarbetat utan förhållandet mellan personen och det medlemslands system för social trygghet som han har varit omfattad av. Det är därför irrelevant om den försäkrade har förvärvsarbetat utanför EU:s territorium. Det innebär att om ett medlemslands lagstiftning är tillämplig även på personer som arbetar utanför EU:s territorium skall lagstiftningen betraktas som lagstiftning vid tillämpning av förordning 1408/71.¹⁷

Förmåner och pensioner

Med begreppen förmåner och pensioner avses enligt förordning 1408/71 alla förmåner och pensioner som bekostas av allmänna medel samt normalt alla indexhöjningar och tilläggsbetalningar.

¹⁷ EG-domstolens domar, mål nr 87/76 Bozzone, mål nr 300/84 van Roosmalen och mål nr 60/93 Alderwereld

Frågan om till vilket sakområde, dvs. försäkringsgren, en förmån skall räknas avgörs enligt förordning 1408/71 och inte med utgångspunkt i ett medlemslands nationella lagstiftning. Det innebär att t.ex. en förmån som enligt ett medlemslands lagstiftning betraktas som en förmån vid invaliditet kan anses vara en förmån vid sjukdom enligt förordning 1408/71¹⁸

För att en förmån enligt ett medlemslands lagstiftning över huvud taget skall falla in under tillämpningsområdet för förordning 1408/71 fordras att förmånen skall kunna hänföras till något av de nämnda sakområdena. I annat fall omfattas förmånen inte av bestämmelserna i förordningen.¹⁹

Förmåner vid sjukdom

Till förmåner vid sjukdom hänförs för svensk del, dels de grundläggande reglerna om kontantförmåner vid sjukdom som finns i AFL inklusive havandeskapspenning, dels reglerna om sjuklön enligt lagen om sjuklön. Även frivillig sjukpenningförsäkring enligt AFL ingår bland förmåner vid sjukdom.

Rehabiliteringsersättning enligt AFL är också att anse som en förmån vid sjukdom liksom smittbärappenning enligt lagen om ersättning till smittbärare.

Förmåner vid moderskap

Till förmåner vid moderskap räknas föräldrapenning enligt AFL. Tillfällig föräldrapenning med undantag för de s.k. pappadagarna i samband med barns födelse omfattas däremot inte av förordning 1408/71. Den kan däremot utges enligt förordning 1612/68 vid bosättning i Sverige.

Vårdförmåner

Med vårdförmåner avses framför allt läkarvård, sjukhusvård, tandvård och läkemedel. Till vårdförmåner räknas även assistansersättning och bilstöd, se vidare avsnittet VÅRDFÖRMÅNER VID SJUKDOM OCH MODERSKAP.

Förmåner vid invaliditet

Till förmåner vid invaliditet räknas förtidspension/sjukbidrag, handikappersättning som tillägg till pension samt de särskilda folkpensionsförmånerna pensionstillskott, barntillägg och hustrutillägg. Beträffande handikappersättning som en självständig förmån, se detta avsnitt vid kantordet Handikappersättning.

Förmåner vid ålderdom

I denna förmånsgrupp ingår ålderspension samt de särskilda folkpensionsförmånerna pensionstillskott, särskilt pensionstillägg till folkpension för långvarig vård av sjukt barn, barntillägg och hustrutillägg.

¹⁸ EG-domstolens domar, mål nr 69/79 Jordens-Vosters

¹⁹ EG-domstolens dom, mål nr 249/83 Hoeckx

Förmåner till efterlevande

Med förmåner till efterlevande avses omställningspension, särskild efterlevandepension och änkepension. Till dessa förmåner kan dessutom utges den särskilda folkpensionsförmånen pensionstillskott.

Förmåner vid olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar

Här avses såväl vård- som kontantförmåner som utges enligt LAF till följd av en arbetsskada.

Dödsfallsersättning

Som dödsfallsersättning räknas begravningshjälp enligt LAF.

Förmåner vid arbetslöshet

Dessa förmåner administreras av Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) och kommer därför inte att behandlas i detta allmänna råd på annat sätt än att socialförsäkringsförmåner enligt förordning 1408/71 utges också vid arbetslöshet.

Familjeförmåner

Med familjeförmåner avses enligt förordning 1408/71 alla vård- eller kontantförmåner som är avsedda att täcka en familjs utgifter enligt den nationella lagstiftningen om sådana förmåner. En undergrupp till förmånsslaget familjeförmåner är familjebidrag. Enligt förordningens definition är familjebidrag sådana periodiska kontantförmåner som utges endast på grundval av familjemedlemmarnas antal och, i förekommande fall, deras ålder.

Förordning 1408/71 skiljer, som ovan nämnts, mellan familjeförmåner i vidsträckt mening och familjebidrag. Skillnaden har inte någon betydelse när det gäller förmåner till anställda, egenföretagare och personer med arbetslöshetsersättning. Denna krets av personer har rätt till familjeförmåner i vidsträckt mening med undantag för barnpension och barntillägg. Skillnaden har däremot betydelse när det gäller förmåner till pensionärer eller till barn som förlorat en av eller båda föräldrarna. Dessa grupper har rätt till familjeförmånerna barntillägg och barnpension samt familjebidrag.²⁰

Familjeförmåner i vidsträckt mening

Med familjeförmåner i vidsträckt mening avses för Sveriges del barnpension, barntillägg, allmänna barnbidrag och flerbarnstillägg. Vidare anses studiebidrag och extra tillägg inom studiehjälpen vara sådana familjeförmåner. Till familjeförmånerna förs också bostadsbidrag.²¹

²⁰ SOU 1993:115, s. 514

²¹ SOU 1993:15, s. 525–527

Familjebidrag

Med familjebidrag avses allmänna barnbidrag, flerbarnstillägg och bostadsbidrag i form av särskilt bidrag för hemmavarande barn.²²

Sociala förmåner

Förordning 1408/71 är tillämplig på alla allmänna och särskilda system om social trygghet oavsett om de bygger på avgiftsplikt eller inte. Sociala förmåner, som är ett betydligare vidare begrepp än social trygghet, omfattas däremot inte av förordningen. Sociala förmåner innefattar även social hjälp. Regler för sådana förmåner finns i förordning 1612/68. Enligt denna förordning skall en arbetstagare som är medborgare i ett medlemsland och som arbetar och är bosatt i ett annat medlemsland ha rätt till samma sociala och skattemässiga förmåner som det landets egna medborgare.

Förordning 1612/68 omfattar enbart arbetstagare och deras familjemedlemmar. Rätten till likabehandling gäller när en anställd och hans familjemedlemmar befinner sig i ett medlemsland. Förordning 1612/68 ger därför ingen rätt för en anställd att uppbära eller ta med sig svenska förmåner utanför Sverige.

Gränsdragningar mellan social trygghet och social hjälp är ofta svår att göra, men ett kriterium som måste vara uppfyllt för att en förmån skall omfattas av förordning 1408/71 är att den faller in under något av förordningens sakområden. I den mån svenska socialförsäkrings- och familjeförmåner inte faller inom tillämpningsområdet för förordning 1408/71 gäller generellt sett att de i stället omfattas av förordning 1612/68.²³

Förmåner som omfattas av förordning 1612/68

Bidragsförskott, förlängt bidragsförskott och särskilt bidrag till vissa adoptivbarn faller utanför tillämpningsområdet för förordning 1408/71. Detsamma gäller närståendepenning. De omfattas däremot av förordning 1612/68.²⁴

Särskilda förmåner till handikappade

Det har ansetts angeläget att förordning 1408/71 också omfattar vissa förmåner som befinner sig i gränsområdet mellan socialförsäkringsförmåner och andra sociala förmåner. Genom ändringar i förordning 1408/71 omfattas därför också förmåner som inte grundas på avgifter och som utges som särskilt skydd till handikappade av bestämmelserna i förordning 1408/71 under något av förordningens sakområden.²⁵ Förordningen gäller dock inte vissa särskilda icke-avgiftsbelagda förmåner som anges i bilaga 2a till förordningen. Dessa förmåner kan endast erhållas i det medlemsland som utger förmånerna. Någon rätt till utbetalning av sådana förmåner finns inte vid bosättning utanför detta land.

²² SOU 1993:15, s. 525–527

²³ SOU 1993:15, s. 241

²⁴ SOU 1993:15, s. 200–201

²⁵ Rådets förordning (EEG) nr 1247/92 om ändring av förordning 1408/71

Handikappersättning Vårdbidrag

För Sveriges del finns kommunalt bostadstillägg, handikappersättning som självständig förmån samt vårdbidrag upptagna i bilaga 2a. Dessa förmåner skall endast betalas ut så länge vederbörande är bosatt i Sverige.²⁶

Lagstiftningsförteckning

Medlemsländerna skall enligt förordning 1408/71 anmäla och offentliggöra den lagstiftning som avses i de olika försäkringsgrenarna i förordningen. Den lagstiftning som har anmälts för svensk del finns i en förteckning som finns i bilaga 4 till detta allmänna råd.

²⁶ Prop. 1993/94:203 Ändring av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), s. 133–135

Tillämplig lagstiftning

Allmänt

Artikel 13–17 förordning 1408/71

Lagvalsregler

I förordning 1408/71 ges förutsättningar för att bestämma vilket medlemslands lagstiftning som skall användas för en försäkrad eller i ett försäkringsärende. Dessa lagvalsregler gäller framför bestämmelserna i ett medlemslands nationella lagstiftning om var en person skall vara försäkrad.

Genom reglerna i förordning 1408/71 för samordning av förmåner skapas bl.a. garantier för att förvärvsarbetande och deras familjemedlemmar som flyttar inom EU/EES inte går miste om förmåner då de utnyttjar den fria rörligheten och bor och arbetar i ett annat medlemsland. En försäkrad kan inte heller samtidigt vara försäkrad i mer än ett medlemsland.

Ett lands lagstiftning

Att endast ett lands lagstiftning skall vara tillämplig är ytterligare en huvudprincip i förordningen. En redogörelse för de andra fyra huvudprinciperna lämnas i avsnittet SOCIALFÖRSÄKRINGEN OCH EU.

Vilket lands lagstiftning skall tillämpas?

Artikel 1 a), 1f), 13, 14 och 14a-14d förordning 1408/71

Artikel 10b förordning 574/72

1 kap. AFL

1 kap. 1 § LAF

1 § sjölagen (1994:1009)

RFV:s föreskrifter (RFFS 1985:16) om inskrivning och avregistrering enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring

Bilaga VI till EES-avtalet

Försäkrad i ett medlemsland

Enligt principen att endast ett medlemslands lagstiftning skall tillämpas skall, som ovan nämnts, en person endast vara omfattad av socialförsäkringslagstiftningen i ett medlemsland. Vidare innebär bestämmelsen i förordning 1408/71 att endast ett lands lagstiftning samtidigt skall tillämpas för

den personen, dvs. att samma lands lagstiftning skall gälla för alla förmåner som omfattas av förordningen.²⁷

Bestämmelserna om tillämplig lagstiftning i förordning 1408/71 syftar till att förhindra att personer samtidigt är omfattade av flera medlemsländers system för social trygghet men också till att undvika att någon står utan försäkringsskydd. Bestämmelserna innebär inte att en anställd eller egenföretagare automatiskt blir omfattad av socialförsäkringssystemet i det medlemsland vars lagstiftning han skall omfattas av. Sådana förutsättningar bestäms av den nationella lagstiftningen. Denna måste dock uppställa lika villkor för tillhörighet till försäkringen för andra medborgare från de andra medlemsländerna som för det egna landets medborgare.

Avgifter

Syftet att motverka att en person samtidigt är försäkrad i två medlemsländer är inte enbart av betydelse för att undvika att någon får dubbla förmåner utan har också avseende på skyldigheten att erlagga avgifter till socialförsäkringen. Detta är viktigt framför allt i länder som har socialförsäkringssystem där det föreligger ett direkt samband mellan avgifter och förmåner, dvs. att avgiften är en förutsättning för att förmån skall kunna utges och där avgiften i stor utsträckning betalas av den anställde eller egenföretagaren själv.²⁸ För svensk del gäller detta endast för ATP till egenföretagare.

Undantag

Från huvudregeln att ett medlemslands lagstiftning skall vara tillämplig finns enligt förordning 1408/71 ett undantag. Det gäller i fall då en person är anställd i ett medlemsland och samtidigt är egenföretagare i ett annat medlemsland, se vidare detta avsnitt under rubriken Undantag och särskilda regler.

Behörig stat

Förordning 1408/71 har, som tidigare angetts i avsnittet ANSVARIGA OCH ADMINISTRERANDE INSTITUTIONER M.M., en särskild benämning på det land, vars socialförsäkringslagstiftning skall gälla. Detta land kallas behörig stat.

Huvudregel

Huvudregeln i förordning 1408/71 är att den som förvärvsarbetar omfattas av lagstiftningen i det medlemsland där han arbetar som

- anställd
- egenföretagare
- ombordanställd

²⁷ SOU 1993:15, s. 119

²⁸ SOU 1993/94:115, s. 54

- statligt anställd och motsvarande eller
- är inkallad till militärtjänstgöring

Den som definitivt har slutat att förvärvsarbete och för vilken lagstiftningen i ett medlemsland upphör att gälla skall, när förmånerna i arbetslandet upphört, enligt förordning 1408/71 omfattas av lagstiftningen i bosättningslandet, se nedan vid kantordet Förvärvsarbetet har upphört.

Anställd

Den som är anställd för arbete i ett medlemsland skall enligt förordning 1408/71 omfattas av detta lands lagstiftning. Detta gäller även om han är bosatt i ett annat medlemsland eller om det företag eller den person som han är anställd av har sitt säte eller är bosatt i ett annat medlemsland. Det saknar betydelse varifrån lönen betalas ut. Av förordningen framgår också att man i vissa fall kan omfattas av ett annat medlemslands lagstiftning, se vidare detta avsnitt under rubrikerna Utsändning samt Undantag och särskilda regler.

Egenföretagare

Den som är egenföretagare i ett medlemsland skall enligt förordning 1408/71 omfattas av detta lands lagstiftning även om han är bosatt i ett annat medlemsland.

Sjömän

För den som är anställd ombord på ett fartyg som för ett medlemslands flagga gäller enligt förordning 1408/71 det landets lagstiftning.

Det finns i den svenska lagstiftningen ingen definition av begreppet "fartyg". Däremot finns en definition i sjölagen av vad som är svenskt fartyg och därmed berättigat att föra svensk flagg. Fartyg som till mer än hälften ägs av en svensk medborgare eller svensk juridisk person är att anse som svenskt, se vidare detta avsnitt under rubriken Undantag och särskilda regler.

Statligt anställda

Statligt anställda och personer som behandlas som sådana skall enligt förordning 1408/71 omfattas av lagstiftningen i det medlemsland som gäller för den förvaltning som sysselsätter dem. Detta gäller oavsett för hur lång tid arbetet är avsett att vara. Det innebär att de särskilda regler i förordningen som finns om utsändning inte är tillämpliga på statligt anställda, se vidare detta avsnitt under rubrikerna Utsändning och Övriga undantagsregler. Diplomater vid svenska ambassader eller präster i Svenska Kyrkan i Utlandet (SKUT) är exempel på sådana kategorier. För lokalanställda vid ambassader gäller dock andra regler, se detta avsnitt under rubriken Övriga undantagsregler.

Militärtjänstgöring

Av förordning 1408/71 framgår att den som är inkallad eller fullgör repetitionsövning eller civil tjänstgöring i ett medlemsland omfattas av detta lands lagstiftning.

Pensionär

Det finns inga generella regler för vilket medlemslands lagstiftning som skall gälla för en pensionär som flyttar inom EU/EES. Däremot finns det särskilda regler för pensionärer i förordning 1408/71 inom de olika förmånslagen, se under respektive avsnitt.

En pensionär som vid sidan av sin pension även har förvärvsarbete räknas vid tillämpningen av förordning 1408/71 som förvärvsarbetande.

Studerande

Studerande omfattas normalt inte av förordning 1408/71. Ett förslag finns dock att tillämpningsområdet för förordningen skall utvidgas till att omfatta även studerande.

Många studerande är eller har varit förvärvsarbetande och är därför av den orsaken omfattade av förordning 1408/71. De kan också omfattas av förordningen om de är familjemedlemmar till en person som är medborgare i ett medlemsland och som omfattas av förordningen, se vidare avsnittet OMFATTAD PERSONKRETS.

Förvärvsarbete

Som tidigare har nämnts under avsnittet OMFATTAD PERSONKRETS räcker det med en mycket svag koppling till förvärvsarbete för att förordningarna 1408/71 och 574/72 skall bli tillämpliga. Det innebär att i stort sett alla som på ett eller annat sätt omfattas eller någon gång har omfattats av ett medlemslands nationella socialförsäkringssystem och kan identifieras som anställd eller egenföretagare omfattas av reglerna.

Med hänsyn till denna mycket vida tolkning av begreppen anställd och egenföretagare kommer flertalet personer som är bosatta i något medlemsland och som är medborgare i något medlemsland att omfattas av bestämmelserna i förordningarna 1408/71 och 574/72. Utanför tillämpningsområdet faller i princip personer som aldrig har förvärvsarbetat i ett medlemsland och som inte heller är familjemedlemmar till en anställd eller egenföretagare.

Anställd/egenföretagare eller familjemedlem

Den vidsträckta tolkningen av begreppen anställd och egenföretagare medför att det kan vara svårt att avgöra när en person skall räknas som exempelvis anställd och när han eller hon skall anses som familjemedlem. Det kan ha betydelse i många sammanhang både för makar och barn. Det kan gälla

såväl frågan om vilket medlemslands lagstiftning som skall gälla som vilka förmåner personen har rätt till.

Även den som inte har sin anställning kvar kan vara att anse som anställd i förordningens mening, t.ex. en arbetslös. RFV rekommenderar att han eller hon betraktas som självständigt försäkrad om han eller hon är sjukpenningförsäkrad.

Enligt förordning 1408/71 är det normalt lagstiftningen i det medlemsland som skall ge ut förmåner som avgör vem som skall anses som familjemedlem. Det innebär att i vissa medlemsländer avses med make endast den som är gift med den anställde eller egenföretagaren. I sådant fall har en sambo, som inte själv förvärvsarbetar där, inte rätt till de förmåner som en familjemedlem annars har rätt till med stöd av förordningen. Det gäller oavsett om han eller hon betraktas som familjemedlem i något annat medlemsland.

Tjänstledig

Frågan om en person som är medborgare i ett medlemsland och som har en anställning men som tillfälligt är tjänstledig skall anses som anställd eller familjemedlem blir aktuell t.ex. i fall då den i familjen som huvudsakligen skall betraktas som anställd beger sig för att arbeta i ett annat medlemsland och resten av familjen stannar kvar i Sverige där exempelvis den andra maken tidigare har förvärvsarbetat men är tjänstledig och uppbär föräldrapering. Frågan uppstår också om kvinnan under föräldraledigheten följer med mannen till det medlemsland där han skall arbeta.

RFV har intagit den ståndpunkten att en person som är tjänstledig betraktas som anställd i den mening som avses i förordning 1408/71 i fall då tjänstledigheten är författningsreglerad. Det innebär dock inte att förmåner alltid utges under den tid som tjänstledigheten avser. Det gäller även om Sverige enligt förordningen är behörig stat. Hur länge en förmån kan betalas ut avgörs av varje medlemslands nationella lagstiftning, se vidare avsnittet KONTANTFÖRMÅNER VID SJUKDOM OCH MODERSKAP.

Familjemedlem

Som huvudregel gäller att en anställd eller egenföretagare skall omfattas av lagstiftningen för social trygghet i det medlemsland där han utför sitt arbete. Familjemedlemmar omfattas också av det landets lagstiftning. Det gäller oavsett om familjen är bosatt i ett annat medlemsland än där arbetet utförs eller om den anställde eller egenföretagaren och familjemedlemmarna är bosatta i olika medlemsländer. Beträffande definitionen av vem som skall anses som familjemedlem, se avsnittet OMFATTAD PERSONKRETS.

Familjemedlemmar har ingen självständig rätt till förmåner enligt förordning 1408/71 utan endast i egenskap av familjemedlemmar till en anställd eller egenföretagare.

Medföljande familjemedlemmar som vistas i Sverige längre tid än ett år blir självständigt försäkrade. De omfattas då i stället av AFL:s regler och får förmåner med stöd av den svenska lagstiftningen.

En medföljande familjemedlem som vistas här kortare tid än ett år kan dock ha en självständig rätt till förmåner med stöd av förordning 1612/68. Det gäller om familjemedlemmen är ekonomiskt beroende av den anställde för sin försörjning och om den aktuella förmånen kan ses som en social fördel för den anställde själv.

Om familjemedlemmarna förvärvsarbetar i ett annat medlemsland medför lagvalsreglerna i förordning 1408/71 att de är självständigt försäkrade där och skall omfattas av lagstiftningen i det landet. Bestämmelserna om tillämplig lagstiftning innebär i ett sådant fall att två medlemsländers lagstiftningar skall gälla för en sådan familj. För att familjemedlemmar skall vara självständigt försäkrade krävs det också att de är medborgare i ett medlemsland. Om de inte är medborgare i något medlemsland har de bara rätt till förmåner som familjemedlemmar.

AFL:s regler om inskrivning och avregistrering

Regeln i förordning 1408/71 att en person skall vara försäkrad i det medlemsland där han arbetar innebär för svensk del att villkoren för inskrivning och avregistrering i AFL inte alltid kan upprätthållas gentemot personer som omfattas av förordningen. Det gäller såväl svenska medborgare som andra medborgare från andra medlemsländer samt statslösa och flyktingar. Sådana personer skall normalt anses försäkrade i Sverige även om de skall arbeta här kortare tid än ett år. Omvänt gäller att personer som är medborgare i ett medlemsland – även svenska medborgare – och som lämnar Sverige för att arbeta i ett annat medlemsland kortare tid än ett år skall avregistreras från försäkringskassan för rätt till förmåner som omfattas av förordningen. Bestämmelser om detta finns i RFV:s föreskrifter om inskrivning och avregistrering hos allmän försäkringskassa, se vidare detta avsnitt under rubriken INSKRIVNING OCH AVREGISTRERING.

Flyttning till ett annat medlemsland

Av förordning 1408/71 följer att en person som är medborgare i ett medlemsland och som börjar arbeta i ett annat medlemsland blir omfattad av socialförsäkringen där på samma villkor som det landets egna medborgare fr.o.m. den dag då arbetet påbörjas. Om han får arbete i ett annat medlemsland blir han i stället försäkrad där. Skulle han bli sjuk innan han slutar sitt arbete i det ena landet och inte kan tillträda det nya arbetet har han enligt den praxis som har utvecklats inom EU rätt till fortsatta sådana förmåner därifrån så länge sjukfallet består eller tills han faktiskt börjar arbeta i det andra medlemslandet och därmed omfattas av det landets lagstiftning.²⁹

²⁹ SOU 1993:115, s. 221

Förvärvsarbetet har upphört

Enligt förordning 1408/71 upphör lagstiftningen i ett medlemsland att gälla för en person när han slutar att arbeta där. Om han då inte blir omfattad av lagstiftningen i något annat medlemsland skall han omfattas av lagstiftningen i det medlemsland där han är bosatt. För svensk del innebär detta att den som skall vistas här längre tid än ett år kommer att omfattas direkt av reglerna i AFL.

Om en person som är medborgare i ett medlemsland, sedan han slutat arbeta i ett medlemsland, flyttar till ett annat medlemsland utan att börja arbeta där skall han ha fortsatt rätt till förmåner från det tidigare sysselsättningslandet. Det gäller i fall då förmåner, t.ex. sjukpenning, utgavs när arbetet där upphörde. Av förordning 574/72 följer att utbetalning av förmånerna endast kan upphöra när den längsta tid under vilken sådana förmåner kan betalas ut enligt det landets lagstiftning har löpt ut.³⁰

EG-domstolen har i domar om arbetslöshetsförmåner angett olika faktorer av betydelse för bedömning av bosättning.

Bosättning

Med hänsyn till att bestämmelserna i förordning 1408/71 om arbetssökandes rätt till förmåner vid sjukdom och moderskap bl.a. hänvisar till bestämmelserna om arbetslöshetsförmåner torde de vara allmängiltiga för alla förmåner. Enligt EG-domstolen skall man således ta hänsyn till:

- tiden personen varit bosatt i staten innan han flyttade
- längden av den period han avser att vara borta från staten och även ändamålet med bortovaron
- karaktären av arbetet i den andra staten
- personens avsikter så som de framträder med hänsyn till omständigheterna.³¹

Av förordning 574/72 framgår att den institution som har utsetts av den behöriga myndigheten i det medlemsland vars lagstiftning blir tillämplig på personen skall vända sig till den institution som har utsetts av den förra behöriga statens behöriga myndighet för att få upphörandetidpunkten för förmånen specificerad.

AFL:s regler

Bestämmelser som begränsar hur länge en förmån kan betalas ut till en försäkrad som vistas utomlands finns inte direkt angivna i AFL. Enligt bestämmelserna om inskrivning i svensk försäkringskassa har en försäkrad som vistas utomlands längre tid än ett år normalt inte rätt till t.ex. sjukpenning och föräldrapenning. Detta innebär att en person, såväl svensk som medborgare i ett annat medlemsland, som har varit försäkrad i Sverige och som lämnar Sverige för att vistas i ett annat medlemsland längre tid än ett år

³⁰ SOU 1993:15, s. 222–226

³¹ EG-domstolens domar, mål nr 76/76 Di Paolo, 216/89 Reibold och 102/91 Knoch

inte längre skall vara inskriven i svensk försäkringskassa. Rätten till förmåner från den svenska socialförsäkringen upphör i sådant fall i och med flyttningen. Det gäller oavsett om han skall börja förvärvsarbete i ett annat medlemsland eller om han flyttar till ett annat medlemsland utan att börja arbeta där. Om avsikten däremot är att vistas i det andra landet kortare tid än ett år kan förmåner betalas ut från Sverige.³²

Utsändning

Artikel 13, 14 och 14a förordning 1408/71

Artikel 11 och 11a förordning 574/72

RFV:s föreskrifter RFFS 1985:16

Administrativa kommissionens beslut nr 126, 128 och 148

Bilaga VI till EES-avtalet

Konventioner om social trygghet, se bilaga nr 1

Från de tidigare beskrivna huvudreglerna om tillämplig lagstiftning i förordning 1408/71 finns vissa undantagsregler eller särskilda regler. Det vanligaste undantaget är utsändning som kommer att beskrivas under denna rubrik. En redogörelse för övriga undantagsregler lämnas under rubriken Övriga undantagsregler. De särskilda bestämmelser som gäller för sjömän kommer också att redogöras för under den rubriken.

Utsändning

En person som är medborgare i ett medlemsland och som arbetar i ett medlemsland hos ett företag, till vilket han normalt är knuten, och som av detta företag sänds ut för att arbeta i ett annat medlemsland för företagets räkning skall enligt förordning 1408/71 fortsätta att omfattas av lagstiftningen i det medlemsland varifrån han har sänts ut, dvs. är utsänd. Detta gäller om arbetet inte väntas vara längre än tolv månader och om den som sänds ut inte skall AFL:s regler ersätta någon som har fullgjort sin utsändningsperiod. Om så är fallet skall enligt förordningen personen ifråga fortsätta att vara omfattad av lagstiftningen i arbetslandet från början vad gäller rätten till förmåner som omfattas av förordningen. Någon rätt till förmåner som inte faller in under något av de sakområden som omfattas av förordning 1408/71 finns däremot inte under utsändningstiden. Beträffande vilka förmåner som omfattas av förordningen, se avsnittet SAKOMRÅDEN

Konventioner

Bestämmelserna om utsändning i förordning 1408/71 stämmer i huvudsak överens med de utsändningsregler som finns i samtliga konventioner om social trygghet som Sverige har träffat med andra länder, se bilaga 1. Den mest väsentliga skillnaden mellan utsändningsreglerna i förordningen och utsändningsreglerna i några konventioner är att den förväntade utsändningstiden enligt förordning 1408/71 inte skall vara längre än tolv månader och

³² SOU 1993:15, s. 225

att den utsände inte skall ersätta någon som har fullgjort sin utsändningsperiod. Enligt några konventioner är utsändningsreglerna däremot alltid tillämpliga under en viss tidsperiod när arbetstagaren är sysselsatt i det land dit han har sänts ut. Beträffande den fortsatta tillämpningen av konventionsbestämmelser, se avsnittet KONVENTIONER.

Utsänd

En anställd anses som utsänd om han sänts ut av sin arbetsgivare för att utföra arbete i ett annat medlemsland om

- lönen betalas ut av den arbetsgivare som har sänt ut honom och
- han vid utsändningstillfället omfattas av lagstiftningen i det medlemsland där arbetsgivaren har sitt säte.

Motsvarande regler gäller också enligt förordning 1408/71 för personer som sänts ut för att utföra arbete ombord på ett fartyg och som normalt är knutna till ett fartyg som för ett annat medlemslands flagga eller ett företag i ett annat medlemsland.

Exempel

En anställd som är medborgare i ett medlemsland och som är försäkrad och inskriven i Sverige sänts ut för arbete i Tyskland av sin arbetsgivare i Sverige under elva månader. Han avlönas av arbetsgivaren i Sverige och anses då som utsänd. Han omfattas därmed av den svenska lagstiftningen under utsändningstiden, dels för förmåner som omfattas av förordning 1408/71, dels för förmåner som utges enligt svensk lagstiftning till den som vistas utomlands under längst ett år.

Exempel

En person som är medborgare i ett medlemsland och som är försäkrad och inskriven hos försäkringskassan i Sverige sänts ut för arbete i Frankrike av sin arbetsgivare under två år. Han avlönas av arbetsgivaren i Sverige. Eftersom utsändningen redan från början är avsedd att vara längre än tolv månader, som enligt förordning 1408/71 är den längsta utsändningsperioden, anses han inte som utsänd. Han blir i stället omfattad av den franska lagstiftningen från första arbetsdagen.

Utsända egenföretagare

Reglerna om utsändning och förlängning gäller enligt förordning 1408/71 även för egenföretagare. Egenföretagaren får då själv vidta de åtgärder som arbetsgivaren annars är skyldig att ta initiativ till, när det gäller anställda vid utsändning eller förlängning.

Tjänsteresa

Det kan i vissa fall vara svårt att avgöra om det är fråga om tjänsteresa eller utsändning. För att en utsändning skall föreligga förutsätts att arbetsgivare

och arbetstagare har kommit överens om tjänstgöringsort, särskild lön, bostad m.m. En tjänsteresa medför i regel inte några förändringar i anställningsvillkoren och betraktas därför inte som utsändning.³³

Anställning i ett dotterbolag

Om en person som är medborgare i ett medlemsland sänds ut av ett moderbolag i ett medlemsland men anställs och avlönas av ett dotterbolag i ett annat medlemsland, är det inte fråga om utsändning i den mening som avses i förordning 1408/71. Arbetstagaren blir därför direkt omfattad av sysselsättningslandets lagstiftning.

Om lönen betalas ut både från moderbolaget och dotterbolaget kan arbetstagaren ändå vara utsänd. Någon gräns för hur mycket lön som skall betalas ut från respektive arbetsgivare finns inte. RFV rekommenderar dock att minst 50 % av den sammanlagda lönen betalas av moderbolaget för att arbetstagaren skall anses som utsänd.

Direkt anställning för arbete i ett annat EU/EES-land

Utsändningsreglerna är tillämpliga även om en person som är medborgare i ett medlemsland anställs direkt för arbete i ett annat medlemsland. Det är inte nödvändigt att arbetstagaren före utsändningen har arbetat hos den arbetsgivare som sänder ut honom. Däremot krävs det att han är omfattad av utsändningslandets försäkring vid tidpunkten för utsändningen. Det framgår också av Administrativa kommissionens beslut nr 128.

Exempel

En svensk medborgare som är bosatt i Belgien anställs av ett svenskt företag för försäljningsuppdrag i Belgien. Eftersom han vid anställningens början inte är omfattad av den svenska lagstiftningen omfattas han inte av förordningens regler om utsändning. Han blir i stället omfattad av belgisk lagstiftning.

Om en person som är medborgare i ett medlemsland och som är utsänd för arbete i ett annat medlemsland därefter direkt sänds ut för arbete i ett ytterligare medlemsland kan han även under denna utsändning omfattas av utsändningslandets lagstiftning om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda.

Försäkringstillhörighet under utsändningen

En person som är medborgare i ett medlemsland och som är utsänd från Sverige för att arbeta i ett annat medlemsland skall vara omfattad av svensk lagstiftning under utsändningstiden. Den utsände omfattas därför inte av sysselsättningslandets lagstiftning under denna tid. Avgifter till försäkringen skall inte heller betalas i sysselsättningslandet utan endast i Sverige.

³³ Prop. 1981/82:199 om vissa frågor inom den allmänna försäkringen m.m. s. 34

Intyg om utsändning

Om en person som är medborgare i ett medlemsland och sänds ut från ett medlemsland till ett annat medlemsland skall han enligt förordning 574/72 ha med sig ett intyg E101 (Intyg om tillämplig lagstiftning) som anger att han skall fortsätta att omfattas av utsändningslandets lagstiftning. Intyget utfärdas enligt förordning 574/72 av den behöriga institutionen i utsändningslandet. I Sverige är den försäkringskassa som personen ifråga är försäkrad hos behörig institution. Detta framgår av bilaga 10 till förordning 574/72. Beträffande blankett för intyg om tillämplig lagstiftning, se avsnittet BLANKETTER.

När en person som är medborgare i ett medlemsland begär ett intyg om utsändning rekommenderar RFV att försäkringskassan begär in uppgifter om

- att arbetstagaren är anställd hos uppgiven arbetsgivare i Sverige
- att arbetstagaren under utsändningsperioden erhåller lön från denna arbetsgivare samt om någon del av lönen betalas av ett dotterbolag i det medlemsland där han skall vara sysselsatt. I sådant fall bör det framgå hur stor del av lönen som erhålls därifrån
- arbetsgivarens organisationsnummer
- utsändningsperiodens längd
- vistelseadress i det medlemsland där han skall vara sysselsatt
- adress till företaget i det medlemslandet (i förekommande fall).

Förenklat förfarande

Då det ibland kan vara svårt att hinna få ett utsändningsintyg i tid före avresan finns det möjlighet att använda ett förenklat förfarande. Enligt Administrativa kommissionens beslut nr 148 kan, i fall då en utsändningsperiod inte överstiger tre månader, den behöriga institutionen i förväg utfärda utsändningsintyg till ett företag utan att ange datum. Detta fylls sedan i av företaget som därefter skall överlämna ett exemplar av intyget till den anställde före avresan och sända ett exemplar till institutionen i det land där företaget har sitt säte. För Sveriges del är detta den försäkringskassa hos vilken den som skall sändas ut är inskriven.

Retroaktivt intyg

Intyg om utsändning utfärdas innan anställningen i det andra medlemslandet påbörjas men kan också utfärdas retroaktivt.

Utsändningsintyg skall enligt Administrativa kommissionens beslut nr 126 utfärdas av den behöriga institutionen även om intyget begärs efter det att den anställde eller egenföretagaren har börjat arbeta i ett annat medlemsland.

Någon gräns för hur lång tid tillbaka i tiden intyg om utsändning kan utfärdas finns inte. RFV rekommenderar att intyg utfärdas retroaktivt när den försäkrade är inskriven hos försäkringskassan och uppfyller övriga villkor

för utsändning. Intyget måste dock utfärdas inom den tolv månadersperiod varunder utsändning kan föreligga enligt förordning 1408/71.

I och med att försäkringskassan utfärdar ett utsändningsintyg retroaktivt är det emellertid inte klart att utsändningen godtas i sysselsättningslandet. Det kan t.ex. vara fallet då socialförsäkringsavgifter har erlagts där eller förmåner har betalats ut. I ett sådant fall kan bestämmelserna om dispens tillämpas, se detta avsnitt under rubriken Övriga undantagsregler.

Enligt RFV:s föreskrifter skall intyg om tillämplig lagstiftning (E101) och kopia av detta sändas till arbetstagaren och arbetsgivaren. Dessutom skall enligt RFV:s föreskrifter kopia av intyget sändas till RFV, Pensionsenheten, 103 51 Stockholm samt till den lokala skattemyndighet som berörs. Vid utsändning av en arbetstagare till Sverige från ett medlemsland skall försäkringskassan enligt RFV:s föreskrifter skicka en kopia av utsändningsintyget till det lokala skattekontoret på den utsändes vistelseort.

I första hand är intyget ett bevis på att den utsände är försäkrad i utsändningslandet och inte skall omfattas av sysselsättningslandets socialförsäkring samt att inte några avgifter skall betalas i detta medlemsland. I andra hand fyller intyget en funktion i utsändningslandet.

Utsändning föreligger inte

När någon begär ett intyg om utsändning och försäkringskassan finner att villkoren för utsändning enligt förordning 1408/71 inte är uppfyllda, t.ex. på grund av att personen inte är omfattad av svensk lagstiftning när intyget begärs *rekommenderar* RFV att kassan omgående underrättar arbetstagaren och arbetsgivaren om att utsändning inte föreligger samt att lagstiftningen i det medlemsland där arbetstagaren är sysselsatt blir gällande.

Utsändningsintyg godtas inte i sysselsättningslandet

När försäkringskassan får meddelande från ett försäkringsorgan eller en myndighet i ett annat medlemsland att ett intyg om utsändning från Sverige inte har godtagits, *rekommenderar* RFV att kassan utreder om utsändning föreligger. Om kassan finner att reglerna om utsändning i förordning 1408/71 är tillämpliga underrättas det berörda försäkringsorganet i sysselsättningslandet. Om frågan då inte kan lösas av kassan och den utländska myndigheten är det lämpligt att kassan vänder sig till RFV som tar upp frågan med förbindelseorganet i det landet.

Om kassan däremot finner att utsändning inte föreligger tillämpas bestämmelserna i AFL om avregistrering enligt AFL. Vid beslut om avregistrering återkallas intyg E101 genom underrättelse till arbetstagaren och arbetsgivaren. Vidare bör försäkringskassan på motsvarande sätt underrätta det lokala skattekontoret och RFV:s pensionsenhet.

Utsändningsintyg godtas inte i Sverige

Då en person, som har sänts ut till Sverige från ett annat medlemsland, visar upp intyg E101 för försäkringskassan, på vilket har angetts att intyget avser utsändning, och kassan finner att personen inte är utsänd enligt reglerna i förordning 1408/71 rekommenderar RFV att kassan kontaktar det försäkringsorgan som har utfärdat intyget och anger skälet till sitt ställningstagande. Om försäkringskassan och försäkringsorganet i det medlemsland varifrån utsändningen har skett inte kommer överens är det lämpligt att kassan lämnar över ärendet till RFV, som tar upp frågan med förbindelseorganet i det andra medlemslandet.

Om utsändning till Sverige inte föreligger blir arbetstagaren enligt förordning 1408/71 omfattad av den svenska socialförsäkringen. Det gäller även om arbetet i Sverige skall vara kortare tid än ett år, se detta avsnitt under rubriken Inskrivning och avregistrering.

För att den utsände skall få rätt till vårdförmåner krävs att han också kan visa upp blankett E106 eller E111. För den som reser ut för att arbeta utan att familjen följer med är E111 tillräcklig. Om familjen också följer med måste blankett E106 utfärdas så att familjemedlemmarna också får rätt till sjuk- och moderskapsvårdförmåner.

Har behov av vårdförmåner uppkommit på grund av en arbetsskada kan institutionen på vistelseorten behöva komplettera med blankett E123 (Intyg om rätt till vårdförmåner enligt försäkring för olycksfall i arbetet och arbetsjukdomar). Både blankett E111 och E123 begärs från institutionen på personens stadigvarande bosättningsort. Beträffande rätten till vårdförmåner, se vidare avsnitten VÅRDFÖRMÅNER VID SJUKDOM OCH MODERSKAP samt FÖRMÅNER VID OLYCKSFALL I ARBETET OCH ARBETSSJUKDOMAR.

Förlängning

Varar arbetet i det andra medlemslandet på grund av oförutsebara omständigheter längre än vad som från början förväntades och varaktigheten därför överstiger tolv månader kan enligt förordning 1408/71 en förlängning av utsändningstiden medges under vissa omständigheter.

En förutsättning är enligt förordning 1408/71 att den behöriga myndigheten i det medlemsland till vilket personen har sänts ut eller det organ som utsetts av denna myndighet lämnar sitt samtycke.

Begäran om förlängning måste enligt förordning 1408/71 göras innan tolv månadersperioden har gått ut. Samtycke kan dock inte lämnas för en förlängning som överstiger tolv månader. Det är enligt förordning 574/72 arbetsgivaren som skall begära ett sådant samtycke.

Begäran om förlängning görs på blankett E102 (Förlängning av utsändningsperiod eller av verksamhet som egenföretagare). Sedan blanketten har fyllts i av arbetsgivaren sänds den till den behöriga myndigheten i det med-

lemsland där arbetstagaren är sysselsatt eller till det organ som har utsetts av den behöriga myndigheten.

När den behöriga myndigheten eller det utsedda organet har lämnat sitt samtycke återsänder den två exemplar av intyget till arbetsgivaren. Ett exemplar sänds också till den behöriga institutionen i det medlemsland där företaget har sitt säte. Vilka organ i de olika länderna som skall lämna sitt samtycke framgår för medlemsländernas del av bilaga 10 till förordning 574/72 och för Island, Liechtenstein och Norge av bilaga VI till EES-avtalet.

I Sverige skall samtycke till förlängd utsändning till Sverige lämnas av försäkringskassan på den ort där arbetet utförs.

Familjemedlem

Familjemedlemmar till en person, som är medborgare i ett medlemsland och som är utsänd för att arbeta i ett annat medlemsland, omfattas av samma lands lagstiftning som den som förvärvsarbetar. Det gäller under förutsättning att inte familjemedlemmarna själva förvärvsarbetar i ett annat medlemsland, samt att de är medborgare i ett medlemsland. Det gäller också oavsett om de är bosatta i det medlemsland varifrån den anställde eller egenföretagaren har sänts ut eller om de har följt med honom till sysselsättningslandet eller om de är bosatta i ett annat medlemsland.

För familjemedlemmar som är försäkrade och inskrivna i svensk försäkringskassa och som inte följer med den förvärvsarbetande till ett annat EU-land där han skall arbeta gäller svensk lagstiftning.

Beträffande rätten till vårdförmåner samt vilka intyg som behövs för rätt till sådana förmåner, se avsnittet VÅRDFÖRMÅNER VID SJUKDOM OCH MODERSKAP.

Övriga undantagsregler

Artikel 14, 14a-14d och 15-17 förordning 1408/71

Artikel 11 och 11a förordning 574/72

Administrativa kommissionens rekommendation nr 16

Bilaga VI till EES-avtalet

Förordning 1408/71 har, som tidigare nämnts i detta avsnitt, som huvudregel att endast ett lands lagstiftning skall vara gällande. Till denna bestämmelse finns dock vissa särregler. I de fall personer normalt arbetar inom två eller flera medlemsländer gäller följande.

Personer som normalt arbetar i två eller flera medlemsländer och som hör till den resande eller flygande personalen hos internationella transportföretag, som har sitt säte i ett medlemsland omfattas av lagstiftningen i det medlemsland där företaget har sitt säte.

Resande eller flygande personal

I vissa sådana fall kan det vara nödvändigt för den anställde att visa sin tillhörighet till lagstiftningen i det medlemsland där han är bosatt. Intyg rörande anställda inom internationell transport E110 ställs ut av arbetsgivaren och gäller i två kalendermånader efter utskrivningsmånaden. Dessutom kan arbetsgivaren förlänga intygstiden på samma blankett ett antal gånger. Om det är praktiskt kan den anställde medföra även ett intyg E111 för rätt till sjukvårdsförmåner vid tillfällig vistelse, se vidare avsnittet BLANKETTER.

Två undantag från denna regel om vilket medlemslands lagstiftning som skall gälla för resande eller flygande personal gäller emellertid enligt förordning 1408/71. Har det internationella transportföretaget en filial eller fast representation i ett annat medlemsland och den anställde arbetar där skall han omfattas av lagstiftningen i det landet. Det andra undantaget gäller då den anställde huvudsakligen arbetar i det medlemsland där han är bosatt. Han skall då enligt förordningen omfattas av det landets lagstiftning även om företaget inte har sitt säte, filial eller fasta representation där.

Annan personal med anställning i flera medlemsländer

Andra anställda än de som tillhör den resande eller flygande personalen hos ett transportföretag, vilka utför arbete i flera medlemsländer, skall enligt förordning 1408/71 omfattas av lagstiftningen i det medlemsland där de är bosatta om de till viss del utför arbete i det landet.

Om den anställde inte är bosatt i något av de medlemsländer inom vilka han utför arbete gäller enligt förordning 1408/71 följande. Han skall då vara omfattad av det lands lagstiftning inom vars territorium företaget har sitt säte eller där den person är bosatt som har anställt honom.

I de fall ett företag, t.ex. en gruva, ligger på den gemensamma gränsen mellan två medlemsländer skall enligt förordning 1408/71 den anställde omfattas av lagstiftningen i det land där företaget har sitt säte.

Egenföretagare

Den som är egenföretagare i minst två medlemsländer skall enligt förordning 1408/71 omfattas av lagstiftningen i det medlemsland där han är bosatt om han utför någon del av sitt arbete där.

Om egenföretagaren inte är bosatt i något av de medlemsländer där han utför arbete skall enligt förordning 1408/71 lagstiftningen i det medlemsland gälla där han utför sitt huvudsakliga arbete.

Arbete på fartyg

För den som i regel inte arbetar på ett fartyg men som utför arbete ombord på ett fartyg inom ett medlemslands territorialvatten eller hamn omfattas för den skull inte av det medlemslands lagstiftning till vilket fartyget hör. Av

förordning 1408/71 framgår att han fortsätter att omfattas av den lagstiftning som gäller för t.ex. hamnen.

Det har tidigare betonats att det är det medlemsland där arbetet faktiskt utförs som är avgörande för vilken lagstiftning som skall tillämpas. För sjömän finns ett undantag från denna regel. Avlönas en sjöman av en arbetsgivare som finns i det medlemsland som sjömannen själv är bosatt i omfattas han enligt förordning 1408/71 av lagstiftningen i det landet.

Exempel

En svensk sjöman som får lön av en svensk redare men som utför arbete på ett grekiskt fartyg skall omfattas av svensk lagstiftning.

Anställd och egenföretagare

Som ovan har nämnts gäller särskilda regler för personer som är anställda i ett medlemsland och egenföretagare i ett annat medlemsland. De kan enligt förordning 1408/71 i vissa fall omfattas av lagstiftningen i två medlemsländer. Detta finns för medlemsländerna angivet i bilaga 7 till förordningen. För Sveriges del anges i bilagan att detta skall gälla om en person som är bosatt i Sverige är egenföretagare i Sverige och anställd som arbetstagare i ett annat medlemsland för vilket förordning 1408/71 gäller. För Island, Liechtenstein och Norge finns motsvarande uppgifter i bilaga VI till EES-avtalet.

Exempel

En svensk medborgare arbetar som fiskare, dvs. som egenföretagare, i Sverige men har också en anställning på en finsk färja. Han skall med avseende på anställningsinkomsten vara omfattad av finsk lagstiftning och för inkomsten som egenföretagare av svensk lagstiftning.

Frivillig försäkring

Undantag från lagvalsreglerna kan också komma ifråga om det i ett medlemsland för något av sakområdena endast finns ett frivilligt försäkringssystem. Om en person skulle kunna omfattas av lagstiftningar i två medlemsländer skall, i valet mellan två länders lagstiftning, personen enligt förordning 1408/71 endast omfattas av det obligatoriska systemet. Detta blir inte aktuellt för svensk del eftersom Sverige har ett obligatoriskt system.

Beskickningar och konsulat

Enligt förordning 1408/71 omfattas personer som är anställda vid beskickningar och konsulat samt de som är anställda som privattjänare hos tjänstemän vid beskickningar och konsulat av lagstiftningen i det medlemsland där de arbetar.

Lokalanställda

Den som är anställd vid en beskickning eller ett konsulat eller är privattjänare hos en tjänsteman vid en beskickning eller ett konsulat har dock enligt förordning 1408/71 rätt att välja att i stället omfattas av lagstiftningen i det medlemsland som är den sändande staten. Det gäller under förutsättning att han är medborgare i det landet. Han är då att betrakta som lokalanställd. Denna rätt att välja har den anställde vid varje kalenderårs utgång. Enligt förordning 574/72 måste denna rätt utövas första gången inom tre månader från den dag då han anställdes. Valet har då verkan fr.o.m. anställningsdagen³⁴

Exempel

En kvinna som är svensk medborgare är bosatt i Aten och anställd på den svenska ambassaden där. Hon har rätt att välja att antingen tillhöra grekisk eller svensk lagstiftning. Inför varje årsskifte kan hon ta ställning till om hon vill byta tillhörighet.

EU:s hjälppersonal

Den personalgrupp inom EU-administrationen som i förordning 1408/71 benämns EG:s hjälppersonal har också en speciell ställning i förordningen. Vilka personer som tillhör EG:s hjälppersonal går inte alltid att i förväg få kunskap om. Endast det faktum att EU för aktuell personal utfärdar blankett E103 ger underlag för en säker bedömning. Dessutom har en sådan person vid anställningen flera alternativ att välja på när det gäller vilken lagstiftning han/hon vill tillhöra. Personen kan fr.o.m. anställningsdagen välja att tillhöra lagstiftningen i arbetslandet, medborgarskapslandet eller lagstiftningen i det land vars lagstiftning han/hon senast tillhörde. Det bör observeras att valet inte gäller reglerna om familjebidrag. Detta beror på att familjebidrag ingår i anställningsvillkoren för denna personalkategori.

Dispens

Två eller flera medlemsländer eller deras behöriga myndigheter eller de organ som har utsetts av dessa myndigheter har enligt förordning 1408/71 möjlighet att komma överens om undantag, s.k. dispens, från bestämmelserna om tillämplig lagstiftning om det är till förmån för en person eller en grupp. En sådan överenskommelse kan innebära att en viss person skall vara omfattad av ett medlemslands lagstiftning även om lagvalsreglerna i förordningen pekar ut ett annat medlemsland som behörig stat. Överenskommelsen kan även avse förmåner för förfluten tid.³⁵

Denna bestämmelse är endast avsedd att tillämpas i undantagsfall. Det framgår också av Administrativa kommissionens rekommendation nr 16.

³⁴ Det bör observeras att förordningstexten i den svenska översättningen blivit felöversatt. Den persongrupp som avses i artikel 16.2 förordning 1408/71 och som har denna valmöjlighet är endast anställda som är medborgare i den sändande staten.

³⁵ EG-domstolens dom, mål nr 101/83 Brusse

Enligt rekommendationen skall de behöriga myndigheterna i medlemsländerna eller de organ som har utsetts av de behöriga myndigheterna kunna komma överens om att arbetstagare som har sänts ut från ett medlemsland skall omfattas av lagstiftningen i det medlemsland varifrån de har sänts ut för förmåner som omfattas av förordning 1408/71 även om de är utsända för en period som från början överstiger tolv månader. Det gäller beträffande arbetstagare eller en viss kategori av arbetstagare som har speciella kunskaper eller färdigheter eller då det ligger i företagets eller organisationens intresse på grund av den särskilda uppgift som det företag eller den organisation som har sänt ut honom har.

En sådan överenskommelse skall enligt rekommendationen träffas under förutsättning att arbetstagaren i fråga har godkänt detta villkor. Han har möjlighet att i ett sådant fall välja att omfattas av lagstiftningen i det medlemsland där han är sysselsatt.

Intyg

I de fall dispens har beviljats en arbetstagare skall den institution, som har utsetts av den behöriga myndigheten, i det medlemsland vars lagstiftning arbetstagaren skall omfattas av utfärda intyg E101. På intyget skall anges till vilket datum detta skall gälla, se vidare avsnittet BLANKETTER.

Vilka institutioner som kan lämna sitt samtycke till undantag från bestämmelserna om tillämplig lagstiftning, s.k. dispenser, framgår för medlemsländernas del av bilaga 10 till förordning 574/72. Motsvarande uppgifter för Island, Liechtenstein och Norge finns i bilaga VI till EES-avtalet.

I Sverige är det försäkringskassan på den ort där arbetet utförs eller skall utföras som skall tillämpa dessa regler. Gäller det vissa grupper av anställda eller egenföretagare träffar RFV sådana överenskommelser.

Det kan gälla såväl fortsatt tillhörighet till svensk försäkring för en person som är medborgare i ett medlemsland och som skall arbeta i ett annat medlemsland som befrielse från tillhörighet till svensk försäkring för en person som är medborgare i ett medlemsland och som skall arbeta i Sverige.

Försäkringskassans åtgärder

I de fall försäkringskassan får in en begäran om fortsatt tillhörighet till svensk försäkring för en person som är medborgare i ett medlemsland och som skall arbeta i ett annat medlemsland för en arbetsgivare under längre tid än tolv månader *rekommenderar* RFV att kassan begär att den arbetstagare som skall sändas ut godkänner att han under utsändningstiden skall fortsätta att omfattas av svensk lagstiftning. I övrigt bör en begäran om s.k. dispens innehålla samma uppgifter som en arbetsgivare vid begäran om utsändningsintyg skall lämna, se vidare under rubriken Utsändning.

När försäkringskassan har fått in de erforderliga uppgifterna och kassan i övrigt finner att villkoren för en eventuell dispens är uppfyllda skall kassan enligt förordning 1408/71 kontakta den berörda institutionen i det med-

lemsland där arbetstagaren skall vara sysselsatt och begära dess samtycke till att han under arbetet där skall omfattas av den svenska socialförsäkringen.

När institutionen i det andra landet har lämnat sitt samtycke, dvs. dispens har medgetts, utfärdas intyg E101. Det delges sedan arbetsgivare, arbetstägare, försäkringskassan, RFV:s pensionsenhet och det lokala skattekontoret.

Ett sådant beslut innebär att arbetstagaren skall omfattas av den svenska lagstiftningen beträffande förmåner som omfattas av förordning 1408/71 under den tid för vilken dispens har beviljats.

Om den berörda institutionen i det andra medlemslandet däremot inte lämnar sitt samtycke till ett sådant undantag skall arbetstagaren omfattas av lagstiftningen i det landet under den tid han är sysselsatt där. Han skall då inte omfattas av den svenska försäkringen.

Familjemedlemmar

För familjemedlemmar till en person som är medborgare i ett medlemsland och, som till följd av ett beslut om dispens skall omfattas av ett medlemslands lagstiftning gäller samma regler som vid utsändning, se detta avsnitt under rubriken Utsändning.

Inskrivning och avregistrering

Artikel 13-17 och 19 förordning 1408/71

1 kap. 3-5 §§ AFL

RFV:s föreskrifter RFFS 1985:16

Ettårsregeln (AFL)

Fr.o.m. den månad varunder en försäkrad uppnår sexton års ålder skall han enligt AFL, om han är bosatt i riket, vara inskriven hos allmän försäkringskassa. En person skall enligt RFV:s föreskrifter anses bosatt i Sverige om han har sitt egentliga hemvist här i landet. Även en person som kommer till Sverige med avsikt att vistas här stadigvarande skall anses bosatt här. Med begreppet stadigvarande avses en tid om minst ett år.

I och med att förordning 1408/71 sedan den 1 januari 1994 skall tillämpas i Sverige kan inte begreppet försäkrad såsom det används i AFL m.fl. författningar tillämpas gentemot personer som omfattas av förordningen. Det gäller framför allt reglerna om inskrivning och avregistrering hos försäkringskassan.

Omfattad av svensk lagstiftning genom förordning 1408/71

En person som enligt förordning 1408/71 skall vara omfattad av svensk lagstiftning skall betraktas som försäkrad i Sverige för de förmåner som omfattas av förordningen. Det skall gälla även om personen ifråga inte är bosatt i Sverige, dvs. inte har för avsikt att vistas här längre tid än ett år. Detta innebär att han eller hon skall likställas med personer som är bosatta här vad gäller förmåner som omfattas av förordningen.

För att göra det möjligt för försäkringskassorna att betala ut förmåner till personer som har rätt till förmåner enligt förordning 1408/71 men som inte är bosatta här har RFV utfärdat föreskrifter. Genom dessa likställs sådana personer med personer som är bosatta i Sverige. Det innebär att sådana personer skall skrivas in hos försäkringskassan och att sjukpenninggrundande inkomst (SGI) kan bestämmas för dem.

En person som är medborgare i ett medlemsland och som reser från Sverige till ett annat medlemsland för att förvärvsarbeta där skall inte vara inskriven hos försäkringskassan utan skall enligt RFV:s föreskrifter avregistreras för rätt till förmåner som omfattas av förordning 1408/71 även om vistelsen där skall vara kortare tid än ett år. Han skall dock vara registrerad hos kassan för rätt till förmåner som inte faller in under tillämpningsområdet för förordning 1408/71, t.ex. handikappersättning och bilstöd.

Familjemedlemmar

Den som är att anse som familjemedlem och som följer med den förvärvsarbetande skall normalt också enligt RFV:s föreskrifter skrivas in resp. avregistreras hos försäkringskassan, se detta avsnitt under rubriken Vilket lands lagstiftning skall tillämpas?

Familjemedlemmar till en anställd eller egenföretagare och som inte följer med denne till ett annat medlemsland utan stannar kvar i Sverige, skall stå kvar som inskrivna hos försäkringskassan.

Exempel

Fadern i en familj med hustru och två barn reser ensam till Tyskland för att förvärvsarbeta i tre månader. Hustrun har inte tidigare förvärvsarbetat liksom inget av de två barnen. Hon och de två barnen är familjemedlemmar till den förvärvsarbetande som enligt förordning 1408/71 skall omfattas av tysk lagstiftning. De skall enligt förordningen vara omfattade av tysk lagstiftning. Enligt svensk lagstiftning är de alla försäkrade i Sverige. Med hänsyn till att rätten till förmåner enligt svensk försäkring är en självständig rätt medan rätten som familjemedlem till vissa förmåner enligt förordningen är av härledd natur skall familjemedlemmarna stå kvar i svensk försäkring.

Även i fall då familjemedlemmar följer med en anställd eller egenföretagare som skall arbeta i ett annat medlemsland kortare tid än ett år skall de fortsätta att vara försäkrade i Sverige och därmed inskrivna hos försäkringskas-

san. Det gäller oavsett om den medföljande familjemedlemmen skall betraktas som anställd eller egenföretagare eller som familjemedlem.

Exempel

Ett i Sverige bosatt svenskt par som båda har förvärvsarbetat här reser till Tyskland i nio månader för att kvinnan skall förvärvsarbeta där. Mannen har fått tjänstledigt för språkstudier under samma tid. Vid avresan avregistreras kvinnan medan mannen kvarstår som inskriven hos kassan. Han omfattas under vistelsen i Tyskland av svensk lagstiftning. Kvinnan omfattas däremot av tysk lagstiftning.

För att familjemedlemmar som är bosatta i ett annat medlemsland och som med stöd av förordning 1408/71 har rätt till förmåner från den svenska socialförsäkringen med tillämpning av förordning 1408/71 skall få dessa förmåner måste de enligt RFV:s föreskrifter registreras hos försäkringskassan. De skall mot uppvisande av intyg E109 registreras hos den kassa där den person som de är familjemedlemmar till skrivs in, se vidare avsnittet BLANKETTER.

Vårdförmåner vid sjukdom och moderskap

Allmänt

Artikel 1f, 4, 13 och 18 förordning 1408/71

Lagen (1988:890) om bilstöd till handikappade

Lagen (1993:389) om assistansersättning

Bilaga VI till EES-avtalet

Förmåner vid sjukdom och moderskap kan enligt förordning 1408/71 utges i form av vårdförmåner och kontantförmåner. I detta avsnitt lämnas en redogörelse för vårdförmåner vid sjukdom och moderskap. Kontantförmåner beskrivs i det följande avsnittet.

Vårdförmåner

I förordningen finns inte någon definition av begreppet vårdförmåner men med begreppet förstås i allmänhet läkarvård, sjukhusvård, tandvård, läkemedel m.m. Utgångspunkten är att den nationella lagstiftningen bestämmer vilka förmåner som kan utges.

Rätt till vårdförmåner

Med vårdförmåner avses enligt förordning 1408/71 förmåner som angår rätten till hälso- och sjukvård och därmed sammanhängande förmåner.

Ersättning för kostnader

Vidare avses med vårdförmåner också utbetalningar som ersätter kostnader i samband med vård.³⁶ Avgifter till en sjukvårdsförsäkring kan däremot inte anses vara en vårdförmån.

I förordning 1408/71 finns inga bestämmelser som direkt berör vårdförmåner till handikappade. Vårdförmåner som utges till handikappade och som är av medicinsk karaktär skall enligt EG-domstolen anses vara vårdförmåner vid sjukdom.³⁷ Exempel på sådana förmåner enligt svensk lagstiftning är bilstöd och assistansersättning. Till vårdförmåner räknas även det särskilda bidraget i rehabiliteringsersättningen.

³⁶ SOU 1993:115 s. 245

³⁷ EG-domstolens dom, mål nr 69/79 Jordens-Vosters

Tillämplig lagstiftning

Reglerna om förmåner vid sjukdom och moderskap i förordning 1408/71 utgår, liksom reglerna om övriga förmåner, från bestämmelserna om tillämplig lagstiftning, se avsnittet TILLÄMPLIG LAGSTIFTNING.

Anställda eller egenföretagare och deras familjemedlemmar

Artikel 13, 19-22 och 24 förordning 1408/71

Artikel 17, 19, 21-23 och 34 förordning 574/72

Artikel 10 nordiska konventionen

Artikel 6 tillämpningsöverenskommelsen till den nordiska konventionen

Administrativa kommissionens beslut nr 74, 109, 115, 121, 123, 133 och 135

Bilaga VI till EES-avtalet

Huvudregel

En anställd eller egenföretagare omfattas enligt huvudregeln i förordning 1408/71 av lagstiftningen i det medlemsland där han arbetar. Han har då också rätt till vårdförmåner där. Det gäller även den anställdes eller egenföretagarens familjemedlemmar under förutsättning att de inte själva förvärvsarbetar.

Bosättning utanför den behöriga staten

Enligt förordning 1408/71 har anställda och egenföretagare som är bosatta i ett annat medlemsland än där de arbetar också rätt till vårdförmåner i det medlemsland där de är bosatta. Detsamma gäller deras familjemedlemmar.

Den anställda eller egenföretagaren har enligt förordning 1408/71 i sådant fall rätt till vårdförmåner enligt den lagstiftning som gäller på bosättningsorten på samma sätt som om han var försäkrad där.

För att få vårdförmåner i bosättningslandet skall den anställda eller egenföretagaren enligt förordning 574/72 registrera sig och sina familjemedlemmar hos institutionen på sin bosättningsort. Det sker genom att till denna institution lämna in ett intyg E106 som är utfärdat av den behöriga institutionen i det medlemsland där arbetet utförs, dvs. den behöriga staten, och som visar att den anställda eller egenföretagaren har rätt till dessa vårdförmåner. Beträffande blanketter, se vidare avsnittet BLANKETTER.

Om den anställda eller egenföretagaren eller hans familjemedlemmar inte lämnar in ett sådant intyg skall enligt förordning 574/72 institutionen på bosättningsorten vända sig till den behöriga institutionen för att få intyget.

Behörig institution

Uppgifter om vilka institutioner som är behöriga i det medlemsland där förvärvsarbetet utförs, respektive institutioner på bosättningsorten finns i bilagorna 2–3 till förordning 574/72. Motsvarande uppgifter för Island, Liechtenstein och Norge finns i bilaga VI till EES-avtalet. För Sveriges del är den försäkringskassa hos vilken en anställd eller egenföretagare är försäkrad behörig institution.

När registrering har skett har personerna i fråga rätt till vårdförmåner i bosättningslandet som om de var försäkrade där. Rätten omfattar all vård, dvs. inte bara akutvård. Förmånerna utges av institutionen på bosättningsorten för den behöriga institutionens räkning, dvs. bekostas av den behöriga institutionen i det medlemsland där förvärvsarbetet utförs. Förmånerna ersätts med faktiska kostnader, se vidare detta avsnitt under rubriken Återbetalning av vårdförmåner.

Institutionen på bosättningsorten skall enligt förordning 574/72 underrätta den behöriga institutionen om varje beslut om beviljande av vårdförmåner som överstiger ett visst belopp. Enligt Administrativa kommissionens beslut nr 133 har den behöriga institutionen därefter att inom 14 dagar rikta eventuella invändningar mot att förmånerna beviljas och ange skälen härför. Skälen till eventuella invändningar får enligt Administrativa kommissionens beslut nr 121 inte göras med utgångspunkt från den lagstiftning som den behöriga institutionen tillämpar. Det är enligt detta beslut lagstiftningen på bosättningsorten som avgör omfattningen av de förmåner som med tillämpning av förordning 574/72 skall utges.

Familjemedlemmar

Enligt förordning 1408/71 har en familjemedlem som bor i ett annat medlemsland än där den huvudförsäkrade familjemedlemmen bor, rätt till sjukvårdsförmåner i bosättningslandet. För att få förmånerna skall familjemedlemmen, på samma sätt som förvärvsarbetande personer, registrera sig hos institutionen på bosättningsorten i det medlemsland där han är bosatt och visa upp ett intyg E109 som visar att han har rätt till förmånerna, se vidare avsnittet BLANKETTER.

Efter registreringen får familjemedlemmen sjukvård i bosättningslandet som om han var försäkrad där, dvs. all vård. Förmånerna bekostas av den behöriga institutionen men till skillnad från vad som gäller för förvärvsarbetande ersätts inte vården med faktiska kostnader utan i form av ett s.k. schablonbelopp, se vidare detta avsnitt under rubriken Återbetalning av vårdförmåner.

Familjemedlemmar har inte rätt till vårdförmåner i bosättningslandet med stöd av förordning 1408/71 om de till följd av eget förvärvsarbete har rätt till sådana förmåner i det land där de är bosatta.

Exempel

En svensk medborgare bor och arbetar i Tyskland. Hans hustru, som inte förvärvsarbetar, och två barn under 18 år är bosatta i Nederländerna. Vårdförmåner utges för hustrun och barnen i Nederländerna men på bekostnad av den institution i Tyskland hos vilken mannen är försäkrad. Om hustrun däremot förvärvsarbetar i Nederländerna har hon rätt till förmåner från den nederländska socialförsäkringen för sig och barnen.

Om familjemedlemmarna är bosatta i ett medlemsland där rätten att erhålla vårdförmåner inte är beroende av villkor om försäkring eller anställning skall enligt förordning 1408/71 ev. förmåner, som utges, anses utgivna av institutionen i det medlemsland hos vilken den anställde eller egenföretagaren är försäkrad. Om maken eller den person som har hand om barnen förvärvsarbetar i detta medlemsland, skall förmånerna lämnas av den behöriga institutionen i detta land. Har familjemedlemmarna en självständig rätt till förmåner enligt lagstiftningen i det medlemsland där de är bosatta, som t.ex. i Sverige, står detta land också för kostnaderna för vårdförmåner.

Gränsarbetare

Gränsarbetare, dvs. personer som arbetar i ett medlemsland och som dagligen eller minst en gång i veckan återvänder till det medlemsland där de är bosatta, har enligt förordning 1408/71 rätt till vårdförmåner i det medlemsland där de är bosatta. De kan enligt förordningen också få vårdförmåner i arbetslandet som om de var bosatta där.

Familjemedlemmar

En gränsarbetares familjemedlemmar har enligt förordning 1408/71 rätt till vårdförmåner i det medlemsland där de är bosatta. I vissa fall har de även rätt att söka vård i det medlemsland där gränsarbetaren arbetar. Det gäller om ett avtal om detta har slutits mellan arbetslandet och deras bosättningsland eller om den behöriga institutionen i arbetslandet i förväg har lämnat sitt medgivande till att lämna även planerad vård till en gränsarbetares familjemedlemmar. I annat fall har familjemedlemmarna endast rätt till akut vård i det medlemsland där gränsarbetaren är försäkrad. Någon överenskommelse om rätt att söka vård utanför bosättningslandet för gränsarbetares familjemedlemmar har inte träffats för Sveriges del.³⁸

Exempel

En svensk kvinna bor tillsammans med två barn under 18 år i Oslo. Kvinnan arbetar i Göteborg men reser hem till Norge två gånger i veckan. Kvinnan har rätt till såväl akut som planerad vård både i Sverige och Norge. Barnen har endast rätt till akut vård i Sverige men såväl akut som planerad vård i Norge.

³⁸ SOU 1993:115 s. 286–287

Läkemedel, bandage m.m.

För gränsarbetare och deras familjemedlemmar gäller vissa ytterligare särbestämmelser. En sådan bestämmelse är att läkemedel, bandage, glasögon och mindre hjälpmedel utges och laboratorieanalyser och tester utförs enligt förordning 574/72 endast i det medlemsland där de har ordinerats. Det sker då enligt det landets lagstiftning. Undantag från denna bestämmelse kan göras om den lagstiftning som den behöriga institutionen tillämpar är förmånligare eller om de berörda länderna har kommit överens om en annan förmånligare tillämpning.³⁹

Vistelse i eller flyttning till den behöriga staten

En anställd eller egenföretagare som är bosatt i ett annat medlemsland än där han är försäkrad, dvs. den behöriga staten, har enligt förordning 1408/71 rätt att erhålla vård även i den behöriga staten i samband med vistelse i eller flyttning till denna. Det gäller även om vårdförmåner redan har börjat utges i bosättningslandet för samma fall av vård. Förmånerna utges som om han var bosatt i den behöriga staten.

Detsamma gäller för familjemedlemmar. Om familjemedlemmarna är bosatta i ett annat medlemsland än där den anställda eller egenföretagaren är bosatt skall enligt förordning 1408/71 de vårdförmåner som de får under vistelse i det medlemsland där den anställda är bosatt utges på bekostnad av institutionen i det medlemsland där de är bosatta, se vidare detta avsnitt under rubriken Återbetalning av vårdförmåner.

Vistelse utanför den behöriga staten

En anställd eller egenföretagare som vistas i ett annat medlemsland än där han är försäkrad har enligt förordning 1408/71 rätt till omedelbart nödvändiga vårdförmåner, dvs. akutvård, i vistelselandet om hans hälsotillstånd kräver det.

Njurdialys

Förordning 1408/71 innehåller ingen närmare definition av begreppet omedelbart nödvändiga förmåner. Enligt Administrativa kommissionens beslut nr 123 skall njurdialys räknas som akut vård om behandlingen ges som en del av en påbörjad, regelbunden och fortlöpande behandling. En förutsättning är dock att resan företas av andra än medicinska skäl, dvs. inte för att få dialys.⁴⁰

Förlossningsvård

Förlossningsvård räknas inte som en omedelbart nödvändig förmån om förlossningen inträffar på förväntad tid. De nordiska länderna har träffat en överenskommelse om att födslar som under en tillfällig vistelse i ett annat nordiskt land inträffar tidigare än 14 dagar före beräknad förlossning skall

³⁹ SOU 1993:115 s. 286–287

⁴⁰ SOU 1993:115 s. 288

ge rätt till akut vård. Någon sådan överenskommelse finns för närvarande inte inom EU.⁴¹

Hemtransport och merkostnad för hemresa i Norden

Rätt till ersättning för hemtransport omfattas inte av förordning 1408/71. Bestämmelser om detta finns däremot i den nordiska konventionen. Enligt tillämpningsförordningen till konventionen ersätts merkostnaden för hemresa av institutionen på vistelseorten. Behovet av hemtransport skall enligt tillämpningsförordningen styrkas med läkarutlåtande.

Exempel

En kvinna som bor i Helsingfors insjuknar akut i Stockholm i samband med en semesterresa till Stockholm. Enligt läkarintyg behöver kvinnan flygas hem till Helsingfors till en kostnad av 3 000 kronor. Den ordinarie hemreskostnaden, om sjukfallet inte hade inträffat, beräknas till 500 kronor. Merkostnaden för kvinnans hemresa blir då 2 500 kronor.

Vårdförmåner vid vistelse i ett annat medlemsland än där man är försäkrad utges enligt förordning 1408/71 av institutionen på vistelseorten på de villkor som gäller för personer som är försäkrade i vistelselandet. Vårdförmånerna utges för den behöriga institutionens räkning av institutionen på vistelseorten, dvs. den förstnämnda institutionen står för kostnaden för de utgivna förmånerna. Längden av den period under vilken förmånerna skall utges bestäms dock enligt förordningen med tillämpning av lagstiftningen i det behöriga landet.

Intyg E111

För att få vårdförmåner i vistelselandet skall den anställda eller egenföretagaren enligt förordning 574/72 lämna in ett intyg E111 till institutionen på vistelseorten. Detta intyg skall enligt förordning 574/72 utfärdas av den behöriga institutionen. Om det behövs skall institutionen ange den längsta tid under vilken vårdförmåner får utges enligt den behöriga statens lagstiftning. RFV rekommenderar att intyg utfärdas för en tid av ett år. Om den anställda eller egenföretagaren, för vilken intyget utfärdas, arbetar i Sverige kortare tid än ett år bör intyget endast utfärdas för den tid som han faktiskt är försäkrad i Sverige. Beträffande intyget, se under avsnittet BLANKETTER.

Om den berörda personen inte kan visa upp intyg E111 men har vänt sig till institutionen på vistelseorten och begärt att den skall undersöka hans rätt till förmåner hos den behöriga institutionen och svaret från denna inte kommer förrän han har rest har han ändå enligt Administrativa kommissionens beslut nr 74 rätt till förmåner enligt lagstiftningen i vistelselandet.

⁴¹ SOU 1993:115 s. 288

Ersättning i efterhand

Om intyget inte visas upp eller om den anställde eller egenföretagaren inte begär att institutionen på vistelseorten skall undersöka hans rätt till förmåner hos den behöriga institutionen riskerar den anställde eller egenföretagaren att få betala vårdkostnaden själv. I sådana fall gäller dock enligt förordning 574/72 att personen i efterhand kan få ersättning från den behöriga institutionen för den del av kostnaden som han själv inte skulle ha behövt betala. För att den behöriga institutionen skall få reda på hur stor del av vårdkostnaden som kan ersättas används en särskild blankett E126, se även avsnittet BLANKETTER.

Försäkringskassan kan i sådant fall göra en utbetalning med stöd av det beslut på blankett E126 som har erhållits från institutionen på vistelseorten. Beslutet om ersättningsbelopp har då fattats av institutionen i vistelselandet enligt dess lagstiftning och kan inte överklagas i Sverige.

Återvända till bosättningslandet eller flytta till ett annat medlemsland

En anställd eller egenföretagare som har fått rätt till vårdförmåner i det medlemsland där han är försäkrad och som får tillstånd från den behöriga institutionen där att återvända till det medlemsland där han är bosatt eller flytta till ett annat medlemsland har enligt förordning 1408/71 rätt till vårdförmåner där. Förmånerna utges enligt den lagstiftning som gäller på vistelse- eller bosättningsorten som om den anställde eller egenföretagaren var försäkrad där. Kostnaderna för vårdförmånerna skall ersättas av den behöriga institutionen i det medlemsland där han är försäkrad. Längden av den period under vilken förmåner skall utges bestäms också enligt förordningen med tillämpning av lagstiftningen i det medlemsland där den anställde eller egenföretagaren är försäkrad.

För att få vårdförmåner i ett sådant fall skall den anställde eller egenföretagaren enligt förordning 574/72 visa upp ett intyg E112 som styrker att han har rätt att få dessa förmåner. Intyget skall utfärdas av den behöriga institutionen. I Sverige är det den försäkringskassa hos vilken man är försäkrad. Det framgår av bilaga 2 till förordning 574/72.

Tillstånd att återvända/flytta till ett annat medlemsland

Tillstånd att återvända till bosättningslandet eller flytta till ett annat medlemsland får enligt förordning 1408/71 endast vägras om det är klarlagt att en flyttning skulle vara skadlig för personens hälsotillstånd eller försvåra läkarvården.

Familjemedlemmar

Bestämmelserna om rätt för anställda och egenföretagare att återvända till det medlemsland där de är bosatta eller att flytta till ett annat medlemsland och få rätt till vårdförmåner gäller enligt förordning 1408/71 även för familjemedlemmar till anställda och egenföretagare.

Planerad vård i ett annat medlemsland

Enligt förordning 1408/71 kan en anställd eller egenföretagare och hans familjemedlemmar få tillstånd av den behöriga institutionen att åka till ett annat medlemsland och där få den vård som han eller de på grund av sitt hälsotillstånd behöver.

Tillstånd att söka vård i ett annat medlemsland

Den behöriga institutionen får inte neka att ge tillstånd om vården är en förmån som utges enligt lagstiftningen i det medlemsland där personen är bosatt och om han inte kan få vård inom den tid som, med beaktande av hans hälsotillstånd och sjukdomens sannolika förlopp, inte kan ges inom den väntetid som är normal för sådan vård i bosättningslandet. Om sådan vård över huvud taget inte kan utges i det landet kan enligt förordning 1408/71 tillstånd att söka vård i ett annat medlemsland dock vägras.

RFV *rekommenderar* att försäkringskassan kontaktar det landsting som den person, för vilken tillstånd begärs, hör till innan kassan tar ställning till om tillstånd kan beviljas eller inte. Därigenom kan kassan samråda med landstinget om den begärda vården är sådan för vilken tillstånd bör beviljas eller vägras med hänsyn till förhållandena i personens hemlandsting.⁴²

Tillstånd att söka vård i ett annat medlemsland skall intygas på en särskild blankett E112, se vidare avsnittet BLANKETTER.

För familjemedlemmar som inte är bosatta i samma medlemsland som den anställda eller egenföretagaren gäller i sådant fall enligt förordning 1408/71 att tillstånd att söka vård i ett annat medlemsland skall beviljas av den berörda institutionen i deras bosättningsland. Vården skall också bekostas av detta land.

Vårdförmåner av stor vikt

En person som har fått en vårdförmån av större vikt av den behöriga institutionen i ett medlemsland och som flyttar till ett annat medlemsland har enligt förordning 1408/71 rätt att få dessa förmåner även efter det att han flyttat och blivit omfattad av försäkringen i det nya landet.

Bestämmelsen avser endast situationer då det sker ett byte av behörig stat under tiden mellan det att en ansökan om en vårdförmån av stor vikt har gjorts och fram till dess att förmånen har tillhandahållits. Den innebär inte att den stat som en gång beviljat en sådan förmån för all framtid skall svara för kostnader för förnyande av förmånerna.⁴³

Enligt Administrativa kommissionens beslut nr 115 skall endast förmåner som utges enligt den lagstiftning som institutionen på vistelse- eller bosättningsorten tillämpar omfattas av denna bestämmelse. Exempel på förmåner

⁴² SOU 1993:115 s. 288–289

⁴³ SOU 1993:115 s. 289–290

som omfattas är vissa proteser, glasögon och kontaktlinser, hörapparater, invalidfordon och rehabiliteringsåtgärder.

Arbetslösa personer och deras familjemedlemmar

Artikel 22, 25 och 69 förordning 1408/71

Personer som är medborgare i ett medlemsland och som är arbetslösa omfattas också av reglerna i förordning 1408/71. En arbetslös person har rätt till vårdförmåner från det medlemsland från vilket han får arbetslöshetsersättning.

Vistelse i ett annat medlemsland

En person som är medborgare i ett medlemsland och som är arbetslös och som vistas i ett annat medlemsland än det från vilket han får arbetslöshetsersättning har på samma sätt som förvärvsarbetande personer, som omfattas av förordning 1408/71 och som vistas i ett annat medlemsland, rätt att för sig och sina familjemedlemmar få vårdförmåner vid akut sjukdom i vistelsetlandet.

Enligt förordning 1408/71 har en arbetslös person som har arbetslöshetsersättning från ett medlemsland rätt att under en tremånadersperiod åka till ett annat medlemsland och söka arbete där. Under denna tid har den arbetslöse och hans familjemedlemmar rätt till vårdförmåner, såväl akut som planerad vård, i det medlemsland där han söker arbete. Förmånerna utges på bekostnad av det medlemsland som betalar arbetslöshetsersättningen, dvs. den behöriga staten. Det gäller under förutsättning att den arbetslöse har rätt till sjukvårdsförmåner i det landet och har registrerat sig som arbetssökande i det medlemsland till vilket han har begett sig. Beträffande vilka intyg som kan behövas, se avsnittet BLANKETTER.

För arbetslösa som inte har arbetslöshetsersättning finns även en möjlighet att i samband med tillfällig vistelse i ett annat medlemsland söka arbete i det landet. Den arbetslöse har då rätt till de omedelbart nödvändiga vårdförmåner som kan utges enligt förordning 1408/71 vid tillfällig vistelse i ett annat medlemsland, se vidare detta avsnitt under rubriken Anställda eller egenföretagare och deras familjemedlemmar.⁴⁴

⁴⁴ SOU 1993:115 s. 291

Pensionssökande och deras familjemedlemmar

Artikel 26 förordning 1408/71

Artikel 28 förordning 574/72

Enligt förordning 1408/71 kan en person, som under behandlingen av en ansökan om pension, upphör att ha rätt till vårdförmåner och som är bosatt i ett annat medlemsland än det land som är ansvarigt för pensionen ändå ha rätt till vårdförmåner i det medlemsland där han är bosatt. Detsamma gäller hans familjemedlemmar.

För att få förmåner skall den pensionssökande och hans familjemedlemmar registrera sig vid institutionen på bosättningsorten. Registreringen sker på grundval av ett intyg E120 som utfärdas av den institution som svarar för vårdförmånerna i det medlemsland som är ansvarigt för pensionen, se vidare avsnittet BLANKETTER.

Pensionärer och deras familjemedlemmar

Artikel 27-29 och 31 förordning 1408/71

Artikel 28-31 förordning 574/72

4 kap. LAF

16 och 20-22 §§ lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring (YFL)

Allmänt

En pensionär som är bosatt i ett annat medlemsland än det som betalar ut hans pension har enligt förordning 1408/71 tillsammans med sina familjemedlemmar rätt till vårdförmåner i bosättningslandet på bekostnad av den behöriga institutionen i det pensionsutbetalande landet.

Med pension avses enligt förordning 1408/71 pension från ett obligatoriskt eller lagstadgat system. Det medför att t.ex. avtalspensioner eller privata pensionsförsäkringar inte ger rätt till förmåner enligt förordningen. Som pension skall också räknas livränta enligt LAF men däremot inte livränta enligt YFL.

Pension från flera medlemsländer

I förordning 1408/71 finns regler för att bestämma vilket medlemsland som skall svara för vårdförmånerna i det fall pensionären har pension från flera medlemsländer.

Pension från bosättningslandet

Om en pensionär har pension från två eller flera medlemsländer varav ett land är bosättningslandet skall vårdförmånerna bekostas av detta land.

Pension från flera länder men inte från bosättningslandet

Om en pensionär har pension från flera medlemsländer men inte från det medlemsland där han är bosatt skall vårdförmånerna bekostas av det medlemsland där pensionären varit försäkrad för pension längst tid. Om denna regel inte ger vägledning för att bestämma vilket land som skall ersätta kostnaderna för vårdförmånerna skall förmånerna bekostas av det medlemsland där pensionären varit försäkrad för pension senast.

Exempel

En svensk medborgare som har pension från Sverige och Tyskland är bosatt i Spanien. Den tyska pensionen är större än den svenska beroende på att pensionären varit omfattad av pensionsförsäkringssystemet i Tyskland längre tid än i Sverige. Pensionären har då rätt till vårdförmåner i Spanien på bekostnad av den institution i Tyskland som skulle ha svarat för vårdförmånerna om pensionären hade varit bosatt i Tyskland.

Registrering

För att en pensionär skall få vårdförmåner i det medlemsland där han är bosatt skall enligt förordning 574/72 han och hans familjemedlemmar registrera sig hos institutionen på bosättningsorten. Det sker genom att lämna in ett intyg E121 som är utfärdat av den behöriga institutionen i det pensionsutbetalande landet. Efter registreringen har pensionären och hans familjemedlemmar rätt till samma vårdförmåner som andra pensionärer i bosättningslandet, dvs. både akut och planerad vård. Beträffande det intyg som behövs för registreringen, se avsnittet BLANKETTER.

Utfärdande av intyg E121

I Sverige utfärdas intyg E121 av utlandsavdelningen vid Stockholms läns allmänna försäkringskassa. Om en pensionär begär intyget hos försäkringskassan i samband med utvandring utreder kassan om det utöver den svenska pensionen betalas ut pension från något annat medlemsland. Om så inte är fallet antecknar kassan i journalen till vilken adress pensionären vill att intyget E121 skall skickas och skickar sedan akten till utlandsavdelningen. Utlandsavdelningen utfärdar sedan intyg E121 och skickar det till den angivna adressen. Om utredningen skulle visa att pension även utges från ett annat medlemsland och det vid en tillämpning av reglerna i förordning 1408/71 framkommer att ett annat medlemsland skall bekosta vårdförmånerna utfärdas inget intyg.

Om en pensionär från ett annat medlemsland, som är bosatt i Sverige, lämnar in intyg E121 till försäkringskassan skall kassan registrera honom och, i förekommande fall, hans familjemedlemmar. Innan registrering görs skall försäkringskassan undersöka om pensionären även har rätt till svensk pension. Om så är fallet görs ingen registrering utan pensionären har då rätt till vårdförmåner enligt svensk lagstiftning. Sedan kassan registrerat pensionären meddelas institutionen i det behöriga landet. Även i fall då pensionären

har rätt till förmåner enligt svensk lagstiftning underrättas den behöriga institutionen om detta.

Återbetalning av vårdförmåner

Kostnaden för förmånerna i bosättningslandet skall enligt förordning 1408/71 betalas tillbaka av den behöriga institutionen i det medlemsland som svarar för utbetalningen av pensionen. Enligt förordning 574/71 sker det i form av ett schablonbelopp. Beträffande schablonbeloppet, se detta avsnitt under rubriken Återbetalning av vårdförmåner.

Om en pensionär som, med stöd av intyg E121 blivit registrerad i ett annat medlemsland, återvänder till Sverige och blir inskriven hos försäkringskassan upphör Sveriges ansvar att betala pensionärens vårdförmåner i det andra medlemslandet. Försäkringskassan skall då enligt förordning 574/72 på blankett E108 underrätta institutionen där om detta. RFV rekommenderar att kassan sänder en kopia av blanketten till utlandsavdelningen.

Familjemedlem bosatt i ett annat medlemsland än pensionären

På samma sätt som gäller för familjemedlemmar till förvärvsarbetande personer har en familjemedlem till en pensionär som bor i ett annat medlemsland än pensionären rätt till vårdförmåner i bosättningslandet. För att få förmånerna skall familjemedlemmen låta registrera sig och till institutionen på bosättningsorten lämna in ett intyg E122 som är utfärdat av den institution som pensionären tillhör. Efter registreringen har familjemedlemmen rätt till vårdförmåner i bosättningslandet. Förmånerna bekostas av den institution pensionären tillhör och ersätts med faktiska kostnader. Beträffande det intyg som krävs, se avsnittet BLANKETTER.

Exempel

En svensk pensionär som är bosatt i Frankrike och som registrerat sig för att få sjukvårdsförmåner där har en hustru som inte uppnått pensionsåldern och som är bosatt i Bologna i Italien. Hustrun kan, genom att visa upp ett intyg som är utfärdat av den institution maken tillhör i Frankrike, registrera sig hos den allmänna försäkringsinstitutionen i Bologna och där få sjukvårdsförmåner enligt den italienska lagstiftningen.

Vistelse i ett annat medlemsland än bosättningslandet

På samma sätt som förvärvsarbetande personer har en pensionär som vistas i ett annat medlemsland än bosättningslandet rätt till vårdförmåner vid akut sjukdom i vistelseslandet.

I förordning 1408/71 anges inte, som för förvärvsarbetande, att pensionärer har rätt till omedelbart nödvändiga förmåner, dvs. akutvård, utan endast vårdförmåner vid vistelse i ett annat medlemsland. EG-domstolen har

emellertid tolkat förordningstexten så att med vårdförmåner för pensionärer avses akutvård.⁴⁵

För att få rätt till förmånerna skall pensionären till institutionen på vistelseorten inge ett intyg E111 som visar att han har rätt till förmånerna. Beträffande det intyg som krävs, se avsnittet BLANKETTER.

Förmånerna utges i sådant fall av institutionen på vistelseorten på bekostnad av institutionen på pensionärens bosättningsort.

Utgivna förmåner ersätts av institutionen på pensionärens bosättningsort med faktiska kostnader.

Exempel

En svensk pensionär som är bosatt i Spanien och som registrerat sig för att få sjukvårdsförmåner där har under vistelse i Sverige rätt till akutvård. Skulle personen insjukna akut i Sverige bekostas vården av den institution pensionären tillhör i Spanien.

Återbetalning av vårdförmåner

Artikel 22 och 36 förordning 1408/71

Artikel 93-95 och 102 p.2-3 förordning 574/72

Artikel 23 nordiska konventionen

Lagen (1981:49) om begränsning av läkemedelskostnader

Förordningen (1994:2053) om vissa ersättningar i internationella förhållanden till landsting och kommuner från sjukförsäkringen enligt AFL

RFV:s föreskrifter (RFFS 1994:33) om vissa ersättningar i internationella förhållanden till landsting och kommuner från sjukförsäkringen enligt AFL

12 § RFV:s föreskrifter (RFFS 1980:22) för verkställighet av tandvårdstaxan m.m.

Administrativa kommissionens beslut nr 109

Bilaga IV till EES-avtalet

Allmänt

När en vårdförmån utges av en institution i ett medlemsland för en institution i ett annat medlemsland skall enligt förordning 1408/71 kostnaden för förmånen betalas tillbaka i sin helhet. Återbetalningsbeloppen skall enligt förordningen bestämmas med stöd av styrkta, verkliga kostnader eller enligt en schablon som är utformad med sikte på att så nära som möjligt motsvara den verkliga kostnaden.

⁴⁵ SOU 1993:115 s. 323 och EG-domstolens dom, mål nr 182/78 Pierik II

Faktiska kostnader

I förordning 574/72 finns närmare bestämmelser om beloppsberäkning och tillvägagångssätt vid återbetalning av förmåner. Huvudprincipen är, som framgår ovan, att återkravet eller återbetalningen skall baseras på den faktiska kostnaden för varje vårdåtgärd. Enligt förordningen gäller emellertid bl.a. att om denna kostnad inte framgår av vårdlandets räkenskaper skall återbetalningen i stället bestämmas enligt en schablon som beräknas med utgångspunkt i de uppgifter som räkenskaperna innehåller.

Enligt förordning 574/72 skall återbetalning av faktiska kostnader ske halvårsvis genom att återbetalning för ett kalenderhalvår görs under det följande kalenderhalvåret. Återbetalningen skall enligt förordningen ske genom det organ som har utsetts av den behöriga myndigheten i varje medlemsland. I Sverige är det RFV som fullgör den uppgiften. RFV ser till att vårdräkningar som kommer till Sverige vidarebefordras till respektive försäkringskassa och att kassornas räkningar i omvänd riktning sammanställs och i sammanhållet skick sänds till motsvarande organ i de andra medlemsländerna.

Vid återbetalningen skall enligt förordning 574/72 inte beaktas högre taxor än de som vårdlandet tillämpar för personer som omfattas av dess lagstiftning. Vidare framgår av förordningen att om två eller flera medlemsländer skulle komma överens om en avvikelse från huvudprincipen om återbetalning av faktiska kostnader skall beräkningsmetoderna först underställas Administrativa kommissionens prövning. Återbetalning av vårdförmåner med stöd av faktiska kostnader sker med hjälp av en särskild blankett E125, se avsnittet BLANKETTER.

Vårdräkningar till Sverige

Enligt en överenskommelse mellan staten och Landstingsförbundet skall kostnaden för vård som svenska försäkrade har fått i andra medlemsländer med stöd av reglerna i förordning 1408/71 bäras av staten och sjukförsäkringen. Återbetalningen görs med hjälp av den tidigare nämnda blanketten E125 som kommer till försäkringskassan via RFV. Kassan betalar räkningarna med stöd av gällande kontoplan och överför via postgirots utlandsbetalningar beloppet till det konto i det andra medlemslandet som har anvisats. Det belopp som belastar sjukförsäkringen är det belopp som har räknats fram med hjälp av valutakursen på utbetalningsdagen.

Ersättning till landstingen

Genom förordningen om vissa ersättningar för vård i internationella förhållanden till landsting och kommuner från sjukförsäkringen enligt AFL har landstingen fått rätt att få ersättning från sjukförsäkringen för öppen och slutet sjukvård m.m. som landstingen har lämnat till personer som vistas inom landstingets område och som omfattas av bestämmelserna i förordning 1408/71.

Ersättningsbeloppets storlek

Förordningen ger landstingen rätt att få ersättning för öppen och sluten sjukvård med ledning av bestämmelserna i gällande riksavtal för hälso- och sjukvård. Landstingen har enligt förordningen också rätt att få ersättning för sina kostnader för tandvård och sjukresor. Med sjukresor avses även ambulanstransporter och merkostnader för hemresa i Norden. För tandvården bestäms ersättningens storlek med ledning av tandvårdstaxans bestämmelser där dock patientavgiften vid barntandvård sätts ned till noll. Vid sjukresa ersätts den del av kostnaden som inte är karensbelopp. Ett villkor för ersättningen är enligt förordningen att landstinget inte tar ut högre avgifter än som tas ut av patienter som är bosatta inom landstingets område.

Ansökningsförfarandet

RFV har med stöd av denna förordning utfärdat föreskrifter för förordningens tillämpning. Enligt föreskrifterna skall landstinget framställa krav på ersättning hos försäkringskassan för kostnader för öppen och sluten sjukvård m.m. Vidare skall landstinget i varje ärende inge, dels en specificerad vårdräkning, dels det intyg som den vårdsökande visat upp som styrker att han omfattas av bestämmelserna i förordning 1408/71 (vanligtvis intyget E111). När det gäller vård som har lämnats till personer som är bosatta i ett annat nordiskt land är det tillräckligt att landstinget anger personens bostadsadress för att ersättning skall kunna utges av försäkringskassan.

Landstinget har enligt förordningen även rätt att få ersättning för vård som har lämnats till personer som inte är bosatta i Sverige men som i egenskap av anställda eller egenföretagare är försäkrade i Sverige med stöd av bestämmelserna i förordning 1408/71. Även dessa personer och deras familjemedlemmar skall för att få sjukvård, tandvård m.m. på samma villkor som bosatta försäkrade, dvs. för all vård, kunna visa upp ett intyg som styrker deras rätt till sjukvård i Sverige. Detta intyg utfärdas av försäkringskassan.

Intyg saknas

Om den vårdsökande inte har visat upp något intyg kan försäkringskassan enligt RFV:s föreskrifter i efterhand införskaffa intyget från den behöriga institutionen i det medlemsland där den vårdsökande är försäkrad. Det kan enligt föreskrifterna ske med ledning av uppgifter om den vårdsökandes försäkringstillhörighet som landstinget lämnar till försäkringskassan tillsammans med vårdräkningen. Försäkringskassan inhämtar i normalfallet intyget med blanketten E107 som sänds till den behöriga institutionen eller till arbetsgivaren. Blanketten E107 kan även sändas till förbindelseorganet i det andra medlemslandet. Uppgifter om medlemslänternas förbindelseorgan finns i bilaga 4 till förordning 574/72.

Underrättelse om sjukhusvård

Försäkringskassan är enligt förordning 1408/71 skyldig att underrätta den behöriga institutionen med blanketten E113 då en person som tillhör den institutionen får sjukhusvård i Sverige. Enligt RFV:s föreskrifter skall

landstinget därför omgående, efter det att en person får sjukhusvård med stöd av bestämmelserna i förordning 1408/71, sända intagningsbesked till kassan. Detta gäller dock inte för personer som är bosatta i ett annat nordiskt land. RFV rekommenderar att inskrivningsbeskedet översänds tillsammans med intyget E111 eller, i förekommande fall, uppgifter om försäkringstillhörighet.

Vuxentandvård

Bestämmelserna i förordningarna 1408/71 och 574/72 är även tillämpliga på den vuxentandvård som lämnas enligt tandvårdstaxans ersättningsbestämmelser. Även här skall enligt RFV:s föreskrifter den vårdsökande med intyg kunna styrka sin rätt till tandvård i Sverige. För att tandläkaren skall kunna få tandvårdsersättning skall han enligt föreskrifterna bifoga intyget (vanligtvis blankett E111) till tandvårdsräkningen.

Intyg saknas

Om den vårdsökande inte visar upp något intyg gör tandläkaren utifrån de försäkringsuppgifter som den vårdsökande lämnar en bedömning av om denne omfattas av förordning 1408/71. Vid osäkerhet kan tandläkaren begära hela arvodesbeloppet av den vårdsökande. Om tandläkaren bedömer att den vårdsökande har rätt till förmåner kan tandläkaren i stället för intyget E111 i skriftlig form till försäkringskassan inge de av den vårdsökande lämnade försäkringsuppgifterna. På samma sätt som när det gäller räkningar från landstinget inhämtar kassan sedan intyget (blankett E111) från den behöriga institutionen med hjälp av blanketten E107. Vårdsökande från de nordiska länderna behöver inte visa upp något intyg.

Vårdräkningar från Sverige

Utbetalda ersättningar till landstinget med avseende på vård enligt förordning 1408/71 skall jämte försäkringskassans egna kostnader för ersättning för vuxentandvård enligt samma förordning återbetalas av den behöriga institutionen i det andra medlemslandet. Återbetalade belopp tillfaller sjukförsäkringen enligt den tidigare nämnda överenskommelsen mellan staten och Landstingsförbundet.

Läkemedel

Återkrav av utbetald ersättning för läkemedel som har förskrivits med rabatt enligt lagen om begränsning av läkemedelskostnader m.m. görs av RFV.

Kravrutin

Försäkringskassans återkrav av vårdkostnader sker enligt förordning 574/72 halvårsvis genom att kostnader för vård som lämnats under ett kalenderhalvår återkrävs under det följande kalenderhalvåret. Återkravet görs med hjälp av blankett E125 som via RFV sänds till det andra medlemslandet.

Schablonbelopp

I förordning 574/72 finns även bestämmelser om beloppsberäkningar och tillvägagångssätt när det gäller familjemedlemmar till anställda eller egenföretagare som inte är bosatta i samma medlemsland som den anställde eller egenföretagaren. Enligt förordningen skall vårdförmåner som har utgetts till dessa personkategorier betalas tillbaka på grundval av ett schablonbelopp för varje kalenderår som så nära som möjligt överensstämmer med den faktiska utgiften. Detsamma gäller för pensionärer och deras familjemedlemmar som inte är bosatta i det medlemsland varifrån de uppbär pensionen. Återbetalning av vårdkostnader med schablonbelopp sker med hjälp av en blankett E127, se avsnittet BLANKETTER.

Beräkning av schablonbelopp

Beräkningen av schablonbeloppet skall enligt förordning 574/72 göras genom att den genomsnittliga årskostnaden per enhet (familj eller pensionär) i vårdlandet multipliceras med det genomsnittliga antalet enheter som skall beaktas, varefter det framräknade beloppet minskas med 20 procent. Av förordningen framgår vidare att det belopp som skall beaktas är, i förhållande till varje behörig stat, det genomsnittliga antalet enheter som hör till den staten och som finns i vårdlandet. Detta betyder att den behöriga staten skall tillhandahålla ett annat medlemsland som kan komma i fråga som vårdland, en förteckning över nämnda personkategorier och deras rätt till förmåner.

Det system för social trygghet som enligt förordning 574/72 skall beaktas vid beräkning av den genomsnittliga årskostnaden för vårdförmåner skall enligt förordningen förtecknas i bilaga 9 till förordningen. Sverige har för sin del angett att de förmåner som skall beaktas är sådana som har utgetts enligt AFL. Administrativa kommissionen har i beslut nr 109 lämnat närmare föreskrifter om vilka typer av förmåner som skall beaktas vid bestämmandet av återbetalningar mellan länderna.

Kontantförmåner vid sjukdom och moderskap

Allmänt

Artikel 1f, 4 och 18-31 förordning 1408/71

Förmåner vid sjukdom och moderskap kan, som tidigare har nämnts, enligt förordning 1408/71 utges i form av vårdförmåner och kontantförmåner. I detta avsnitt lämnas en redogörelse för kontantförmåner vid sjukdom och moderskap.

Rätten till och storleken av kontantförmåner vid sjukdom och moderskap avgörs uteslutande med tillämpning av den nationella lagstiftningen i de olika medlemsländerna.

Sammanläggningsprincipen

Om ett medlemslands lagstiftning innehåller bestämmelser som kräver viss tids försäkring, arbete eller bosättning för rätt till kontantförmåner vid sjukdom eller moderskap skall tid för försäkring, arbete eller bosättning i ett annat medlemsland beaktas. De skall då enligt förordning 1408/71 räknas med som om de hade fullgjorts i det förstnämnda landet.

Tillämplig lagstiftning

Kontantförmåner vid sjukdom och moderskap är avsedda att betalas ut som ersättning för den inkomst som en person förlorar vid sjukdom och moderskap. För att sådana ersättningar inte skall betalas ut av två medlemsländer samtidigt eller att ersättning inte utges av någotdera landet finns i förordning 1408/71 regler om vilket lands lagstiftning som skall gälla, se vidare avsnittet TILLÄMPLIG LAGSTIFTNING.

Kontantförmåner vid sjukdom

Artikel 1 f och o, 4, 18-31, 69 och 71 förordning 1408/71

Artikel 15, 16, 18 och 24-26 förordning 574/72

3 kap. 1 § AFL

1, 3-5 och 7 §§ lagen (1991:1047) om sjuklön (SjLL)

Lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare

Sjömanslagen (1973:282)

RFV:s föreskrifter RFFS 1985:16

RFV:s föreskrifter (RFFS 1981:5) om sjukpenninggrundande inkomst

Till begreppet förmåner vid sjukdom i förordning 1408/71 hänförs sjukpenning, havandeskapspenning, frivillig sjukpenning och rehabiliteringspenning enligt AFL samt sjuklön enligt lagen om sjuklön och smittbärapenning enligt lagen om ersättning till smittbärare.

Av förordning 1408/71 följer att en person som är medborgare i ett medlemsland och som börjar arbeta i Sverige blir omfattad av den svenska socialförsäkringen för förmåner som omfattas av förordningen fr.o.m. den dag då arbetet påbörjas. Det gäller, som tidigare har nämnts under avsnittet TILLÄMPLIG LAGSTIFTNING, även om arbetet skall pågå kortare tid än ett år. I det avsnittet finns också en redogörelse för i vilka situationer sjukpenning skall betalas ut från Sverige om personen ifråga flyttar till ett annat medlemsland.

Sjuklön

Enligt EG-domstolen har sjuklön ansetts vara en sådan förmån vid sjukdom som anges i förordning 1408/71. Avgörande för bedömningen är enligt domstolen hur förmånen är konstruerad och villkoren för dess beviljande. Om den nationellt anses som en socialförsäkringsförmån eller inte är utan betydelse. Detta innebär att i system där arbetsgivare har ansvar för förmåner vid sjukdom är arbetsgivaren enligt förordning 1408/71 att anse som behörig institution.⁴⁶

Om en anställd eller egenföretagare arbetar i Sverige skall förmåner enligt förordning 1408/71 utges från Sverige. Arbetar en person i Sverige för en utländsk arbetsgivare skall arbetsgivaren enligt förordning 1408/71 betraktas som behörig institution. Har en person som är medborgare i ett medlemsland och som är bosatt och arbetar i Sverige två arbetsgivare varav en arbetsgivare i ett annat medlemsland omfattas personen av svensk lagstiftning. I sådana fall skall sjuklön betalas ut, dels av den svenska arbetsgivaren, dels av den utländska arbetsgivaren.

⁴⁶ EG-domstolens dom, mål nr 117/77 Pierik I, se även avsnittet Vårdförmåner vid sjukdom och moderskap

Frivillig sjukpenning

Reglerna om tillämplig lagstiftning skall enligt förordning 1408/71 inte gälla för frivillig försäkring utom i det fall lagstiftningen i ett medlemsland bara består av frivillig försäkring inom ett visst försäkringsområde.

I AFL finns både en obligatorisk och en frivillig sjukpenningdel. Reglerna om tillämplig lagstiftning gäller således för svensk del endast den obligatoriska försäkringen.

Flyttar en person som är medborgare i ett medlemsland och som tecknat en frivillig sjukpenningförsäkring till ett annat medlemsland och skall han enligt ettårsregeln avregistreras upphör rätten till den frivilliga försäkringen. Är vistelsen utomlands kortare tid än ett år och dessutom utan anknytning till förvärvsarbete kvarstår den frivilliga försäkringen.

Rehabiliteringspenning

Rehabilitering har normalt samband med sjukdom. Rehabiliteringspenning, som utges vid arbetslivsinriktad rehabilitering, är att betrakta som en kontantförmån vid sjukdom enligt förordning 1408/71. Det särskilda bidraget, som också kan utges vid arbetslivsinriktad rehabilitering, är dock inte att anse som en kontantförmån utan skall i stället ses som en vårdförmån.⁴⁷

I den mån det bedöms lämpligt att rehabilitering förläggs till ett annat medlemsland kan rehabiliteringspenning betalas ut för en sådan åtgärd, om förutsättningarna för rätt till ersättning i övrigt är uppfyllda, se vidare RFV:s allmänna råd 1991:12 Rehabilitering och rehabiliteringsersättning enligt lagen om allmän försäkring (AFL).

Smittbärrpenning

Även smittbärrpenning är att anse som en kontantförmån vid sjukdom enligt förordning 1408/71. Den rätt till resekostnadsersättning i samband med läkarundersökning som finns enligt lagen om ersättning till smittbärare är dock att anse som en vårdförmån.

I den fortsatta framställningen av kontantförmåner vid sjukdom kommer andra förmåner än sjukpenning att beröras endast om det för dessa förmåner gäller avvikande regler.

Sammanläggning av perioder

Den svenska sjukpenningförsäkringen innehåller inga villkor om viss tids försäkring, bosättning eller anställning. Det är därför inte aktuellt att tillämpa bestämmelserna i förordning 1408/71 om sammanläggning av försäkringsperioder för sjukpenningförmåner enligt svensk lagstiftning.

⁴⁷ SOU 1993:115 s. 396

Bosättning i ett annat medlemsland

En anställd eller egenföretagare som är bosatt i ett annat medlemsland än den behöriga staten och som uppfyller villkoren för rätt till förmåner vid sjukdom enligt den behöriga statens lagstiftning, skall enligt förordning 1408/71 kunna få kontantförmåner från den behöriga staten enligt dess lagstiftning.

Gränsarbetare

En gränsarbetare har på samma sätt som övriga förvärvsarbetande rätt till kontantförmåner i det medlemsland där han arbetar.

Upphör anställningen för en gränsarbetare och han blir arbetssökande skall han enligt förordning 1408/71 däremot få kontantförmåner i det medlemsland där han är bosatt. För svensk del gäller då att underlag för sjukpenning och andra kontantförmåner beräknas på grundval av den inkomst han hade i arbetslandet eftersom han inte har någon sjukpenninggrundande inkomst i Sverige.

Exempel

En i Sverige bosatt arbetslös person, som tidigare har arbetat som anställd, tar arbete i Norge som gränsarbetare. Arbetet är avsett att vara i tre månader. Han skall då avregistreras för rätt till förmåner enligt förordning 1408/71. Efter denna tid fortsätter han att stämpla och uppbära arbetslöshetsersättning från Sverige. Han skall nu åter skrivas in i försäkringskassan. I samband med inskrivning skall enligt AFL även tillhörigheten till sjukpenningförsäkringen avgöras. Av förordningen följer att han skall kunna få förmåner i det medlemsland där han är bosatt som om han hade omfattats av svensk lagstiftning under sin senaste anställning. Med hänsyn till att han inte har någon inkomst i Sverige och hans senaste inkomst är intjänad i Norge finns inget underlag enligt AFL för att fastställa SGI. Enligt förordningen skall dock den inkomsten ses som om den hade tjänats in i Sverige och registreras därför som SGI.

Exempel

En i Sverige bosatt person arbetar i Norge. Han blir helt arbetslös och börjar söka arbete i Sverige. Han har enligt RFV:s föreskrifter varit avregistrerad hos försäkringskassan för rätt till förmåner enligt förordning 1408/71 och skall nu åter ha rätt till dessa förmåner i Sverige. Enligt förordningen har han förutom rätt till arbetslöshetsförmåner även rätt till kontantförmåner från Sverige. Blir han sjuk under arbetslöshetsperioden kan han således ha rätt till svensk sjukpenning. Av förordningen följer att han skall kunna få förmåner i Sverige som om han omfattats av svensk lagstiftning under sin senaste anställning. Vid bedömningen av underlaget för beräkning av sjukpenningen måste därför hans tidigare inkomst i Norge tas med och skall ses som om den var intjänad i Sverige.

Flyttning till eller vistelse i den behöriga staten

Flyttar den anställda eller egenföretagaren till den behöriga staten eller vistas där tillfälligt har han enligt förordning 1408/71 också rätt till kontantförmåner vid sjukdom från den behöriga staten.

Bosättning eller vistelse i ett annat medlemsland

En anställd eller egenföretagare som uppfyller villkoren enligt den behöriga statens lagstiftning för att få förmåner vid sjukdom har enligt förordning 1408/71 i nedan angivna fall rätt till kontantförmåner vid sjukdom från den behöriga staten även om han bosätter sig eller vistas i ett annat medlemsland.

Akut vård

Har en anställd eller egenföretagare under vistelse i ett annat medlemsland blivit i behov av omedelbar vård har han enligt förordning 1408/71 även rätt till kontantförmåner.

Exempel

En person som är medborgare i ett medlemsland och som förvärvsarbetar i Sverige insjuknar akut under en semesterresa i Italien. Enligt förordning 1408/71 har han rätt till sjuklön/sjukpenning från Sverige även för tid då han är sjuk i Italien.

Tillstånd att flytta

Den som efter att ha fått rätt till kontantförmåner vid sjukdom och moderskap, t.ex. sjukpenning, beviljas tillstånd av den behöriga staten att återvända till det medlemsland där han är bosatt eller flytta till ett annat medlemsland har rätt till kontantförmåner från den behöriga staten. Tillstånd får enligt förordning 1408/71 endast vägras om det är klarlagt att flyttningen skulle vara skadlig för personens hälsotillstånd eller försvåra läkarvården.

Exempel

En tysk medborgare arbetar som anställd i Sverige men är bosatt i Tyskland. Han är sjukskriven sedan en månad. Han ansöker om och får tillstånd att vistas och söka vård i Tyskland. Han har rätt att behålla sin sjukpenning under pågående sjukperiod.

Tillstånd att resa för att få vård

Rätt att uppbära kontantförmåner vid sjukdom gäller enligt förordning 1408/71 även för det fall att den behöriga staten ger personen tillstånd att resa till ett annat medlemsland för att få den vård som hans medicinska tillstånd kräver. Det innebär att en person som omfattas av svensk lagstiftning och som efter tillstånd från den behöriga institutionen åker till ett annat medlemsland för att få vård också har rätt till sjukpenning under vårdtiden.

Beträffande tillstånd att söka vård i ett annat medlemsland, se vidare avsnittet VÅRDFÖRMÅNER VID SJUKDOM OCH MODERSKAP under rubriken Anställda eller egenföretagare och deras familjemedlemmar.

Medgivande

Den som är omfattad av den svenska försäkringen och önskar resa utomlands under en sjukperiod måste enligt AFL ansöka om medgivande till detta för att få rätt till förmåner under utlandsvistelsen. Detta gäller även vid vistelse i ett medlemsland.

Sjukanmälan

För en person som är medborgare i ett medlemsland och som arbetar i Sverige och är bosatt här gäller de regler som anges i AFL eller SjLL angående sjukanmälan. Vid vistelse i ett annat medlemsland kan dock enligt förordning 574/72 anmälan om sjukdom göras till institutionen på bosättnings- eller vistelseorten. Den som är bosatt i ett annat medlemsland än den behöriga staten får enligt förordning 574/72 anmäla sjukdom till institutionen på bosättningsorten. Anmälan skall då göras inom tre dagar efter insjuknandet. Om det föreskrivs i antingen den lagstiftning som tillämpas på bosättningsorten eller i lagstiftningen i den behöriga staten skall i stället läkarintyg av den behandlande läkaren lämnas in av den sjuke. Har den sjuke endast lämnat en sjukanmälan måste institutionen på bosättningsorten snarast möjligt och i vart fall inom tre dagar från den dag då personen gjorde anmälan se till att han undersöks av läkare som om han var försäkrad hos denna institution.

Dessa regler innebär att försäkringskassan i vissa fall får andra tidsramar att agera inom när det gäller personer som omfattas av förordning 1408/71 och som bor i Sverige men som förvärvsarbetar i ett annat medlemsland.

Anmälan behöver enligt förordning 574/72 inte göras i de fall en person blir akut sjuk. Den svenska bestämmelsen om krav på läkarintyg från sjunde dagen efter insjuknandedagen kan dock upprätthållas även för dem som omfattas av förordning 1408/71.

Exempel

En person som är medborgare i ett medlemsland och som är bosatt i Tyskland och arbetar i Sverige sjukanmäler sig till institutionen på bosättningsorten i Tyskland inom tre dagar. Institutionen vidarebefordrar anmälan till den behöriga institutionen i Sverige och ser samtidigt till att läkarintyg införskaffas inom ytterligare tre dagar. Han kan naturligtvis i stället välja att anmäla sig direkt till sin arbetsgivare i Sverige och inom den av arbetsgivaren föreskrivna tiden lämna in läkarintyg.

Har personen rätt till sjukpenning bedömer sedan kassan ärendet efter gällande svenska regler. Har personen rätt till sjuklön är det arbetsgivaren som bedömer ärendet.

Exempel

En person som är medborgare i ett medlemsland och som är bosatt i Sverige arbetar i Tyskland. Han skall enligt förordning 1408/71 få kontantförmåner från Tyskland om han blir sjuk. För att få sådana kontantförmåner skall enligt förordning 574/72 en anställd eller egenföretagare inom tre dagar efter det att arbetsoförmågan inträffade anmäla sig hos institutionen på bosättningsorten – i detta fall försäkringskassan. Kassan fyller då i en blankett (E115) och sänder den till den behöriga institutionen i Tyskland (vilken den är framgår av den blankett E106 han tidigare fått för att kunna uppbära vårdförmåner i bosättningslandet). Är det föreskrivet i den tyska lagstiftningen att läkarintyg skall lämnas får kassan besked om detta från den behöriga institutionen. Finns ingen föreskrift om att läkarintyg skall lämnas vid sjuk-anmälan skall kassan inom tre dagar från sjukanmälan se till att han undersöks av läkare. Intyget skall översändas till den behöriga institutionen inom tre dagar från den dag då undersökningen gjordes.

Sjukkontroll

Institutionen på bosättningsorten skall enligt förordning 574/72 utföra den sjukkontroll som den skulle göra om personen var försäkrad där.

Den behöriga institutionen kan dock välja att låta personen undersökas av läkare som institutionen bestämmer. Om den behöriga institutionen inte använder sig av denna rätt får den finna sig i de bedömningar som görs av institutionen på bosättningsorten.⁴⁸ Det gäller enligt EG-domstolen även i fall då arbetsgivaren skall utge sjukersättning.⁴⁹

Institutionen på bosättningsorten skall enligt förordning 574/72 vidta de kontroller och läkarundersökningar av personen som om han var försäkrad hos denna institution. Beslutar t.ex. institutionen på bosättningsorten att dra in sjukpenningen skall enligt förordningen personen och den behöriga institutionen underrättas. För detta beslut används blankett E118 med bilaga, se avsnittet BLANKETTER.

Friskanmälan

Den behöriga institutionen skall enligt förordning 574/72 informeras om att personen har återupptagit sitt arbete eller är i motsvarande tillstånd. Detta gäller i de fall när institutionen på bosättningsorten har en sådan regel i sin lagstiftning.

Förmånsberäkning

Beräkningssättet för kontantförmåner är beroende av vilka regler som gäller för den behöriga institutionen. Institutionen skall enligt förordning 1408/71 enbart beräkna inkomsten på grundval av den inkomst som personen har haft under de perioder som han har fullgjort enligt den behöriga statens lagstiftning.

⁴⁸ EG-domstolens dom, mål nr 22/86 Rindone

⁴⁹ EG-domstolens dom, mål nr 45/90 Paletta

En person som är medborgare i ett medlemsland och arbetar i Sverige men som är bosatt i ett annat medlemsland skall enligt lagvalsreglerna i förordning 1408/71 omfattas av svensk lagstiftning. Detta gäller oavsett hur länge arbetet skall pågå. Han skall därmed bl.a. erhålla kontantförmåner vid sjukdom enligt svensk lagstiftning.

Som tidigare har nämnts i avsnittet OMFATTAD PERSONKRETS uppställer inte bestämmelserna i förordning 1408/71, om att arbetslandet är behörig stat, något krav på arbete av viss varaktighet för att reglerna skall bli tillämpliga. Det betyder att den som kommer till Sverige för att som anställd eller egenföretagare arbeta enbart en mycket kort tid, t.ex. några veckor, redan fr.o.m. första dagen blir omfattad av den svenska socialförsäkringen. Det innebär att t.ex. rätt till sjukpenning enligt AFL föreligger.

SGI

SGI kan beräknas även i fall då en person som är medborgare i ett medlemsland skall förvärvsarbeta i Sverige kortare tid än sex månader. Tid i ett annat medlemsland kan i ett sådant fall räknas in i den sexmånadersperiod som erfordras för att SGI skall kunna fastställas. Det gäller både tid som den anställde eller egenföretagaren har arbetat i ett annat medlemsland, om det är arbete i direkt anslutning till att arbetet i Sverige påbörjas, och tid som han antas arbeta i ett annat medlemsland efter det att arbetet i Sverige har upphört. Om han däremot inte har arbetat i ett annat medlemsland och inte heller skall arbeta i ett annat medlemsland när arbetet i Sverige har upphört kan SGI inte fastställas i ett sådant fall.

Exempel

En tysk medborgare skall arbeta här i fyra månader. Han har inte tidigare arbetat i Tyskland men avser att fortsätta förvärvsarbeta där efter det att anställningen i Sverige har upphört. SGI kan beräknas.

När en person arbetar både i Sverige och ett annat medlemsland men bor i Sverige skall förmåner utges från Sverige. Vid beräkning av SGI måste inkomsten i sådana fall beräknas på annat sätt än när inkomsten enbart härrör från Sverige. För att få ett rättvisande utbetalningsunderlag – SGI – måste den utländska inkomsten användas.

Med hänsyn till att man ibland inte kan beräkna inkomsten på annat sätt är det enklare och klarare att man i alla fall där utländsk inkomst är aktuell beräknar inkomsten på det sätt den faktiskt anges. Används den faktiska inkomsten och arbetstiden blir resultatet mer rättvisande ur de flesta synvinklar.

Vid fastställande av SGI multipliceras den anställdes månadsinkomst med 12,20.⁵⁰ En förutsättning för att SGI skall fastställas är dock att inkomsten efter beräkningen uppgår till lägst 6 000 kr per år.

Utländsk inkomst

Ersättning från en utländsk arbetsgivare räknas enligt AFL inte som inkomst av anställning om arbetet utförts i arbetsgivarens verksamhet utom riket. Med hänsyn till att en anställd eller egenföretagare enligt förordning 1408/71 endast skall omfattas av lagstiftningen i ett medlemsland måste det således enligt förordningen vid beräkning av SGI tas hänsyn till sådan inkomst. I vissa speciella fall måste inkomsten i utlandet helt och hållet läggas till grund för SGI.

Sjömän

Enligt sjömanslagen gäller särskilda regler för sjömäns rätt till kontantförmåner vid sjukdom. Förordning 1408/71 omfattar även system där en redare ansvarar för förmåner som täcks av förordningen. Samtidigt sägs att förordningens bestämmelser om de olika förmånsslagen inte skall påverka medlemsländernas författningsbestämmelser om en redares ansvar.

Enligt RFV:s föreskrifter skall en sjöman som är medborgare i ett medlemsland under sin anställning på svenskt handelsfartyg anses som bosatt i Sverige även om han inte uppfyller bosättningsvillkoret.

De regler om förmåner vid sjukdom som finns i förordning 1408/71 i avdelning III gäller inte för förmåner enligt sjömanslagen. Det blir således bara förordningens allmänna bestämmelser som gäller för sjömän.

Sjömän är dock att anse som anställda eller egenföretagare och ingår därför i personkretsen för förordning 1408/71. En sjöman som är omfattad av svensk lagstiftning har därför enligt förordningen rätt till svensk sjukpenning.

Arbetslösa

Bestämmelserna om rätt till kontantförmåner vid sjukdom är tillämpliga på arbetslösa i den mån de täcks av begreppet anställda eller egenföretagare enligt 1408/71.⁵¹

En arbetslös person erhåller enligt förordning 1408/71 kontantförmåner vid sjukdom från det medlemsland varifrån han erhåller arbetslöshetsersättning. En arbetslös behåller rätten till arbetslöshetsförmåner från den behöriga staten under längst de tre månader under vilka han enligt förordningen kan söka arbete i ett annat medlemsland. Han har under denna tid rätt till kontantförmåner vid sjukdom från den behöriga staten.

⁵⁰ Kvoten fastställdes av Försäkringsöverdomstolen (FÖD) i mål nr 1160/79. Kvoten ändrades senare till 12,20.

⁵¹ EG-domstolens dom, mål nr 182/78 Pierik II

Före avresan skall den arbetslöse enligt förordning 574/72 hos den behöriga staten begära ett intyg E119 om sjukförsäkringstillhörighet. Intyget skall lämnas till institutionen på den ort dit han reser.

RFV rekommenderar att försäkringskassan kontrollerar att AMS har utfärdat intyg E301 för rätt till kontantförmåner från arbetslöshetsförsäkringen innan kassan utfärdar intyg om rätt till vårdförmåner.

Exempel

En arbetslös person som är medborgare i ett medlemsland och som tidigare har arbetat i ett annat medlemsland än där han är bosatt får rätt till kontantförmåner i bosättningslandet om han söker arbete där. För svensk del innebär detta att om Sverige är bosättningsland får den försäkrades kontantförmåner enligt förordning 1408/71 beräknas på inkomsten i arbetslandet, se vidare avsnittet TILLÄMPLIG LAGSTIFTNING.

Kontantförmåner vid moderskap

Artikel 1 f, 4, 18-32, 34, 35 och 94 förordning 1408/71

Artikel 8, 15, 16, 18, 24, 25, 26 och 33 förordning 574/72

4 kap. AFL

Bilaga VI till EES-avtalet

Föräldrapenning

Bestämmelserna om förmåner vid moderskap i förordning 1408/71 motsvaras för svensk del av bestämmelserna om föräldrapenning i AFL.

I de fall föräldrarna har gemensam vårdnad om barn och föräldrarna omfattas av olika lagstiftningar gäller enligt AFL att den förälder som omfattas av den svenska lagstiftningen får rätt till alla dagar som föräldraförsäkringen medger. Har den andra föräldern tagit ut motsvarande förmån enligt det andra landets lagstiftning avräknas dagarna hos den första föräldern.

Tillfällig föräldrapenning

Tillfällig föräldrapenning, bortsett från de s.k. pappadagarna, faller inte in under förordning 1408/71 utan omfattas av förordning 1612/68. Den kan därför endast betalas ut om både barnet och föräldern är bosatta i Sverige.

Sammanläggningsprincipen

Även vid ansökan om kontantförmåner vid moderskap i ett medlemsland kan försäkrings-, anställnings- eller bosättningsperioder som har fullgjorts enligt lagstiftningen i ett annat medlemsland åberopas, se vidare detta avsnitt under rubriken Allmänt.

Vid tillämpning av principen om sammanläggning av försäkringsperioder har Sverige i bilaga 6 till förordning 1408/71 angett vissa villkor för rätten till föräldrapenning. Försäkringsperioder som har fullgjorts i ett annat medlemsland än Sverige skall anses baserade på samma genomsnittsinkomster som de svenska försäkringsperioder med vilka de sammanräknas. Eftersom perioderna skall läggas samman måste någon del av perioden ha fullgjorts i Sverige.⁵²

För rätt till föräldrapenning enligt AFL måste den sista dagen i 180-dagarsperioden ha fullgjorts i Sverige. Detsamma gäller för 240-dagarsvillkoret för rätt till föräldrapenning över garantinivån.

Har genomsnittsinkomsten i Sverige inte överstigit garantinivån kan föräldrapenning överstigande garantinivån inte utges för de första 180 dagarna.

Exempel

En tysk medborgare som har varit försäkrad i Tyskland flyttar till Sverige för att arbeta här. Han får rätt till föräldrapenning när försäkringstiden i Tyskland tillsammans med den tid han har varit inskriven i försäkringskassan i Sverige uppgår till 180 dagar. Villkoret enligt AFL om inskrivning i 180 dagar kan vara uppfyllt med endast en dag i Sverige om de resterande 179 dagarna är försäkringstid enligt tysk lagstiftning.

Exempel

En svensk kvinna tar anställning i Holland efter att ha arbetat i Sverige det senaste året. När sex månader har gått återvänder hon till Sverige för att föda barn. Hon återupptar inte arbetet i Sverige före förlossningen. Med hänsyn till att hon inte arbetar i Sverige och hennes sista arbetsperiod före förlossningen var i Holland uppfyller hon inte 240-dagarsvillkoret enligt AFL. Hon kan bara få rätt till föräldrapenning med garantinivån för de första 180 dagarna.

Om kvinnan i exemplet, när hon återvänder till Sverige, ställer sig till arbetsmarknadens förfogande som arbetssökande har hon enligt förordning 1408/71 även rätt till kontantförmåner, t.ex. föräldrapenning. Den inkomst hon har haft under utlandsperioden skall ses som om den hade omfattats av lagstiftningen i det medlemsland där hon är bosatt.

För att försäkringsperioder skall kunna läggas samman måste den anställda eller egenföretagaren enligt förordning 574/72 ge in ett intyg (E104) till den behöriga institutionen om de försäkringsperioder som har fullgjorts i det medlemsland vars lagstiftning han senast har varit omfattad av. Försäkringskassan kan hjälpa till med att införskaffa ett sådant intyg om det inte medförs.

Villkoret enligt AFL att man skall vara försäkrad för en sjukpenning överstigande garantinivån för rätt till föräldrapenning med belopp motsvarande

⁵² SOU 1993:115 s. 443 f.

sjukpenningnivån skall uppfyllas under en oavbruten följd av dagar. Vid flyttning till ett annat land uppstår ibland ett visst avbrott i denna tid. RFV rekommenderar att ett sådant avbrott om högst en månad accepteras om det kan vara skäligt med hänsyn till flyttningen.

Under rubriken Kontantförmåner vid sjukdom behandlas vad som gäller för rätt till sådana förmåner i olika situationer. Motsvarande gäller för kontantförmåner vid moderskap, se närmare detta avsnitt under rubriken Kontantförmåner vid sjukdom.

Samordning/avräkning

Enligt AFL skall föräldrapenningförmåner samordnas med vissa andra förmåner som en person får för samma tid t.ex. sjukpenning.

Om en och samma person har rätt till både föräldrapenning och en förmån enligt utländsk lagstiftning skall moderskapsförmåner för samma tid enligt förordning 574/72 endast betalas ut enligt lagstiftningen i det medlemsland där förlossningen ägde rum.⁵³

Avräkning

Enligt förordning 1408/71 gäller att, om lagstiftningen i ett medlemsland fastställer en längsta period under vilken en förmån kan betalas ut, den institution som tillämpar denna lagstiftning får beakta den period under vilken förmåner redan har utgetts av institutionen i ett annat medlemsland för samma fall av moderskap. Detta gäller enligt förordningen oberoende av om det är enbart den ena eller om båda föräldrarna har utnyttjat förmånen.

Kontantförmåner vid moderskap som har uppburits enligt ett annat medlemslands lagstiftning avräknas mot de första dagarna med föräldrapenning. Avräkning av föräldrapenningdagar skall ske för det aktuella barnet oavsett om fadern eller modern har tagit ut föräldrapenning för barnet.

Registrering av barn

I de fall föräldrapenning betalas ut för barn som inte är bosatta i Sverige måste försäkringskassan registrera barnet för den tid föräldrapenning utges så att avräkning kan ske av dagar för vilka föräldrapenning betalats ut. Personuppgifter får begäras från det medlemsland där barnet är bosatt.

Övergångsregel

Rätt till kontantförmåner vid moderskap enligt förordning 1408/71 kan inte förvärfvas i Sverige för tid före den 1 januari 1994. Däremot kan försäkringsperioder eller motsvarande perioder som har fullgjorts före detta datum beaktas vid fastställande av rätt till kontantförmåner vid moderskap enligt förordningen.

⁵³ EG-domstolens dom, mål nr 143/79 Walsh

För en närmare redogörelse för bestämmelserna om rätt till föräldrapenning med tillämpning av förordning 1408/71 och 1612/68, se RFV:s allmänna råd 1994:7 Föräldrapenningförmåner.

Förmåner vid invaliditet, ålderdom och dödsfall

Allmänt

Artikel 1, 4, 10 och 43 förordning 1408/71

Artikel 48 förordning 574/72

5 och 11 kap. AFL

Lagen (1969:205) om pensionstillskott

Lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension

Allmänt

Bestämmelserna om pensionsförmåner i förordning 1408/71 omfattar för Sveriges del folkpension och ATP enligt AFL samt tilläggsförmånerna pensionstillskott och hustrutillägg.

Omvandling av pension vid 65 år

Av förordning 1408/71 följer att den som har svensk förtidspension får pensionen omvandlad till ålderspension när han fyller 65 år.

För den som har partiell förtidspension och inte har 30 år med ATP-poäng eller därmed jämställda år är det nödvändigt att försäkringskassan gör en omprövning av folkpensionens storlek när pensionstagaren fyller 65 år. Om omprövningen visar att pensionstagaren inte har minst 30 år med ATP-poäng eller därmed jämställda år eller 40 bosättningsår får kassan räkna om hans pension och meddela ett nytt beslut.

Pension från ett annat medlemsland

Om pensionstagaren har pension från ett annat medlemsland skall försäkringskassan enligt förordning 574/72 underrätta den berörda institutionen i detta land om det nya beslutet.

Har pension inte beviljats i ett annat medlemsland där pensionstagaren har förvärvsarbetat, t.ex. på grund av att man där har strängare medicinska krav, skall försäkringskassan inleda ett ansökningsförfarande om ålderspension i det landet. Som ansökningsdag anges på blanketten den första dagen i den månad då personen ifråga fyller 65 år.

Med stöd av förordning 1408/71 har den som en gång har tjänat in rätt till en svensk pensionsförmån rätt att uppbära denna oavsett var inom EU han är bosatt. Detta gäller även tilläggsförmånerna handikappersättning som tillägg till pension, pensionstillskott och hustrutillägg. Bestämmelsen gäller inte enbart löpande pensioner. Ett medlemsland får enligt förordningen inte un-

derlåta att bevilja en pension enbart av den orsaken att sökanden inte är bosatt i det medlemsland som ansvarar för pensionsutbetalningen.

Beträffande villkoren för rätt till de olika förmånerna enligt svensk lagstiftning och storleken av dessa förmåner hänvisas till RFV:s allmänna råd för respektive förmån.

Barnpension till medborgare som omfattas av förordning 1408/71

Enligt huvudregeln i förordning 1408/71 betalas barnpension ut av endast ett medlemsland, dvs. behörigt land. Pensionen skall beräknas som om all den avlidnes försäkringstid har fullgjorts i detta land, se detta avsnitt under rubriken Rätt till folkpension i form av barntillägg och barnpension samt rätt till tilläggspension i form barnpension.

Rätt till folkpension vid bosättning i Sverige

Artikel 1, 2 och 45 förordning 1408/71

Artikel 42 förordning 574/72

5 och 9 kap. AFL

Punkten 3 övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i AFL

Fr.o.m. den 1 januari 1993 gäller nya bestämmelser om folkpension. Enligt dessa kan folkpension tjänas in enligt två alternativa system. Vilket som blir tillämpligt avgörs av vilket system som är mest fördelaktigt för den försäkrade.

De nya bestämmelserna innebär att folkpension tjänas in antingen i förhållande till det antal år för vilka den försäkrade har tillgodoräknats pensionspoäng för ATP eller därmed jämställda år eller i förhållande till det antal år som den försäkrade har tillgodoräknats bosättningsstid i Sverige. Samma villkor gäller för svenska och utländska medborgare.

För rätt till folkpension krävs enligt AFL minst tre år med ATP-poäng eller jämställda år alternativt att den försäkrade har tillgodoräknats bosättningsstid i Sverige för minst tre år. För att få full folkpension krävs att den försäkrade har 30 år med ATP-poäng eller jämställda år eller har varit bosatt i Sverige i 40 år. Bestämmelserna tillämpas på pensionsförmåner som hänför sig till tid efter den 31 december 1992.

Sammanläggning

I de fall kraven enligt AFL för rätt till folkpension inte är uppfyllda kan en svensk medborgare eller en person som är medborgare i ett annat medlemsland och som har omfattats av AFL och lagstiftningen i något annat medlemsland med tillämpning av bestämmelserna om sammanläggning av försäkringsperioder i förordning 1408/71 ändå få rätt till folkpension. Folkpen-

sionens storlek avgörs dock enbart av försäkringstiden i Sverige, se detta avsnitt under rubriken Beräkning av folkpension.

Försäkringsperiod Bosättningsperiod

Om en period som har tjänats in i ett annat medlemsland skall anses som en försäkringsperiod eller bosättningsperiod beror enligt förordning 1408/71 på om perioden definieras som eller erkänns som sådan i den lagstiftning enligt vilken den har fullgjorts. Sådana perioder skall enligt förordning 574/72 styrkas med ett intyg som har utfärdats av den behöriga institutionen i det andra landet, se detta avsnitt under rubriken Beräkning av folk- och tilläggs-pension.

Exempel

En tysk kvinna flyttade till Sverige när hon var 63 år. Hon ansöker om folkpension vid 65 års ålder. Hon har inte förvärvsarbetat här men har tillgodoräknats bosättningsperiod för två år. Före flyttningsen till Sverige var hon bosatt och arbetade i Tyskland. Hon har tillgodoräknats 19 försäkringsperioder där. Genom att lägga samman dessa perioder med bosättningsperioden i Sverige uppfyller hon kraven för rätt till folkpension i Sverige. Hon får därigenom rätt till folkpension motsvarande 2/40 av full pension.

Övergångsbestämmelser

Enligt övergångsbestämmelserna till de nya reglerna i AFL skall folkpension i form av ålderspension, förtidspension eller efterlevandepension, som utgavs för december 1992 och vartill rätt föreligger även fortsättningsvis, anses grundad på en bosättningsperiod om 40 år.

Före den 1 januari 1993 bestämdes svenska medborgares rätt till folkpension vid bosättning i Sverige enbart med stöd av AFL. Det fanns inga krav på viss tids bosättning i landet eller tidigare intjänad inkomst.

Utländska medborgare

Utländska medborgare kunde få folkpension antingen om kraven enligt AFL på viss tids bosättning i Sverige var uppfyllda eller med stöd av bestämmelser i en konvention.

Handikappersättning som självständig förmån

Rätt till handikappersättning enligt AFL tillkommer den som är försäkrad och bosatt i Sverige. Enligt förordning 1408/71 finns det inte någon generell regel som säger vilket lands lagstiftning en pensionär omfattas av. Det betyder att om en pensionär flyttar från ett annat medlemsland till Sverige och bosätter sig här blir han försäkrad och kan få handikappersättning som självständig förmån. Flyttar han från Sverige har han inte längre rätt till handikappersättning.

Rätt till folkpension vid bosättning utanför Sverige

Artikel 10 och 45 förordning 1408/71

5 kap. 1, 2 och 6 §§ AFL

Punkten 8 övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i AFL

Folkpension enligt AFL vid bosättning utomlands

En svensk medborgare kan enligt AFL få rätt till folkpension i form av ålderspension, förtidspension och efterlevandepension vid bosättning utanför Sverige. Rätten till folkpension är då knuten till det antal år han har förvärvsarbetat och tillgodoräknats ATP-poäng. En förutsättning är att han har tillgodoräknats minst tre år med ATP-poäng eller tre år som enligt AFL jämföras med sådana år. För varje sådant år får han enligt AFL 1/30 folkpension. Han kan dessutom få tillägg till folkpensionen i form av handikappersättning.

För handikappersättning gäller generellt att denna förmån skall minskas eller dras in då en avgörande förändring av förutsättningarna för beviljad handikappersättning har inträffat som påverkar rätten till eller nivån av handikappersättningen. Något självständigt krav på att förändringen skall vara väsentlig finns inte.⁵⁴ Detta gäller även om någon efter flyttning till annat land uppbär handikappersättning som tilläggsförmån från Sverige. Om en förändring av förutsättningarna inträffat i det nya bosättningslandet bör denna förändring påverka rätten till handikappersättning på samma sätt som om förändringen inträffat i Sverige.

Handikappersättning som inte utgör tillägg till pension samt vårdbidrag betalas enligt AFL endast ut till den som är bosatt i Sverige.

57-62-årsregeln

Enligt äldre bestämmelser i AFL hade en svensk medborgare rätt till samtliga folkpensionsförmåner utom kommunalt bostadstillägg vid bosättning utomlands om han hade varit mantalsskriven i Sverige för det år han fyllde 62 år och de närmast fem föregående åren. Medborgarskapet under dessa år saknade betydelse.

Denna regel har ändrats vid två tillfällen. Senaste ändringen kom i samband med att de nya reglerna om rätt till folkpension trädde i kraft den 1 januari 1993. Genom denna ändring får en svensk medborgare som är född efter år 1929 och som uppbär folkpension i form av ålderspension, förtidspension eller änkepension både den 1 juli 1979 och den 31 december 1992 åberopa äldre bestämmelser för rätt till folkpension vid bosättning utomlands. För den som är född år 1929 eller tidigare gäller för rätt till folkpension vid bosättning utomlands som enda krav att han uppfyller mantalsskrivningskravet ovan.

⁵⁴ FÖD:s dom 1987-03-24, mål nr 1030/84

Den som får sin folkpension med stöd av denna s.k. 57-62-årsregel har rätt till folkpension på samma villkor som om han var bosatt i Sverige. Detta betyder att han vid bosättning utomlands förutom pensionen kan ha rätt till pensionstillskott och handikappersättning som självständig förmån. Folkpensionen betalas ut med samma antal 30- eller 40-delar som vid bosättning i Sverige. Hustrutillägg till en kvinna som är född år 1929 kan också betalas ut vid bosättning utomlands. Detta gäller dock längst t.o.m. år 1994.

Exempel

En kvinna, svensk medborgare, född 1927, fick i samband med att de nya bestämmelserna i AFL om beräkning av folkpension trädde i kraft den 1 januari 1993 sin folkpension omvandlad till 40/40. Den faktiska bosättnings tiden i Sverige uppgår till 25 år. Hon uppfyller kraven på mantalskrivning i Sverige de aktuella åren. När hon 1995 bestämmer sig för att flytta till Australien får hon med stöd av mantalsskrivningsregeln ta med sig sin oreducerade folkpension, dvs. 40/40.

Utländska medborgare har enligt AFL inte rätt till folkpension vid bosättning utomlands utom i undantagsfall.

Folkpension enligt förordning 1408/71 vid bosättning utomlands

Enligt förordning 1408/71 gäller att invalid-, ålders- eller efterlevandepension och arbetsskadelivränta som har beviljats enligt lagstiftningen i ett eller flera medlemsländer inte får minskas eller dras in med anledning av att mottagaren är bosatt i ett annat medlemsland än det som ansvarar för utbetalningen av pensionen. Detta innebär att en medborgare i ett medlemsland som omfattas av förordningen och enligt AFL har tillgodoräknats tre år med ATP-poäng eller därmed jämställda år eller tre års bosättnings tid i Sverige har rätt att uppbära svensk folkpension vid bosättning i ett annat medlemsland. Beträffande byte av medborgarskap, se avsnittet OMFATTAD PERSONKRETS.

Sammanläggning av försäkringsperioder

På samma sätt som vid beviljande av folkpension till en person som är bosatt i Sverige kan försäkrings- eller bosättningsperioder, som har fullgjorts i ett annat medlemsland, läggas samman med år som har fullgjorts i Sverige för att personen i fråga skall få rätt till folkpension vid bosättning i ett annat medlemsland.

Försäkringsperioder och bosättningsperioder

Som försäkringsperioder vid tillämpning av svensk lagstiftning räknas år med pensionspoäng till ATP. År med antagandepoäng räknas inte som försäkringsperioder. Däremot räknas år med undantagande och omdebitering samt år före 1960, för vilket beräknats till statlig inkomstskatt taxerad inkomst och år före 1960 för vilket erlagts sjömansskatt som försäkringsperi-

oder för bedömning av rätten till folkpension. Som bosättningsperioder räknas bosättningsperioder enligt AFL.

Exempel

En svensk medborgare som är bosatt i Tyskland har taxerats till statlig inkomstskatt för åren 1949 och 1950. Han har inga år med ATP-poäng eller andra år som enligt AFL är att jämställa med sådana år. Han har heller inte tillgodoräknats någon bosättningsperiod i Sverige. Han har fullgjort en försäkringsperiod motsvarande ett år i Tyskland. Med tillämpning av bestämmelserna i förordning 1408/71 om sammanläggning av försäkringsperioder får han lägga samman försäkringsperioden i Tyskland med de svenska åren för att uppfylla treårskravet enligt AFL. Beträffande storleken av pensionen, se detta avsnitt under rubriken Beräkning av folk- och tilläggspension.

Rätt till tilläggspension

Artikel 3 och 45 förordning 1408/71

1 kap. 3 §, 12 kap. 1-2 §§, 13 kap. 1-2 §§, 14 kap. 1 §, 15 kap. 1-2 §§ och 20 kap. 15 § AFL

Punkterna 5-8 övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i AFL

Lagen (1973:465) om ändring i AFL

Treårsregeln

Alla personer som har tillgodoräknats pensionspoäng för ATP är enligt AFL, oberoende av medborgarskap, försäkrade för ATP. Förutsättningen för att få ATP är enligt AFL att antalet år med pensionspoäng är minst tre.

Pensionspoäng

Pensionspoäng tillgodoräknas enligt AFL en försäkrad för varje år för vilket pensionsgrundande inkomst (PGI) har tillgodoräknats honom.

Sammanläggning av försäkringsperioder

Om den försäkrade endast har tillgodoräknats ett eller två år med pensionspoäng kan kraven för rätt till ATP uppfyllas om han kan tillgodoräkna sig försäkringsperiod i något annat medlemsland. Detta följer av förordning 1408/71. Därigenom kan han uppfylla kravet om tre år med pensionspoäng och få rätt till ATP. Beträffande pensionens storlek, se detta avsnitt under rubriken Beräkning av folk- och tilläggspension.

Särskilda bestämmelser om poängår

Enligt huvudregeln i AFL krävs 30 år med pensionspoäng för rätt till full ATP. Detta gäller för personer som är födda 1924 och senare. För personer som är födda före år 1924 finns särskilda bestämmelser i AFL som gör det

möjligt att få full ATP med ett lägre antal år med pensionspoäng. Dessa förmånligare regler gäller enligt AFL för svenska medborgare. Med stöd av likställighetsregeln i förordning 1408/71 gäller reglerna också för personer som omfattas av förordningen.

Personer som är födda år 1927 eller tidigare kan med stöd av äldre bestämmelser i AFL få räkna med år före 1974, då pensionspoäng inte har tillgodoräknats på grund av längre perioder av sjukdom eller arbetslöshet, för att uppfylla treårskravet för rätt till ATP.

Bosättning utomlands

ATP betalas ut med samma belopp vid bosättning utomlands som vid bosättning i Sverige. Det gäller för såväl svenska som utländska medborgare.

Beräkning av folk- och tilläggspension

Artikel 2 och 40-51 förordning 1408/71

Artikel 13 och 15 nordiska konventionen

1 kap. 6 § och 5 kap. AFL

Förordningen (1979:131) om beräkning av folkpension i vissa fall

Administrativa kommissionens beslut nr 95

Bilaga VI till EES-avtalet

Beräkning enligt AFL

För en anställd eller egenföretagare som omfattas av förordning 1408/71 men som endast har varit omfattad av svensk lagstiftning beräknas pensionen enbart enligt bestämmelserna i AFL. Det gäller såväl folkpension som ATP.

Beräkning enligt förordning 1408/71

För en anställd eller egenföretagare som omfattas av förordning 1408/71 och som har varit omfattad av både svensk lagstiftning och lagstiftningen i ett annat medlemsland beräknas pensionen med stöd av förordningen.

Om kravet för rätt till folkpension enligt AFL, dvs. minst tre år med ATP-poäng eller därmed jämställda år eller tre år med bosättningsstid i Sverige, är uppfyllda kan försäkringskassan även i det fallet beräkna pensionen enligt AFL. Detsamma gäller om kravet för rätt till ATP enligt AFL, dvs. tre år med ATP-poäng är uppfyllda.

I sådant fall kan försäkringskassan med stöd av förordning 1408/71 underlåta att beräkna pensionen enligt den s.k. proratatemporisprincipen eftersom resultatet av beräkningen enligt AFL ger en lika stor eller större pension som om pensionen hade beräknats enligt proratatemporisprincipen.

Om den anställde eller egenföretagaren däremot inte uppfyller kraven på tre års försäkring i Sverige skall försäkringskassan tillämpa proratatemporisprincipen. Det blir aktuellt i fall då den anställde eller egenföretagaren genom sammanläggning av försäkringsperioder i Sverige med perioder som har fullgjorts i något annat medlemsland uppfyller villkoren för rätt till pension enligt AFL.

Proratatemporisprincipen

Proratatemporisprincipen innebär i huvudsak att pensionstagaren har rätt till en proportionellt beräknad pension från vart och ett av de medlemsländer som han har tjänat in rätt till pension i.⁵⁵

Teoretiskt pensionsbelopp

I praktiken innebär principen att det i varje medlemsland görs en pensionsberäkning med utgångspunkt från det belopp som den anställde eller egenföretagaren skulle ha i pension från det landet om den försäkrings- och/eller bosättnings- och/eller tillgodoräknats i samtliga berörda länder hade fullgjorts i det aktuella landet.⁵⁶

Faktiskt pensionsbelopp

Med utgångspunkt från detta teoretiska pensionsbelopp beräknas sedan det faktiska pensionsbeloppet. Detta belopp utgör så stor del av det teoretiska beloppet som motsvarar förhållandet mellan å ena sidan den berättigades försäkrings- eller bosättnings- och/eller tillgodoräknats i det aktuella landet före försäkringsfallet och å andra sidan den sammanlagda försäkrings- och/eller bosättnings- och/eller tillgodoräknats i samtliga medlemsländer.

Detta innebär exempelvis att om en person har en försäkringstid om 10 år i ett land och 30 år i ett annat medlemsland, erhåller han från det första landet 10/40 av den pension han skulle ha fått om han hade arbetat där 40 år. Från det andra landet får han 30/40 av den pension som skulle ha utgetts från det landet om han hade arbetat där under 40 år.⁵⁷

Exempel

En finsk medborgare fyller 65 år och ansöker om folk- och tilläggspension i form av ålderspension. Han har förvärvsarbetat i Sverige och har tillgodoräknats ATP-poäng för två år. Han har lika många bosättningsår i Sverige. Han har arbetat 24 år i Tyskland. Eftersom han inte uppfyller kraven i AFL på minst tre år med ATP-poäng eller tre års bosättnings- och/eller tillgodoräknats i Sverige måste försäkringskassan lägga samman hans svenska försäkringsperioder med hans försäkringsperioder i Tyskland. Kassan skall sedan beräkna hans pen-

⁵⁵ Delbetänkande (SOU 1992:26) Rätten till folkpension-kvalifikationsregler i internationella förhållanden s. 202

⁵⁶ SOU 1992:26 s. 203

⁵⁷ SOU 1992:26 s. 203

sion med proratatemetoden. Det gäller även de särskilda folkpensionsförmå-
nerna.

Folkpensionens teoretiska belopp blir $26/30 \times 96\% \times$ det enligt AFL
minskade basbeloppet.

År 1995 blir det teoretiska beloppet $26/30 \times 96\% \times 34.986 \text{ kr} = 29.108 \text{ kr}$.

Folkpensionens faktiska belopp blir $2/26 \times 29.108 \text{ kr} = 2.239 \text{ kr}$.

Tilläggs pensionens teoretiska belopp blir $26/30 \times 60\% \times$ medelpoängen \times
34.986 kr. Om sökanden har en medelpoäng på 4.50 blir detta belopp
81.867 kr år 1995.

Tilläggs pensionens faktiska belopp blir $2/26 \times 81.867 \text{ kr} = 6.297 \text{ kr}$.

Pensionstillskottets teoretiska belopp blir $(19.417 - 6.297) \times 26/30 =$
11.371 kr.

Pensionstillskottets faktiska belopp blir $11.371 \times 2/26 = 875 \text{ kr}$.

Samordning enligt AFL m.m.

Enligt förordningen om beräkning av folkpension i vissa fall likställs pen-
sion enligt utländsk lagstiftning vid beräkning av folkpensionsförmån enligt
AFL med tilläggs pension enligt samma lag.

I den svenska socialförsäkringslagstiftningen finns även andra bestämmelser
som innebär att storleken på inkomstprövade förmåner, t.ex. bostadstillägg
till pensionärer, tillägg till pensionsförmåner som t.ex. hustrutillägg samt
arbetsskadeliivranta påverkas av utländska pensioner och inkomster.

Samordning enligt förordning 1408/71

Enligt förordning 1408/71 gäller olika regler vid sammanträffande av för-
månar av samma slag och sammanträffande av förmånar av olika slag.

Gemensamt för båda slagen av förmåner är att hänsyn skall tas till förmåner
som har förvärvats enligt ett annat medlemslands lagstiftning eller till in-
komst som har förvärvats i ett annat medlemsland endast om lagstiftningen i
det egna medlemslandet innehåller regler om att förmåner eller inkomst som
har förvärvats utomlands skall beaktas. När en behörig institution skall ta
hänsyn till förmånsbelopp som har förvärvats enligt ett annat medlemslands
lagstiftning är det beloppet före avdrag för skatt och socialförsäkringsavgif-
ter som skall beaktas.

Förmåner av samma slag

Med sammanträffande av förmåner av samma slag avses enligt förordningen
förmåner vid invaliditet, ålderdom och till efterlevande som beräknas eller

utges på grundval av försäkrings- och/eller bosättningsperioder som har fullgjorts av en och samma person.

Detta innebär att svensk ålders- och/eller förtidspension kan samordnas med ålders- och/eller förtidspension från ett annat medlemsland och att svensk efterlevandepension kan samordnas med efterlevandepension från ett annat medlemsland. Barnpension omfattas inte av dessa regler. Med stöd av förordning 1408/71 får samordning inte ske om den svenska pensionen har prorataberäknats.

Det innebär att pension från ett annat medlemsland inte får påverka rätten till pensionstillskott om folkpensionen har pro rata beräknats. Eftersom den svenska folkpensionen och pensionstillskottet i exemplet ovan är pro rata beräknade får den pension han har rätt till från Tyskland inte minska hans pensionstillskott.

Om folkpension har beviljats enligt AFL, dvs. det finns minst tre försäkringsår i Sverige, får försäkringskassan med stöd av förordning 1408/71 minska ett eventuellt pensionstillskott med en pension från ett annat medlemsland. Denna minskning får endast göras om

- oavkortad folkpension har beviljats enligt den lagstiftning om folkpension som gällde före den 1 januari 1993 eller enligt övergångsbestämmelserna till den lagstiftning som gäller från detta datum eller
- folkpension har beräknats på grundval av framtida bosättnings- och den utländska pensionen antingen är beräknad på grundval av framtida försäkringstid eller är oberoende av försäkringsperiodernas längd. Minskning får också göras om folkpensionen har beräknats på grundval av antagandeår.

Nordiska konventionen

Om folkpensionen och den utländska pensionen har beräknats med stöd av den nordiska konventionen får minskning inte göras.

Förmåner av annat slag

Med sammanträffande av förmåner av annat slag avses förmåner som inte kan betraktas som om de är av samma slag enligt ovan. Med stöd av dessa regler kan samordning av pensioner som beräknas eller utges på grundval av försäkrings- och/eller bosättningsperioder som har fullgjorts av olika personer göras, t.ex. kan en svensk förtidspension samordnas med en efterlevandepension från ett annat medlemsland. Vidare kan t.ex. en pension från ett annat medlemsland påverka storleken på arbetsskadelivräntan och inkomst intjänad i ett annat medlemsland påverka storleken på bostadstillägget.

Om två eller flera förmåner som har beräknats enbart enligt nationell lagstiftning skall minskas enligt förordning 1408/71 på grund av att pensions- tagaren uppbär förmåner av annat slag skall de belopp som inte skulle betalas ut vid tillämpning av bestämmelserna om minskning som föreskrivs i de

berörda medlemsländernas lagstiftning delas med det antal förmåner som skall minskas.

Om en förmån har prorataberäknats skall de förmåner av annat slag som utges från andra medlemsländer beaktas i förhållande till de försäkrings- eller bosättningsperioder som har fullgjorts i respektive land.

Om en pensionstagare, som uppbär en pension beräknad enligt ett medlemslands nationella lagstiftning och en prorataberäknad pension från ett annat medlemsland, får en förmån av annat slag eller en annan inkomst som enligt förordning 1408/71 skall minska dessa pensioner skall beträffande den nationellt beräknade pensionen det belopp som inte skulle betalas ut delas med det antal förmåner som skall minskas och beträffande den prorataberäknade pensionen det belopp som inte skulle betalas ut beaktas i förhållande till de försäkrings- eller bosättningsperioder som har fullgjorts i respektive land.

Det innebär att om en pensionstagare, som har svensk allmän pension, samtidigt har pension av annat slag från ett annat medlemsland skall enligt förordningen det belopp som inte skulle betalas ut vid en strikt tillämpning av förordning om beräkning av folkpension i vissa fall delas med det antal förmåner som skall minskas, innehållas eller indragas.

Exempel

En finsk medborgare, som är bosatt i Finland har änkepension från Sverige i form av folkpension och tilläggspension. Hon har dessutom invalidpension från Finland i form av grundpension och arbetspension. På grund av arbetspensionernas storlek har hon varken rätt till pensionstillskott eller motsvarande förmån från Finland. Det pensionstillskott som hon skulle ha fått om hon inte hade haft tilläggspension/arbetspension, dvs. 19 417 kronor räknat med 1995 års minskade basbelopp, skall halveras och hon kommer att få 9 709 kronor i pensionstillskott. Motsvarande minskning görs också i Finland.

Bestämmelserna skall enligt förordningen också tillämpas om det i något medlemslands lagstiftning finns bestämmelser om att en person inte kan få rätt till en förmån om han har rätt till en förmån av annat slag enligt ett annat medlemslands lagstiftning.

Rätt till förtidspension eller efterlevandepension

Tilläggspension för den som har förtidspensionerats eller avlidit skall enligt AFL motsvara den ATP han skulle ha fått som ålderspensionär om han hade kunnat fortsätta att arbeta. Med ledning av redan intjänade pensionspoäng beräknas den pensionspoäng som man antar att han skulle ha fått om han inte hade förtidspensionerats eller avlidit. Denna s.k. antagandepoäng tillsammans med redan intjänade poäng ligger sedan till grund för beräkningen av ATP.

Antagandepoäng enligt förordning 1408/71

I bilaga 6 till förordning 1408/71 finns för Sveriges del följande antecknat beträffande antagandeberäknad förtidspension.

"Vid fastställandet av rätten till förtids- eller efterlevandepension som delvis baseras på framtida antagna försäkringsperioder skall en person anses uppfylla försäkrings- och inkomstvillkoren i den svenska lagstiftningen om han som anställd eller egenföretagare omfattas av ett försäkringssystem eller ett system som gäller bosättning i en annan stat, för vilken denna förordning gäller".

Detta betyder att en anställd eller egenföretagare som omfattas av förordning 1408/71 men inte uppfyller kraven i AFL för att få en antagandeberäknad ATP ändå kan få det om han, när pensionsfallet inträffar, är aktuellt försäkrad i ett annat medlemsland. Ett villkor för detta är att det finns åtminstone ett år med ATP-poäng. Om han med stöd av denna bestämmelse i bilaga 6 kommer upp i minst tre år, blir dessa år likställda med svenska år och pensionen behöver inte prorataberäknas.

Exempel

En belgisk medborgare som är född år 1961 har arbetat i Sverige och fått ATP-poäng för åren 1985-1988 (4 år). Hans pensionspoäng för dessa år är 4.50, 5.75, 5.20 och 6.01. År 1988 flyttar han tillbaka till Belgien och arbetar där fram till 1995 då han blir långvarigt sjuk. Han ansöker om förtidspension från bl.a. Sverige. Vid handläggning av ärendet framkommer att han inte har tillgodoräknats ATP-poäng för åren 1991-1994 men att han uppfyller kravet på minst ett poängår. Med stöd av Sveriges anteckning i bilaga 6 till förordning 1408/71 anses han uppfylla inkomstvillkoret i AFL eftersom han omfattades av belgisk lagstiftning när pensionsfallet inträffar.

Försäkringskassan beräknar hans antagandepoäng enligt AFL. Då han inte har pensionspoäng för två av de fyra år som närmast föregår pensionsfallet 1995 får kassan beräkna hans antagandepoäng med utgångspunkt från hans pensionspoäng under samtliga år fr.o.m. det år han fyllde 16 år t.o.m. året närmast före det år då pensionsfallet inträffade. Vid beräkningen bortses från de år intill ett antal av hälften, då poängen är lägst eller helt saknas.

Prorataberäknad förtidspension

Om kraven för rätt till förtidspension uppfylls endast med stöd av bestämmelserna i förordning 1408/71 om sammanläggning av försäkringsperioder, dvs. det inte finns minst tre år med ATP-poäng inklusive år med antagandepoäng, beräknas förtidspensionen enligt den ovan nämnda proratatemporisprincipen.

Enligt Administrativa kommissionens beslut nr 95 om tolkning av artikel 46.2 förordning 1408/71 om prorataberäkning av pensioner skall den behöriga institutionen i ett medlemsland, vars lagstiftning föreskriver att förmånsbeloppet skall fastställas med beaktande av försäkringsperioder som

antas ha fullgjorts efter det att försäkringsfallet har inträffat, endast beakta sådana perioder vid beräkning av det teoretiska beloppet och inte vid beräkning av det faktiska beloppet. För Sveriges del blir detta aktuellt endast i de fall sökanden eller den avlidne inte har minst tre år med ATP-poäng, inklusive antagandepoängar.

Exempel

En tysk medborgare har 25 försäkringsperiodsår i Tyskland samt ett år med ATP-poäng i Sverige. Han ansöker om förtidspension när han är 63 år och får med stöd av AFL antagandepoäng för det 64:e året. Hans medelpoäng blir 4.50.

Tilläggs pensionens teoretiska belopp blir

$$\frac{27 \times 4,50 \times 60 \times 34\,986}{30 \times 100} = 85\,016 \text{ kr}$$

Tilläggs pensionens faktiska belopp blir

$$\frac{1 \times 85\,016}{26} = 3\,270 \text{ kr}$$

Försäkrings- eller bosättningsperioder kortare än ett år

Enligt förordning 1408/71 behöver försäkringskassan inte bevilja folk- eller tilläggs pension om det inte finns minst ett ATP-år eller om den sammanlagda bosättnings tiden i Sverige inte uppgår till minst ett år. Om emellertid sökanden inte har minst ett års försäkringstid i något annat medlemsland skall, om Sverige är det land där han senast har varit försäkrad, kassan enligt förordningen bevilja pension som om all hans försäkringstid i andra medlemsländer har fullgjorts i Sverige.

Denna bestämmelse har ingen praktisk betydelse för rätten till ATP, eftersom det inte går att beräkna ATP om det inte finns minst ett år med ATP-poäng. För att få ett sådant krävs att en försäkrad har en förvärvsinkomst som överstiger basbeloppet det aktuella inkomståret. Någon minsta försäkringstid krävs inte. Med stöd av bestämmelserna om sammanläggning av försäkringsperioder får en sådan person rätt till ATP. Däremot kan bestämmelsen få betydelse för beräkning av rätt till folkpension som grundar sig på bosättnings tid. Här kan kravet enligt AFL på minst tolv månaders bosättning i Sverige inte upprätthållas.

Maximiperioder

För rätt till full folkpension krävs enligt AFL 30 eller 40 försäkringsår och för rätt till full ATP krävs 30 försäkringsår. Om de svenska åren tillsammans med samtliga försäkrings- och/eller bosättningsperioder i andra medlemsländer uppgår till mer än 30 respektive 40 skall försäkringskassan vid beräkning av det teoretiska och faktiska beloppet enligt förordning 1408/71

räkna med dessa maximiperioder även om sökanden har försäkringsperiodsår i andra medlemsländer som tillsammans med de svenska åren överstiger dessa maximiperioder.

Rätt till folkpension i form av barntillägg och barnpension samt rätt till tilläggspension i form av barnpension

Artikel 2, 10, 77-79 och 94 förordning 1408/71

Artikel 90 förordning 574/72

5 kap., 8 kap. samt 14 kap. AFL

Punkten 11 övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i AFL

Punkten 8 övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1277) om ändring i AFL

Administrativa kommissionens beslut nr 150

Barntillägg

Barntillägg avskaffades den 1 januari 1990 men kan enligt övergångsbestämmelser till lagen om ändring i AFL fortsättningsvis betalas ut till den som i december 1989 hade rätt till barntillägg. Barntilläggen kommer att helt upphöra med utgången av år 2005.

Om en anställd eller egenföretagare som omfattas av förordning 1408/71 tidigare har fått avslag på sin ansökan om folkpension på grund av sitt medborgarskap eller bosättning ansöker om folkpension inom två år från den dag då förordning 1408/71 blev tillämplig i Sverige, dvs. den 1 januari 1994, skall försäkringskassan enligt förordningen bevilja folkpension och eventuella tillägg. Detta gäller under förutsättning att rätt till en sådan förmån föreligger med stöd av AFL. I förekommande fall kan försäkringsperioder i ett annat medlemsland beaktas. Detta innebär bl.a. att barntillägg kan komma att nybeviljas trots vad som ovan har sagts.

Beträffande barntillägg, se vidare avsnittet FAMILJEFÖRMÅNER under rubriken Familjeförmåner och barntillägg för pensionärer samt familjeförmåner för barn med barnpension.

Barnpension enligt AFL

Ett barn som inte har fyllt 18 år har rätt till barnpension i form av folkpension om den avlidna föräldern antingen har tillgodoräknats minst tre år med pensionspoäng till ATP eller därmed jämställda år eller minst tre bostättningsår. Rätt till barnpension i form av ATP har barnet om den avlidna föräldern hade tjänat in minst tre år med ATP-poäng.

Barnpension enligt förordning 1408/71

Huvudprincipen i förordning 1408/71 är att barnpension betalas ut från endast ett medlemsland. Det gäller även om den avlidna föräldern har tjänat in rätt till pension från flera medlemsländer. Om den avlidna föräldern enbart

har varit omfattad av svensk lagstiftning skall barnpension utges enligt bestämmelserna i AFL om rätt till barnpension finns, oavsett inom vilket medlemsland barnet är bosatt.

Om den avlidna föräldern har varit omfattad av både svensk och ett annat medlemslands lagstiftning är Sverige behörigt land och har primärt ansvar för barnpensionen om barnet är bosatt i Sverige och rätt till barnpension finns enligt AFL, ev. med beaktande av reglerna i förordning 1408/71 om sammanläggning av försäkringsperioder. Detta gäller under förutsättning att den avlidna föräldern har förvärvsarbetat i Sverige. Har den avlidna föräldern enbart varit bosatt i Sverige och förvärvsarbetat i ett annat medlemsland skall enligt förordningen det medlemsland vars lagstiftning föräldern senast har varit omfattad av bevilja barnpension om rätten finns i det landet.

Exempel

En finsk medborgare har förvärvsarbetat i Tyskland i tio år och i Finland i 17 år. Han flyttar med hustru och tolvårig dotter till Sverige. Han avlider i Sverige efter fyra år. Han har aldrig arbetat i Sverige. Finland skall därför bevilja barnpension.

Om barnet är bosatt i Sverige och rätt till barnpension inte finns enligt AFL med beaktande av reglerna i förordning 1408/71 om sammanläggning av försäkringsperioder skall försäkringskassan vidarebefordra ansökningshandlingarna till den berörda institutionen i det medlemsland vars lagstiftning den avlidna föräldern längst har varit omfattad av eller, om den avlidna föräldern har lika långa försäkringstider från två eller flera medlemsländer, den institution vars lagstiftning den avlidna föräldern senast var omfattad av, se vidare detta avsnitt under rubriken Gemensamma bestämmelser om pensionsförmåner.

Om den avlidna föräldern vid dödsfallet uppbar barntillägg från Sverige skall Sverige enligt förordning 1408/71 bevilja barnpension oavsett i vilket medlemsland barnet är bosatt om rätt till barnpension finns enligt AFL efter ett eventuellt beaktande av förordningens bestämmelser om sammanläggning av försäkringsperioder som har fullgjorts i ett annat medlemsland.

Om försäkringskassan med stöd av förordning 1408/71 betalar t.ex. barnbidrag för ett barn till en pensionär som är bosatt i Spanien och uppbär svensk pension skall kassan, om pensionären avlider, fortsätta att betala barnbidrag. Kassan skall också pröva rätten till barnpension. Om barnet är bosatt i ett annat medlemsland än Sverige och rätt till barnpension även finns i bosättningslandet är detta land primärt ansvarigt. Försäkringskassan skall här enligt Administrativa kommissionens beslut nr 150 betala ett tillägg om den svenska barnpensionen inklusive barnbidraget är större än det sammanlagda beloppet av motsvarande förmåner i barnets bosättningsland.

Beträffande rätt till barnpension för barn som har fyllt 18 år, se RFV:s allmänna råd 1989:9 Efterlevandepension enligt lagen om allmän försäkring.

Beräkning av folkpension i form av barntillägg och barnpension och beräkning av tilläggspension i form av barnpension

Artikel 2, 77-79 förordning 1408/71

Artikel 90-92 förordning 574/72

9 kap. AFL i dess lydelse före den 1 januari 1989

Punkten 11 övergångsbestämmelserna till lagen (1988:88) om ändring i AFL

Administrativa kommissionens beslut nr 150

Barntillägg

Under förutsättning att Sverige skall betala barntillägg bestäms storleken helt och hållet enligt reglerna i förordning 1408/71. Detta betyder att barntillägget skall tillgodoräknas som om de försäkrings- och/eller bosättningsperioder pensionären har tillgodoräknats i samtliga medlemsländer hade fullgjorts i Sverige.

Barnpension

Om den avlidna föräldern enbart har varit omfattad av AFL beräknas barnpensionen efter den avlidnes antal ATP-år eller bosättningsår, se RFV:s allmänna råd Efterlevandepension enligt lagen om allmän försäkring (AFL).

Om den avlidna föräldern har varit omfattad av både svensk och något annat medlemslands lagstiftning är, om barnet är bosatt i Sverige och rätt till barnpension finns enligt AFL, Sverige behörigt land och har huvudansvaret för barnpensionen. Barnpensionen beräknas enligt AFL som om den avlidna föräldrarnas samtliga försäkringsperioder hade fullgjorts i Sverige, dvs. med teoretiskt belopp, se detta avsnitt under rubriken Rätt till folkpension i form av barntillägg och barnpension samt rätt till tilläggspension i form av barnpension.

Enligt Administrativa kommissionens beslut skall det andra landet beräkna barnpension enligt sin nationella lagstiftning. Om detta förmånsbelopp blir större än det svenska skall ett tillägg motsvarande mellanskillnaden betalas till barnet från det landet. När tilläggets storlek fastställs skall summorna av respektive lands barnpension och ev. familjebidrag jämföras. När den svenska förmånen upphör skall försäkringskassan meddela det andra landet, som då blir behörigt land och får överta huvudansvaret.

Exempel Folkpension

En tysk medborgare är bosatt i Sverige tillsammans med sin hustru och ett barn sedan 8 år. Han har förvärvsarbetat här och fått ATP-poäng för 7 år. Innan han flyttade till Sverige hade han förvärvsarbetat i Tyskland 20 år. Han avlider. Hustrun ansöker om barnpension.

Eftersom pappan uppfyller treårskravet i AFL och barnet är bosatt i Sverige skall försäkringskassan bevilja barnpension. Barnpensionen beviljas i 30-

delar eftersom detta är fördelaktigast. Barnpensionen blir $7 + 20 = 27/30$ av fullt folkpensionsbelopp. Om den avlidna föräldern med stöd av AFL:s regler om framräkning/antagandeberäkning skulle få fler 30-delar alternativt 40-delar beviljas barnpension med utgångspunkt från dessa.

ATP

Samma förutsättningar som ovan gäller. Barnet är här garanterat $27/30$ av full barnpension i form av ATP med stöd av förordning 1408/71. Om emellertid den avlidna föräldern med stöd av AFL:s regler om antagandeberäkning kommer upp i fler år med pensionspoäng får barnet tillgodoräkna sig dessa år, se vidare detta avsnitt under rubriken Beräkning av folk- och tilläggspension.

Flyttning till ett annat medlemsland

Om barnet flyttar från Sverige till ett annat medlemsland blir enligt förordning 1408/71 det nya bosättningslandet behörigt land och skall bevilja barnpension enligt sin lagstiftning med det teoretiska beloppet förutsatt att barnet har rätt till barnpension i detta land. Om den svenska barnpensionen inklusive ev. barnbidrag med det teoretiska beloppet är större skall Sverige betala mellanskillnaden.⁵⁸

Exempel

En avliden förälder, som är svensk medborgare, har förvärvsarbetat i Sverige och ett annat medlemsland. Vid tidpunkten för dödsfallet är barnet bosatt i Sverige. Försäkringskassan är utredande institution och skickar blanketterna E203, E205 och E207 till berörd institution i det andra landet. När försäkringskassan har fått uppgift om försäkringsperioderna i detta land fattar kassan beslut om barnpension och skickar kopia av beslutet till berörd institution.

Om barnet i exemplet ovan sedan flyttar till det andra medlemslandet *rekommenderar* RFV att försäkringskassan underrättar den institutionen att barnpension inte längre utges från Sverige och om storleken på den svenska barnpensionen inklusive ev. barnbidrag. Om barnpensionen från barnets nya bosättningsland inklusive familjebidrag är lägre än det svenska beloppet skall försäkringskassan enligt Administrativa kommissionens beslut nr 150 betala överskjutande del.

Försäkringskassan skall enligt Administrativa kommissionens beslut nr 150 fastställa tilläggsbeloppets storlek första gången inom tolv månader efter det att barnet får rätt till förmåner i det behöriga landet. Därefter skall tillägget fastställas en gång om året.

Om barnet inte har rätt till barnpension i det landet utges barnpension enligt förordning 1408/71 från det land vars lagstiftning den avlidna föräldern har varit omfattad av under längst tid. Även i detta fall skall enligt förordning

⁵⁸ EG-domstolens domar, mål nr 807/79 Gravina och 320/82 d' Amario

1408/71 eventuell mellanskillnad utges från Sverige om den svenska pensionen är större.

Gemensamma bestämmelser om pensionsförmåner

Artikel 94 förordning 1408/71

Artikel 36, 41, 45, 48, 111 och 118 förordning 574/72

16 kap. 1, 5 och 6 §§ AFL

Kungörelsen (1962:394) med vissa bestämmelser rörande ansökan om pension enligt AFL, m.m.

Allmänt

I detta avsnitt behandlas vissa bestämmelser rörande försäkringskassans och andra institutioners hantering av ärenden om pensionsförmåner.

Utredande institution

Utredande institution är enligt förordning 574/72 institutionen i det medlemsland där sökanden är bosatt under förutsättning att han har varit omfattad av detta lands lagstiftning. Om han inte har varit omfattad av lagstiftningen i bosättningslandet är det institutionen i det medlemsland vars lagstiftning sökanden senast har varit omfattad av. Den utredande institutionen styr och samordnar det administrativa förfarandet i de länder vars lagstiftning sökanden har omfattats av. Institutionerna i dessa länder kallas i förordning 574/72 berörda institutioner.

Ålderspension utan ansökan vid bosättning i Sverige

Om sökanden bor i Sverige och har omfattats av svensk pensionslagstiftning är försäkringskassan på bosättningsorten utredande institution. Har sökanden inte omfattats av svensk pensionslagstiftning kan ansökan om pension från ett annat medlemsland ändå lämnas till kassan på bosättningsorten. Kassan skall i detta fall enligt förordning 574/72 vidarebefordra ansökan till den utredande institutionen och ange den dag då ansökan lämnades in. Den dagen skall anses som ansökningsdag. Om försäkringskassan beviljar pension utan ansökan rekommenderar RFV att som ansökningsdatum betraktas den dag då pensionsförmånen börjar utges. Denna dag anges på ansökningsblanketterna för respektive förmån. Sökanden kan själv lämna sin ansökan till utredande institution.

Om sökanden är bosatt i ett medlemsland lämnar han ansökan till institutionen i det landet. Är han inte bosatt i ett medlemsland men har omfattats av lagstiftningen i ett eller flera medlemsländer skickar han sin ansökan till institutionen i det land vars lagstiftning han senast har omfattats av.

Ansökan skall enligt kungörelsen med vissa bestämmelser rörande ansökan om pension enligt AFL, m.m. göras på en av RFV fastställd blankett. Detta

gäller även en person som inte uppfyller kraven för rätt till pension enligt AFL men som med tillämpning av bestämmelserna om sammanläggning av försäkringsperioder i förordning 1408/71 är berättigad till svensk pension, se detta avsnitt under rubriken Särskilda bestämmelser om rätt till pensionsförmåner.

Ansökan om svensk pension och pension från ett annat medlemsland vid bosättning i Sverige

Den som är bosatt i Sverige och har varit bosatt och/eller förvärvsarbetat både här och i ett annat medlemsland ansöker om pension hos försäkringskassan på bosättningsorten. Ansökan görs på en av RFV fastställd blankett, se ovan. Kassan blir då utredande institution och inleder ansökningsförfarandet i enlighet med bestämmelserna i förordning 574/72.

Med stöd av förordning 574/72 skall försäkringskassan utan dröjsmål och på en särskild ansökningsblankett, E202, E203 eller E204, beroende på vilken förmån som söks, underrätta berörda institutioner om pensionsansökan. Ansökningarna kan då samtidigt och utan dröjsmål utredas av alla berörda institutioner. Förutom ansökningsblanketten skall kassan bifoga en förteckning över försäkrings- och bosättningsperioder i Sverige, E205 och uppgifter om den försäkrade personens försäkringshistoria, E207.

Om försäkringskassan har betalat ut ett belopp som är större än vad pensionstagaren har rätt till kan kassan med stöd av förordning 574/72 begära att institutionen i varje annat medlemsland drar av överskottsbeloppet från det beloppet från det belopp som institutionen skall betala ut till pensionstagaren. Detta görs på den aktuella ansökningsblanketten.

Försäkringskassan kan utnyttja denna möjlighet att få tillbaka en för mycket utbetald förmån om pensionstagaren har fått för högt pensionsbelopp genom att kassan t.ex. tillgodoräknat honom bosättningsstid i Sverige under tid som han har förvärvsarbetat i ett annat medlemsland. En förutsättning är att han tillgodoräknas försäkringstid i det andra landet för denna tid och att det andra landet beviljar pension retroaktivt. Sjukpenning som kassan inte har kunnat kvitta vid första utbetalningen av retroaktivt beviljat sjukbidrag och för mycket utbetald arbetsskadelivränta är exempel på förmåner som kan hållas inne i en förmån i det andra medlemslandet. Detta förutsätter att svensk lagstiftning och det andra medlemslandets lagstiftning tillåter detta.

Prövning av rätten till förtidspension sker enligt AFL antingen på den försäkrades initiativ genom ansökan eller på försäkringskassans initiativ. Även ett statligt eller kommunalt pensionsorgan (SPV och KPA) kan initiera prövning. När kassan skickar ansökningsblanketten till berörd institution är det särskilt viktigt att datum för ansökan finns angivet. Vid prövning enligt AFL och på initiativ av SPV och KPA är datum för ansökan lika med datum för föredragningspromemorians upprättande. Om det finns ett läkarutlåtande upprättat vid ansökningstillfället sänds även en kopia av detta med till berörda institutioner. Det behöver inte översättas. Observera att läkarutlåtandet inte inväntas. Berörd institution kommer att begära de kompletteringar som

är nödvändiga för den fortsatta handläggningen. De blanketter som bland annat då blir aktuella är E213 och E214.

Före den 1 januari 1994 var utlandsavdelningen, Stockholms läns allmänna försäkringskassa, behörig kassa vid prövning av rätt till pension för den som var bosatt utomlands.

I och med att förordning 1408/71 tillämpas är arbetslandet behörigt land. Detta betyder att om Sverige är arbetsland är försäkringskassan på den ort där arbetet utförs behörig kassa.

Exempel

En dansk medborgare är bosatt i Danmark men förvärvsarbetar i Helsingborg. Han blir halvt sjukskriven under en längre tid och försäkringskassan vill bevilja honom sjukbidrag med stöd av AFL. Försäkringskassan i Helsingborg skall här pröva hans rätt till sjukbidrag och underrätta Danmark med aktuella blanketter.

Provisorisk utbetalning

Om försäkringskassan som utredande institution konstaterar att sökanden har rätt till pension enligt AFL skall kassan med stöd av förordning 574/72 betala ut pensionen provisoriskt. Kassan skall underrätta sökanden att utbetalningen är provisorisk och inte kan överklagas. Beslutet bör därför inte innehålla någon omprövningshänvisning.

Avser beslutet förtidspension/sjukbidrag meddelas den del av beslutet som rör pensionens storlek dvs. 1/4, 1/2, 3/4 eller hel förtidspension med besvärshänvisning. Den del av beslutet som rör pensionsbeloppets storlek meddelas utan omprövningshänvisning.

Berörda institutioner skall enligt förordning 574/72 fylla i uppgift om de försäkrings- och bosättningsperioder som har fullgjorts enligt den lagstiftning som de tillämpar och sända dessa uppgifter till försäkringskassan. Om kassan inte betalar ut pensionen provisoriskt skall enligt förordningen den berörda institutionen meddela kassan om den kan betala ut pension provisoriskt. Meddelandet görs på olika sätt i medlemsländerna.

Med stöd av förordning 574/72 gäller att, när försäkringskassan har fått tillbaka blanketterna från de berörda institutionerna, kassan skickar en kopia av de ifyllda blanketterna till varje berörd institution som på blankett E208 skall anteckna de teoretiska och faktiska pensionsbeloppen vilka beräknats enligt förordning 1408/71. Därefter sänds blanketten tillbaka till försäkringskassan.

När försäkringskassan har fått det slutliga beslut som var och en av de berörda institutionerna har fattat, tillsammans med besvärshänvisning, skall kassan underrätta sökanden om detta på blankett E211 och E212.

Om försäkringskassan tidigare har fattat ett provisoriskt beslut skall kassan nu fatta ett slutligt beslut med omprövningshänvisning. I de fall kassan har beviljat förtidspension/sjukbidrag skall slutligt beslut endast fattas på den del av beslutet som avser pensionsbeloppets storlek. Kassan skall sedan skicka detta tillsammans med blankett E211, E212 samt berörda länders slutliga beslut till sökanden. Därefter skall kassan skicka en kopia av blankett E211 och E212 till samtliga berörda institutioner tillsammans med kopia av samtliga beslut.

Kopia av det sammanfattande beslutet skickas även till SPV och KPA.

Uppskjutet uttag av ålderspension

En ansökan om pension, som har sänts till en institution i ett medlemsland, skall enligt förordning 1408/71 automatiskt medföra att förmåner beviljas samtidigt enligt lagstiftningen i alla de medlemsländer vars villkor sökanden uppfyller. Detta gäller dock inte ansökan om ålderspension om sökanden själv begär uppskjutet uttag av sin ålderspension från ett eller flera länder.

Ansökan om svensk pension vid bosättning utanför Sverige

Om en person som är bosatt i ett annat medlemsland ansöker om svensk pension skall enligt förordning 574/72 ansökan lämnas till institutionen på bosättningsorten i det landet under förutsättning att han har omfattats av detta lands lagstiftning. Denna institution blir då, som ovan har nämnts, utredande institution och skall skicka ansökningsblankett tillsammans med en förteckning över försäkrings- och bosättningsperioder i samtliga medlemsländer sökanden har varit omfattad av till Stockholms läns allmänna försäkringskassa, utlandsavdelningen. Utlandsavdelningen fattar beslut om svensk pension och skickar beslutet tillsammans med besvärshänvisning till den utredande institutionen. Denna institution skickar sedan ett sammanfattande beslut till sökanden tillsammans med uppgift om besvärstider och kopia av samtliga beslut. Det sammanfattande beslutet tillsammans med kopia av samtliga berörda länders beslut skickas av den utredande myndigheten till utlandsavdelningen.

Om försäkringskassan får in en ansökan från någon som inte är bosatt i Sverige men har omfattats av AFL skall kassan enligt förordning 574/72 vidarebefordra ansökan till den berörda institutionen i det medlemsland vars lagstiftning sökanden senast har omfattats av och ange den dag då ansökan lämnades in.

Retroaktiv utbetalning

Pension kan enligt AFL inte betalas ut för längre tid tillbaka än tre månader eller, vad gäller barnpension, två år före ansökningsdagen.

Om en ansökan om pension lämnas in inom två år från det förordning 1408/71 blev gällande i Sverige, dvs. när EES-avtalet trädde i kraft, kan en pensionsförmån som inte tidigare har beviljats eller som har innehållits på

grund av en persons medborgarskap eller bosättningsort beviljas eller utges fr.o.m. den dag då förordningen börjar gälla.

Den som har beviljats pension före den 1 januari 1994 kan med stöd av förordning 1408/71 begära att försäkringskassan omprövar pensionen. Enligt förordning 574/72 får omräkningen inte medföra minskning av en beviljad förmån.

Beslut om pension

Artikel 48 och 53-59 förordning 574/72

Förordningen (1980:624) om sättet och tiden för utbetalning av pension enligt AFL, m.m.

Bilaga VI till EES-avtalet

När försäkringskassan är utredande institution

När försäkringskassan är utredande institution skall enligt förordning 574/72 de berörda institutionerna sända sina slutliga beslut tillsammans med besvärshänvisning till kassan. För detta ändamål används blanketterna E210 och E212. När dessa har kommit in till försäkringskassan skall kassan underrätta sökanden om detta på hans eget språk och samtidigt bifoga kopia av de slutliga besluten. Detta görs på blankett E211. Besvärstiden börjar löpa från den tidpunkt som sökanden får del av besluten.

Utbetalning

Enligt bilaga 6 till förordning 574/72 skall Sverige betala förmåner direkt till förmånstagaren.

Med stöd av förordning 574/72 kan en institution i ett medlemsland som har beviljat en förmån till en person som är bosatt i Sverige begära att RFV eller försäkringskassan betalar ut förmånen. Institutionen skall då sända ett detaljerat utbetalningsschema senast 20 dagar före den dag då förmånen skall betalas ut. Tio dagar före den dag då förmånen skall betalas ut till förmånstagaren skall institutionen föra över det aktuella beloppet i svensk valuta till RFV eller försäkringskassan. Utbetalningarna i Sverige görs sedan enligt bestämmelserna i förordningen om sättet och tiden för utbetalning av pension enligt AFL m.m.

Underrättelse vid dödsfall m.m.

Om förmånstagaren eller dennes make avlider skall enligt förordning 574/72 försäkringskassan eller RFV underrätta den institution som har beviljat förmånen. Detsamma gäller om en efterlevande make/maka gifter om sig.

Underrättelse vid flyttning

Om en förmånstagare flyttar från ett medlemsland till ett annat skall han enligt förordning 574/72 underrätta den eller de institutioner som betalar ut en förmån till honom.

Pensionsgrundande inkomst och socialavgifter

Artikel 13-17 förordning 1408/71

11 kap. 1-3 §§ och 5 § AFL

Lagen (1959:551) om beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt AFL

Lagen (1981:691) om socialavgifter (SAL)

Den pensionsgrundande inkomsten (PGI) ligger, som tidigare har nämnts, till grund för beräkning enligt AFL av ATP. ATP kan utges i form av förtidspension, ålderspension och efterlevandepension.

Genom att dividera PGI med årets basbelopp räknas pensionspoängen fram. PGI bestäms enligt lagen om beräkning av PGI enligt AFL av skattemyndigheten och anges på skattsedeln för slutlig skatt.

Huvudprincipen är att alla förmånsgrundande inkomster, dvs. inkomster som ligger till grund för beräkning av bl.a. ATP-poäng och sjukpenning, också skall bli föremål för uttag av socialavgifter enligt lagen om socialavgifter. Dessa betalas antingen som arbetsgivaravgifter eller som egenavgifter. I det förstnämnda fallet är det inkomst av anställning som utgör grund för avgiftsuttaget, i det sistnämnda fallet inkomst av annat förvärvsarbete.

För en medborgare i ett medlemsland som skall förvärvsarbete som anställd eller egenföretagare i ett annat medlemsland uppkommer frågan om vilket lands lagstiftning som skall tillämpas när det gäller beräkning av PGI och uttag av socialavgifter i form av arbetsgivaravgifter och egenavgifter. Det är bestämmelserna i förordning 1408/71 om tillämplig lagstiftning som är styrande för vilket medlemslands lagstiftning som skall tillämpas, se vidare avsnittet TILLÄMPLIG LAGSTIFTNING.

Särskilda bestämmelser om invalidpension

Artikel 40-43 förordning 1408/71

Om en anställd eller egenföretagare som omfattas av förordning 1408/71 och som har beviljats partiell förtidspension enbart med stöd av AFL får sin arbetsförmåga ytterligare nedsatt gäller följande:

Försämrad invaliditet

- Om han inte har omfattats av något annat nedlemslands lagstiftning sedan pensionen började utges skall försäkringskassan pröva hans rätt till ytterligare (ökad) pension enligt AFL
- om han har omfattats av lagstiftningen i ett eller flera andra medlemsländer sedan pensionen började utges skall, med beaktande av försämringen, pension utges till honom enligt bestämmelserna i förordning 1408/71, se detta avsnitt under rubriken Beräkning av folk- och tilläggs-pension.

Beträffande reglerna om att återfå en indragen pension genom ett förenklat ansökningsförfarande, se RFV:s Allmänna råd (1993:5) Förtidspension enligt lagen om allmän försäkring.

Vilande förtidspension

Om förmånen skall utges på nytt efter att ha hållits inne skall enligt förordning 1408/71 den institution eller de institutioner som svarade för utgivandet av förmånen vid tidpunkten för innehållandet svara för utgivandet.

Förmåner vid olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar

Allmänt

Artikel 52-63 förordning 1408/71

Artikel 60-76 förordning 574/72

2 kap. 1-2 §§ LAF

Enligt förordning 1408/71 utges förmåner vid olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar. Vid avgörande om en skada i ett enskilt fall skall betraktas som en arbetsskada följer varje medlemsland sitt lands gällande rätt och praxis.

Det svenska arbetsskadebegreppet

Den svenska arbetsskadeförsäkringen bygger på ett generellt arbetsskadebegrepp. Med arbetsskada förstås enligt LAF skada till följd av olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbetet. Med annan skadlig inverkan avses inverkan av en faktor som med hög grad av sannolikhet kan ge upphov till en skada i arbetet. Olycksfall vid färd till eller från arbetet kan också godtas som arbetsskada liksom skada som har framkallats genom smitta.

Arbetssjukdom

I många medlemsländer godkänns endast vissa sjukdomar som arbetssjukdomar. För att godkännas som arbetssjukdom skall i sådant fall sjukdomen vara upptagen på en förteckning över sjukdomar som kan godkännas som arbetssjukdom.

Tillämplig lagstiftning

Artikel 1, 3 och 13-14 förordning 1408/71

1 kap. 1 § LAF

Bilaga VI till EES-avtalet

Huvudregel

Enligt förordning 1408/71 skall en person normalt omfattas av lagstiftningen i det medlemsland där han arbetar. Det gäller för såväl anställda som egenföretagare och oavsett om de är bosatta i arbetslandet eller inte. En närmare redogörelse för vilket lands lagstiftning som skall tillämpas lämnas i avsnittet TILLÄMPLIG LAGSTIFTNING.

Undantag

Från denna huvudregel finns undantag för personer som är utsända från ett medlemsland för att utföra arbete i ett annat medlemsland, se vidare avsnittet TILLÄMPLIG LAGSTIFTNING.

Undantag finns också för bl.a. gränsarbetare. Med gränsarbetare avses enligt förordning 1408/71 en person som arbetar i ett medlemsland och som är bosatt i ett annat medlemsland, dit han som regel återvänder dagligen eller åtminstone en gång i veckan.

Svensk lagstiftning Anställda

Beträffande personer som förvärvsarbetar i Sverige som anställda stämmer huvudregeln i förordning 1408/71 att en person skall omfattas av lagstiftningen i det medlemsland där han arbetar överens med bestämmelsen i LAF om tillhörighet till den svenska arbetsskadeförsäkringen. Arbetstagare är enligt LAF försäkrade för arbetsskada i Sverige oavsett om de är bosatta här eller inte. Något krav på svenskt medborgarskap finns inte heller.

Egenföretagare

För personer som arbetar i Sverige som egenföretagare krävs däremot enligt LAF att de är bosatta i Sverige. Ett sådant krav strider mot bestämmelserna om likabehandling i förordning 1408/71. Det kan därför inte upprätthållas för personer som är förvärvsverksamma i Sverige men som är bosatta i ett medlemsland och är medborgare i något medlemsland eller är flyktingar eller statslösa. Dessa personer kommer därför att omfattas av den svenska socialförsäkringen under den tid de arbetar i Sverige, se vidare avsnittet TILLÄMPLIG LAGSTIFTNING.

Rätt till förmåner

Artikel 1, 13, 52-59 förordning 1408/71

Artikel 60-64 förordning 574/72

2 kap. 1 § och 5 kap. 1 § LAF

Administrativa kommissionens beslut nr 133 och 135

En person som är medborgare i ett medlemsland och som råkar ut för ett olycksfall i arbetet eller en arbetssjukdom har enligt förordning 1408/71 normalt rätt till förmåner i anledning av skadan eller sjukdomen enligt lagstiftningen i det medlemsland där han arbetar.

Bosättning utanför den behöriga staten

En anställd eller egenföretagare som råkar ut för ett olycksfall i arbetet eller drabbas av en arbetssjukdom och som är bosatt i ett annat medlemsland än där han arbetar har enligt förordning 1408/71 rätt till både vårdförmåner och kontantförmåner i bosättningslandet.

Vårdförmåner

Vårdförmåner utges enligt förordning 1408/71 av institutionen på bosättningsorten som om den skadade var försäkrad där. Förmånerna lämnas enligt den lagstiftning som denna institution tillämpar på bekostnad av institutionen i det medlemsland där den skadade är försäkrad, dvs. den behöriga institutionen.

För att få rätt till vårdförmåner skall den skadade enligt förordning 574/72 lämna in ett intyg E123 till institutionen på bosättningsorten vilket visar att han har rätt till vårdförmåner. Om han inte kan visa upp ett sådant intyg skall institutionen på bosättningsorten begära det från den behöriga institutionen. Denna begäran görs på blankett E107, se avsnittet BLANKETTER.

Sjukhusvård

Om den anställda eller egenföretagaren behöver vårdas på sjukhus till följd av sin arbetsskada skall enligt förordning 574/72 institutionen på bosättningsorten underrätta den behöriga institutionen om detta. Detta skall göras på blankett E113 inom tre dagar från det institutionen fått kännedom om sjukhusvistelsen.

Brådskande fall

På samma sätt som har angetts under avsnittet VÅRDFÖRMÅNER VID SJUKDOM OCH MODERSKAP skall institutionen på bosättnings- eller vistelseorten enligt förordning 574/72 i vissa fall underrätta den behöriga institutionen om varje beslut om att utge vårdförmåner till följd av ett olycksfall i arbetet eller en arbetssjukdom.

Ett beslut att bevilja sådana förmåner skall enligt Administrativa kommissionens beslut nr 133 meddelas på snabbaste sätt, t.ex. telegram, telex, telegram eller telefon.

Gränsarbetare

En gränsarbetare kan enligt förordning 1408/71 också få förmåner i det medlemsland där han är försäkrad. Förmånerna utges då som om han var bosatt där. Läkemedel, bandage, glasögon och mindre hjälpmedel kan dock enligt förordning 574/72 endast utges i det medlemsland där de har ordinerats enligt det landets lagstiftning. På motsvarande sätt kan laborietester och analyser endast utföras i det medlemsland där de har ordinerats, se vidare avsnittet VÅRDFÖRMÅNER VID SJUKDOM OCH MODERSKAP under rubriken Anställda eller egenföretagare och deras familjemedlemmar.

Kontantförmåner

Kontantförmåner utges av institutionen i det medlemsland där den skadade är försäkrad, dvs. den behöriga institutionen. För att få rätt till förmånerna skall den anställda eller egenföretagaren enligt förordning 574/72 anmäla arbetsoförmågan till institutionen på bosättningsorten inom tre dagar. Denna

institution bedömer sedan om den skadade har fått sin arbetsförmåga nedsatt och meddelar den behöriga institutionen sitt beslut på blankett E115. Ev. läkarutlåtande lämnas på blankett E116.

Den behöriga institutionen meddelar sedan institutionen på bosättnings- eller vistelseorten på blankett E117 om den anställda eller egenföretagaren har rätt till kontantförmåner enligt dess lagstiftning eller inte.

Kontantförmånerna kan också betalas ut av institutionen på bosättningsorten för den behöriga institutionens räkning. I sådant fall skall den behöriga institutionen underrätta institutionen på bosättningsorten. Det görs också på blankett E117, se vidare avsnittet BLANKETTER.

Exempel

En tysk medborgare är anställd hos ett företag i Sverige men är bosatt i Tyskland. Han råkar ut för en skada i arbetet och uppsöker läkare i Tyskland. Vårdförmånerna lämnas enligt den tyska lagstiftningen. Kostnaderna för vården ersätts av den svenska försäkringen. Kontantförmåner (sjukpenning eller livränta) utges enligt svensk lagstiftning.

Institutionen på bosättningsorten skall underrätta både den anställda eller egenföretagaren och den behöriga institutionen när den konstaterar att han kan återuppta sitt arbete. Detta meddelande lämnas på blankett E118. Till den anställda eller egenföretagaren skall det enligt förordning 574/72 anses som ett beslut av den behöriga institutionen.

Friskskrivning

På motsvarande sätt skall den anställda eller egenföretagaren enligt förordning 574/72 meddela den behöriga institutionen när han återgår i arbete. Det gäller om det krävs enligt den lagstiftning som denna institution tillämpar.

Vistelse i eller flyttning till den behöriga staten

En anställd eller egenföretagare som skadar sig har enligt förordning 1408/71 även rätt till förmåner i det medlemsland där han är försäkrad för olycksfall i arbetet eller arbetssjukdomar, dvs. det behöriga landet, om han vistas där. Detsamma gäller om han bosätter sig i det landet. Förmånerna utges enligt det landets lagstiftning och lämnas även om den skadade har fått förmåner till följd av olycksfallet eller arbetssjukdomen före vistelsen i eller flyttningen till det behöriga landet.

Vistelse i ett annat medlemsland

En anställd eller egenföretagare som under vistelse i ett annat medlemsland än där han är försäkrad, dvs. det behöriga landet, råkar ut för ett olycksfall i arbetet eller drabbas av en arbetssjukdom har rätt till vårdförmåner vid akut sjukdom i vistelselandet.

Vårdförmåner

Vårdförmåner utges enligt lagstiftningen i bosättnings- eller vistelselandet som om den anställda eller egenföretagaren var försäkrad där. Kostnaderna för förmånerna skall enligt förordning 1408/71 bäras av det medlemsland där han är försäkrad, dvs. det behöriga landet. Den period under vilken förmånerna får utges bestäms av detta lands lagstiftning. Beträffande vad som gäller vid sjukhusvistelse, se vid kantordet Sjukhusvård.

För att få rätt till vårdförmåner skall den anställda eller egenföretagaren enligt förordning 574/72 lämna in ett intyg E123 till institutionen på vistelseorten vilket visar att han har rätt till sådana förmåner, se avsnittet BLANKETTER. Av intyget, som skall vara utfärdat av den behöriga institutionen, skall enligt förordning 574/72, om det behövs, den längsta tidsperiod framgå under vilken vårdförmåner får utges enligt den lagstiftning som institutionen tillämpar. Om personen ifråga inte visar upp ett sådant intyg skall institutionen på vistelseorten begära det från den behöriga institutionen. En sådan begäran görs på blankett E107, se vidare avsnittet BLANKETTER.

Kontantförmåner

Kontantförmåner utges av den behöriga institutionen. Beträffande vad som gäller för att förmåner skall kunna utges, se vid det tidigare kantordet Kontantförmåner.

Motsvarande rätt till såväl vård- som kontantförmåner har också en anställd eller egenföretagare

Återvända till bosättningslandet, flytta till ett annat medlemsland

- som, efter att ha fått rätt till förmåner på den behöriga institutionens bekostnad, får tillstånd av denna institution att återvända till det medlemsland där han är bosatt eller att flytta till ett annat land inom EU, eller

Vård i ett annat medlemsland

- som, efter tillstånd från den behöriga institutionen, beger sig till ett annat land inom EU för att få nödvändig vård.

För att få rätt till vårdförmåner skall enligt förordning 574/72 den anställda eller egenföretagaren även i dessa fall visa upp ett intyg E107 som visar att han har rätt till vårdförmåner, se avsnittet BLANKETTER.

Tillstånd till vård i ett annat medlemsland

Tillstånd för en person som är medborgare i ett medlemsland att återvända till det medlemsland där han tidigare har varit bosatt eller att flytta till ett annat medlemsland får enligt förordning 1408/71 endast vägras om det är

klarat att en flyttning skulle vara skadlig för personens hälsotillstånd eller försvåra vården.

Tillstånd att söka vård i ett annat medlemsland får inte vägras om den vård personen behöver inte kan lämnas i det medlemsland där han är bosatt. Något krav på att vården skall finnas att tillgå i bosättningslandet finns inte.⁵⁹ Detta är en skillnad mot vad som gäller vid sjukdom i allmänhet,⁶⁰ se vidare avsnittet VÅRDFÖRMÅNER VID SJUKDOM OCH MODERSKAP under rubriken Anställda eller egenföretagare och deras familjemedlemmar.

Transportkostnader

Behöver en anställd eller egenföretagare, som har råkat ut för ett olycksfall i arbetet eller har drabbats av en arbetssjukdom i ett medlemsland, transport till sin bosättningsort i ett annat medlemsland eller till ett sjukhus i det landet skall enligt förordning 1408/71 den behöriga institutionen svara för kostnaderna för transporten.

Om en anställd eller egenföretagare har avlidit till följd av ett olycksfall i arbetet skall enligt förordning 1408/71 den behöriga institutionen på motsvarande sätt ansvara för kostnaderna för transporten av den avlidna till begravningsplatsen.

Dessa bestämmelser gäller under förutsättning att lagstiftningen i det behöriga landet innehåller bestämmelser om transport. För Sveriges del ersätts sådana kostnader enligt LAF.

Färdolycksfall

Ett olycksfall under resa i samband med arbetet vilket inträffar i ett annat medlemsland än det behöriga landet skall enligt förordning 1408/71 anses ha inträffat i det behöriga landet. Ersättning vid färdolycksfall kan dock endast utges om sådana olycksfall omfattas av lagstiftningen i det behöriga landet. Bestämmelsen är tillämplig för Sveriges del då ersättning vid färdolycksfall lämnas enligt LAF.

Begravningshjälp

Begravningshjälp enligt LAF är att betrakta som dödsfallsersättning enligt förordning 1408/71. Det innebär att om en anställd eller egenföretagare, som omfattas av svensk lagstiftning, avlider i ett annat medlemsland till följd av en arbetsskada, skall dödsfallet anses ha inträffat i Sverige.

Ansökan om begravningshjälp kan i sådant fall göras av den efterlevande på blankett E124. Ansökan lämnas tillsammans med dödsattest till institutionen på den efterlevandes bosättnings- eller vistelseort. Ansökan kan också sändas till försäkringskassan i Sverige.

⁵⁹ EG-domstolens dom, mål nr 117/77 Pierik I

⁶⁰ SOU 1993:115 s 489

Skadlig inverkan i mer än ett medlemsland

Artikel 57 förordning 1408/71

Artikel 67 förordning 574/72

Arbete i mer än ett medlemsland

Om en anställd eller egenföretagare som drabbas av en arbetssjukdom har utfört arbete i mer än ett medlemsland, vilket kan ha förorsakat sjukdomen, skall förmåner enligt förordning 1408/71 utges enbart från det medlemsland där villkoren för rätt till förmåner är uppfyllda.

Villkoret i ett medlemslands lagstiftning att en arbetssjukdom först skall ha konstaterats i det landet skall enligt förordningen anses uppfyllt om sjukdomen konstateras i ett annat medlemsland.

Anmälan skall enligt förordning 574/72 i sådant fall sändas till den behöriga institutionen i det medlemsland där den skadade senast arbetade i en verksamhet som kan ha föranlett arbetssjukdomen. Anmälan kan också sändas till institutionen på bosättningsorten.

Om den behöriga institutionen konstaterar att personen ifråga senast har arbetat i en sådan verksamhet i ett annat medlemsland skall anmälan enligt förordning 574/72 översändas till motsvarande institution i det landet.

I fall då den skadade inte uppfyller villkoren för rätt till ersättning enligt lagstiftningen i det medlemsland där han senast har arbetat skall enligt förordning 574/72 institutionen i detta land sända över anmälan och ev. ytterligare handlingar till institutionen i det medlemsland där han tidigare har arbetat i en verksamhet som kan ha förorsakat arbetssjukdomen.

Personen ifråga skall också underrättas om detta och skälen till att ersättning inte har kunnat lämnas samt om möjligheten att överklaga.

Vidare skall villkor om att en arbetssjukdom skall konstateras inom en viss tid efter det att det senaste förvärvsarbetet upphörde, som kan ha förorsakat sjukdomen, anses uppfyllda om liknande arbete har utförts under motsvarande tid i ett annat medlemsland.

Villkor i ett medlemslands lagstiftning att förmåner vid arbetssjukdom endast utges om det arbete som skall anses ha förorsakat arbetssjukdomen har utförts under en viss period skall anses uppfyllda om perioder med sådant arbete har fullgjorts i ett annat medlemsland.

Försämring av en arbetssjukdom

Artikel 60 förordning 1408/71

Artikel 71 förordning 574/72

Vid försämring av en arbetssjukdom för vilken en anställd eller egenföretagare har fått förmåner enligt lagstiftningen i ett medlemsland skall enligt förordning 1408/71 ersättning lämnas enligt följande.

- Om personen, under den tid som han har fått förmåner från ett medlemsland till följd av en arbetssjukdom, inte har utfört arbete och då varit försäkrad i något annat medlemsland skall det medlemsland som har betalat ut den tidigare arbetsskadeersättningen också beakta försämringen. Rätten till ersättning till följd av försämringen bestäms också enligt det landets lagstiftning.
- Om personen, under den tid som han har fått förmåner på grund av arbetssjukdomen, däremot har arbetat i ett annat medlemsland och varit omfattad av det landets lagstiftning skall ersättning till följd av en försämring av den tidigare arbetssjukdomen utges av det medlemsland vars lagstiftning han senast har varit omfattad av. Denna ersättning utges då i form av ett tillägg till den tidigare ersättningen.

Familjeförmåner

Allmänt

Artikel 1 u, 3 och 4 samt kapitel 7 och 8 förordning 1408/71

Artikel 7.2 förordning 1612/68

1 § lagen ABBL

5 § lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag

1 § lagen (1993:737) om bostadsbidrag

RFV:s föreskrifter RFFS 1985:16

Reglerna om familjeförmåner i förordning 1408/71 omfattar dels familjeförmåner för anställda, egenföretagare och personer med arbetslöshetsersättning dels familjeförmåner för pensionärer och för barn som mist en förälder eller båda föräldrarna.

Förmåner för anställda m.fl.

Anställda, egenföretagare och personer med arbetslöshetsersättning har rätt till de familjeförmåner som omfattas av förordning 1408/71 med undantag för barnpension och barntillägg. Som beskrivits under avsnittet SAKOMRÅDEN avses med familjeförmåner för Sveriges del barnpension, barntillägg, allmänna barnbidrag, flerbarnstillägg, förlängt barnbidrag, studiebidrag och extra tillägg inom studiehjälpen samt bostadsbidrag i form av särskilt bidrag för hemmavarande barn.

Förmåner för pensionstagare

Pensionärer samt barn som har mist en förälder eller båda föräldrarna har rätt till familjeförmånerna barnpension och barntillägg samt familjebidrag. För Sveriges del avses med familjebidrag allmänna barnbidrag, flerbarnstillägg och bostadsbidrag i form av särskilt bidrag för hemmavarande barn, se vidare avsnittet SAKOMRÅDEN.

Likabehandlingsprincipen

För de svenska barnbidragsförmånerna finns enligt svensk lagstiftning ett krav på att barnet skall vara bosatt i Sverige för att bidrag skall kunna lämnas. Dessutom finns ett krav för utländska medborgare på vistelse i Sverige sedan sex månader för rätt till bidrag. För den som blir omfattad av svensk lagstiftning med stöd av reglerna i förordning 1408/71 gäller inte dessa krav. För barnbidragsförmånerna gäller också enligt svensk lagstiftning en rätt att behålla dessa vid en vistelse utomlands som inte beräknas överstiga sex månader. Denna rätt att behålla förmånerna vid utlandsvistelse finns inte för en medborgare i ett medlemsland som lämnar Sverige på grund av förvärvsarbete i ett annat medlemsland.

För rätt till bostadsbidrag i form av särskilt bidrag för hemmavarande barn finns enligt svensk lagstiftning ett krav att bidragstagaren skall bo och vara folkbokförd i Sverige. För den som med stöd av reglerna i förordning 1408/71 har rätt till särskilt bidrag gäller inte detta krav.

En närmare redogörelse för när en medborgare i ett medlemsland med stöd av förordning 1408/71 skall skrivas in eller avregistreras hos försäkringskassan lämnas i avsnittet TILLÄMPLIG LAGSTIFTNING under rubriken Inskrivning och avregistrering.

Förmåner som omfattas av förordning 1612/68

Som har beskrivits under avsnittet SAKOMRÅDEN omfattas bidragsförskott, förlängt bidragsförskott och särskilt bidrag till vissa adoptivbarn och bostadsbidrag i form av bidrag för bostadskostnader inte av förordning 1408/71 utan skall betraktas som förmåner enligt förordning 1612/68. Detta innebär att en person som är medborgare i ett medlemsland och som är arbetstagare i Sverige för sin egen del har rätt till bidragsförskotts förmåner utan krav på väntetid. Det innebär också att en sådan arbetstagare har rätt till bidrag för bostadskostnader även om han inte är folkbokförd i Sverige.

Familjeförmåner för anställda, egenföretagare och personer med arbetslöshetsersättning

Artikel 1 f, 3, 13-17 och 73-74 förordning 1408/71

Tillämplig lagstiftning

Huvudregeln i förordning 1408/71 är att en anställd eller egenföretagare som är medborgare i ett medlemsland omfattas av lagstiftningen i det medlemsland där han arbetar, se vidare avsnittet TILLÄMPLIG LAGSTIFTNING. När det gäller familjeförmåner finns dessutom tilläggsbestämmelser för att reglera de fall där två makar är förvärvsarbetande men arbetar i olika medlemsländer samt de fall där familjeförmåner också utges på grund av enbart bosättning i ett medlemsland. Detta gäller för Sveriges del för alla familjeförmåner.

Arbete i Sverige

En person som är medborgare i ett medlemsland och som kommer till Sverige för att arbeta här som anställd eller egenföretagare har enligt förordning 1408/71 rätt till familjeförmåner för sina familjemedlemmar enligt svensk lagstiftning. Detsamma gäller för den som har arbetat här och blivit arbetslös men som uppbär arbetslöshetsersättning enligt svensk lagstiftning. Familjeförmåner utges både i fall då familjemedlemmarna är bosatta tillsammans med den anställde eller egenföretagaren i Sverige eller om de är bosatta i ett annat medlemsland.

Som ovan nämnts finns tilläggsbestämmelser för samordning av familjeförmånerna för det fall att föräldrarna förvärvsarbetar i var sitt medlemsland och för det fall att familjeförmåner också utges på grund av bosättning i ett medlemsland. Dessa regler beskrivs nedan under rubriken Rätt enligt lagstiftningen i två medlemsländer till familjeförmåner för anställda, egenföretagare och personer med arbetslöshetsersättning.

Familjemedlem

Med familjemedlem avses enligt förordning 1408/71 den som definieras eller erkänns som familjemedlem eller som betecknas som medlem av hushållet i den lagstiftning enligt vilken förmåner utges, se vidare avsnittet OMFATTAD PERSONKRETS.

När det gäller svenska familjeförmåner som skall betalas ut enligt reglerna i förordning 1408/71 är det den svenska lagstiftningens definitioner av familjemedlem som är avgörande för rätten till förmånerna. Detta innebär t.ex. att rätt till allmänt barnbidrag bara finns för barn t.o.m. det kvartal barnet fyller 16 år. Vidare krävs att den som gör anspråk på barnbidrag har rättslig vårdnad om barnet. Som ytterligare exempel kan nämnas att en förutsättning för rätt till bostadsbidrag för hemmavarande barn är att barnet är under 18 år eller uppbär studiehjälp eller förlängt barnbidrag.

Exempel

En tysk medborgare kommer till Sverige för att arbeta här som anställd i tre månader. Hans hustru och två barn under 16 år har följt med honom till Sverige. Hustrun förvärvsarbetar inte. Enligt förordning 1408/71 utges barnbidrag enligt svensk lagstiftning under denna tid. Familjen kan också få bostadsbidrag i form av särskilt bidrag och bidrag för bostadskostnader om villkoren för rätt till bostadsbidrag enligt lagen om bostadsbidrag är uppfyllda.

Exempel

En italiensk medborgare arbetar som egenföretagare i Sverige i ett år. Hustrun, som inte förvärvsarbetar, och makarnas två barn under 16 år bor i Italien. Barnbidrag utges enligt svensk lagstiftning som om hela familjen var bosatt i Sverige. Han kan också få bostadsbidrag i form av särskilt bidrag och bidrag för bostadskostnader om han har rätt till sådant bidrag. Bidraget för bostadskostnader grundas på kostnaderna för hans egen bostad i Sverige. Bostadsbidraget i sin helhet beräknas enligt reglerna för en barnfamilj med två hemmavarande barn.

Arbete i ett annat medlemsland än Sverige

En svensk eller annan EU-medborgare som lämnar Sverige för att arbeta som anställd eller egenföretagare i ett annat medlemsland får enligt förordning 1408/71 rätt till familjeförmåner enligt det landets lagstiftning. Om den förvärvsarbetandes maka och deras barn följer med till arbetslandet upphör

rätten till svenska familjeförmåner när arbetet påbörjas i det andra medlemslandet. Om maken och barnen bor kvar i Sverige skall enligt förordningen familjeförmåner i första hand utges enligt lagstiftningen i mannens arbetsland under förutsättning att maken inte förvärvsarbetar i Sverige.

För Sveriges del gäller att familjeförmåner också utges på grund av bosättning här i landet. Särskilda bestämmelser finns i förordningarna 1408/71 och 574/72 för samordning av familjeförmånerna i sådant fall och för de fall båda föräldrarna förvärvsarbetar i var sitt medlemsland. Dessa regler beskrivs nedan under rubriken Rätt enligt lagstiftningen i två medlemsländer till familjeförmåner för anställda, egenföretagare och personer med arbetslöshetsersättning.

Rätt enligt lagstiftningen i två medlemsländer till familjeförmåner för anställda, egenföretagare och personer med arbetslöshetsersättning

Artikel 2, 10 och 76 förordning 1408/71

Administrativa kommissionens beslut nr 119

Rätt till familjeförmåner kan föreligga i två medlemsländer samtidigt. För att undvika att förmåner med för högt belopp betalas ut finns bestämmelser om samordning av förmånerna.

Föräldrarna arbetar i olika medlemsländer

Om båda föräldrarna förvärvsarbetar i olika medlemsländer gäller enligt förordning 1408/71 att familjeförmåner i första hand skall utges av det land där barnen är bosatta och där en av föräldrarna är förvärvsverksam. Det andra arbetslandet skall enligt förordningen innehålla sina familjeförmåner till ett belopp som motsvarar beloppet av de förmåner som betalas ut enligt lagstiftningen i det medlemsland där barnen är bosatta. Detta innebär att det andra arbetslandet skall betala familjeförmåner endast om förmånerna där överstiger beloppet av familjeförmånerna i bosättningslandet. Det belopp som i sådant fall skall betalas ut är ett tillägg som motsvarar mellanskillnaden. Detsamma gäller för det fall att en förälder förvärvsarbetar i ett medlemsland och den andra föräldern uppbär arbetslöshetsersättning från ett annat medlemsland.

Rätt till familjeförmåner

Om båda föräldrarna har rätt till familjeförmåner för samma barn är det för frågan om prioritet mellan länderna utan betydelse om föräldrarna fortfarande är gifta med varandra eller inte. Bestämmelsen gäller därför även i fråga om en frånskild make. Inte heller krävs för tillämpningen av reglerna att föräldrarna någonsin har varit gifta med varandra.⁶¹ En förälder måste dock enligt förarbetena ha rätt till förmåner enligt den nationella lagstiftningen

⁶¹ SOU 1993:115 s 516

för att reglerna i förordning 1408/71 skall ge till resultat att utbetalning av förmåner eller tilläggsbelopp skall ske i ett annat medlemsland. Detta innebär för svensk del exempelvis att, om vårdnaden om ett barn tillkommer enbart den ena föräldern, har den andre föräldern ingen rätt till barnbidrag m.fl. förmåner för barnet.⁶²

Förvärvsverksamhet

I frågan om prioritet mellan två medlemsländer används i förordning 1408/71 uttrycket familjeförmåner som utges på grund av förvärvsverksamhet. Enligt Administrativa kommissionens beslut nr 119 gäller bestämmelsen vid utövande av varje slag av förvärvsverksamhet samt under varje period av tillfälligt uppehåll i förvärvsverksamhet till följd av sjukdom, moderskap, olycksfall i arbetet, arbetssjukdom eller arbetslöshet under förutsättning att lön eller förmåner, med undantag för pension, skall utges för detta försäkringsfall. Även tillfälligt uppehåll i förvärvsverksamhet under betald ledighet, strejk eller lockout skall betraktas som utövande av förvärvsverksamhet.

Summan av familjeförmåner

När rätt till familjeförmåner finns från två medlemsländer är det summan av samtliga familjeförmåner som utges enligt det ena landets lagstiftning som skall ställas emot summan av samtliga familjeförmåner som en person är berättigad till från det andra landet. Det är således för svensk del summan av barnbidrag, flerbarnstillägg, förlängt barnbidrag, studiebidrag och extra tillägg inom studiehjälpen samt bostadsbidrag i form av särskilt bidrag för hemmavarande barn som skall jämföras med summan av familjeförmåner som utges från ett annat land.⁶³

Exempel

En dansk medborgare har arbete i Sverige. Hans danska hustru arbetar och är bosatt i Danmark tillsammans med deras barn under 16 år. Enligt förordning 1408/71 omfattas mannen av svensk lagstiftning. För barnet som bor i Danmark har han rätt till de svenska familjeförmånerna barnbidrag och bostadsbidrag i form av särskilt bidrag för hemmavarande barn. Samtidigt omfattas hustrun enligt förordningen på grund av förvärvsarbetet i Danmark av dansk lagstiftning. Hennes danska familjeförmåner utgörs av barnbidrag.

Resultatet blir att Danmark enligt förordning 1408/71 skall betala det danska barnbidraget till familjen (modern). När det gäller det svenska särskilda bidraget för hemmavarande barn måste en prövning av rätten till sådant bidrag göras med beaktande av båda föräldrarnas inkomster. Om det efter eventuell inkomstreducering finns rätt till sådant bidrag, skall bidragsbeloppet läggas samman med det svenska barnbidraget och summan jämföras med det danska barnbidraget. Om denna summa är högre än det danska barnbidraget, skall det överskjutande beloppet betalas ut från Sverige.

⁶² SOU 1993:115 s. 538

⁶³ SOU 1993:115 s. 535

Barnen bosatta i tredje land

Om barnen inte är bosatta i något av de medlemsländer där föräldrarna arbetar utan är bosatta i ett tredje land, skall andra regler om fördelning av ansvaret för familjeförmåner tillämpas. För sådant fall gäller att det medlemsland som utger de högsta familjeförmånerna skall betala hela förmånerna. Det landet skall sedan erhålla ersättning för halva kostnaden för förmånerna från det andra arbetslandet. Sistnämnda land skall dock inte betala mer än vad som utges som familjeförmåner enligt dess lagstiftning.

Familjeförmåner på grund av bosättning

Det finns ytterligare en situation där rätt finns till familjeförmåner enligt lagstiftningen i två medlemsländer. I en del medlemsländer, däribland Sverige, utges familjeförmåner enbart på grund av bosättning i landet. Om en förälder som är medborgare i ett medlemsland arbetar i ett medlemsland har han rätt till familjeförmåner enligt arbetslandets lagstiftning. Om den andra föräldern utan att vara förvärvsverksam bor i ett annat medlemsland tillsammans med barnen kan den föräldern också ha rätt till familjeförmåner på grund av bosättningen i landet. För sådant fall gäller enligt förordning 1408/71 att arbetslandet i första hand skall betala ut familjeförmånerna. Om summan av familjeförmånerna i bosättningslandet är högre än summan av förmånerna i arbetslandet skall bosättningslandet utge ett tillägg motsvarande skillnaden mellan beloppen.

Exempel

En man som är amerikansk medborgare är gift med en svenska. De har ett barn tillsammans som är under 16 år. Han är bosatt i Sverige tillsammans med barnet. Han förvärvsarbetar inte och uppbär inte arbetslöshetsersättning. Hans maka förvärvsarbetar i Spanien. Mannen har enligt svensk lagstiftning rätt till familjeförmåner. Samtidigt har hans maka enligt förordning 1408/71 rätt till familjeförmåner för deras barn enligt spansk lagstiftning. Om de svenska familjeförmånerna är högre än familjeförmånerna enligt spansk lagstiftning skall Sverige betala ut mellanskillnaden.

Familjeförmåner och barntillägg för pensionärer samt familjeförmåner för barn med barnpension

Artikel 77-79 förordning 1408/71

Pensionärer

Förordning 1408/71 innehåller särskilda regler om rätt till familjeförmåner och barntillägg för pensionärer. Med pensionärer avses, när det gäller familjeförmåner enligt förordningen, personer som får pension till följd av ålderdom, invaliditet, olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom. För Sveriges del gäller det personer med folkpension eller tilläggs pension i form av ålders- eller förtidspension samt personer med arbetsskadelivränta. När ordet pension används nedan avses också livränta enligt LAF.

Familjebidrag

Som har nämnts under rubriken Allmänt har pensionärer enligt förordning 1408/71 rätt till familjeförmånen barntillägg och familjebidrag, dvs. för Sveriges del allmänna barnbidrag, flerbarnstillägg och bostadsbidrag i form av särskilt bidrag för hemmavarande barn.

Endast svensk pension

Om en person får pension enligt endast ett medlemslands lagstiftning, skall enligt förordning 1408/71 barntillägg och familjebidrag utges enligt det landets lagstiftning oavsett i vilket medlemsland pensionären eller barnet är bosatt. Särskilda bestämmelser finns i förordningarna 1408/71 och 574/72 för samordning av familjeförmåner för de fall pensionärens barn får rätt till sådana förmåner också genom att den andra av barnets föräldrar förvärvsarbetar i ett medlemsland. Dessa regler beskrivs nedan under rubriken Rätt enligt lagstiftningen i två medlemsländer till familjeförmåner och barntillägg för pensionärer samt familjeförmåner för barn med barnpension.

Exempel

En pensionär är bosatt i Spanien tillsammans med sin hustru och två barn under 16 år. Hustrun förvärvsarbetar inte. Han har pension från Sverige. Enligt förordning 1408/71 utges barnbidrag och barntillägg till pensionen enligt svensk lagstiftning som om hela familjen var bosatt här. Familjen kan också få bostadsbidrag i form av särskilt bidrag för hemmavarande barn om den har rätt till sådant bidrag.

Pension från flera medlemsländer

Om en person får pension från flera medlemsländer, skall familjebidrag och barntillägg enligt förordning 1408/71 utges enligt lagstiftningen i det medlemsland där pensionären är bosatt, oberoende av var barnet är bosatt. Detta gäller under förutsättning att pensionären har rätt till pension enligt bosättningslandets lagstiftning. Vidare gäller som förutsättning att han har rätt till familjebidrag eller barntillägg till pension enligt det landets lagstiftning. Om pensionären inte har rätt till någon sådan förmån i bosättningslandet, skall förmåner för hans barn utges enligt det medlemslands lagstiftning som han har omfattats längst av. Om han inte heller har rätt till förmåner för sina barn enligt det landets lagstiftning, skall i förekommande fall förmåner utges från det medlemsland vars lagstiftning pensionären därefter har varit längst omfattad av. Om perioderna i två medlemsländer är lika långa, beviljas förmåner enligt lagstiftningen i det land som pensionären senast har varit omfattad av.

Exempel

En ensamstående pensionär är bosatt i Sverige. Hon har ensam vårdnaden om sitt barn som är under 16 år. Barnet bor hos sina morföräldrar i Spanien. Hon har svensk pension och pension från Spanien. Enligt förordning 1408/71 utges barnbidrag och barntillägg till pensionen enligt svensk lag-

stiftning som om barnet var bosatt i Sverige. Hon kan också få bostadsbidrag i form av särskilt bidrag och bidrag för bostadskostnader om hon har rätt till sådant bidrag. Bostadsbidraget för bostadskostnader har hon rätt till på grund av bosättningen i Sverige. Bostadsbidraget beräknas enligt reglerna för en barnfamilj med ett hemmavarande barn.

Exempel

En pensionär är bosatt i Frankrike tillsammans med sin hustru och sitt barn som är under 16 år. Hustrun förvärvsarbetar inte. Han har fransk pension samt italiensk och svensk pension. Han har inte rätt till familjebidrag eller något barntillägg till sin pension enligt fransk lagstiftning. Han har varit omfattad av lagstiftningen i Sverige under längre tid än i Italien. Enligt förordning 1408/71 utges barnbidrag och barntillägg till pensionen enligt svensk lagstiftning som om familjen var bosatt i Sverige. Familjen kan också få bostadsbidrag i form av särskilt bidrag för hemmavarande barn om den har rätt till sådant bidrag.

Barn med barnpension

Reglerna i förordning 1408/71 om rätt till familjeförmåner för barn som har mist en förälder eller båda föräldrarna är uppbyggda på samma sätt som reglerna om rätt till familjeförmåner för pensionärer. För Sveriges del gäller bestämmelserna för rätt till allmänna barnbidrag för barn som uppbär barnpension.

Endast svensk barnpension

Om den avlidna föräldern har varit omfattad av endast ett medlemslands lagstiftning skall enligt förordning 1408/71 familjebidrag för barnet utges enligt det landets lagstiftning. Detta innebär att ett barn, som har svensk barnpension, har rätt till barnbidrag enligt svensk lagstiftning oavsett i vilket medlemsland barnet eller den som faktiskt försörjer barnet är bosatt. Särskilda bestämmelser finns i förordningarna 1408/71 och 574/72 för samordning av familjeförmåner för det fall att barnet får rätt till sådana förmåner också genom att den andra av barnets föräldrar förvärvsarbetar i ett medlemsland. Dessa regler beskrivs nedan under rubriken Rätt enligt lagstiftningen i två medlemsländer till familjeförmåner och barntillägg för pensionärer samt familjeförmåner för barn med barnpension.

Rätt från flera medlemsländer

Om den avlidna föräldern har varit omfattad av flera medlemsländers lagstiftning, skall familjebidrag för barnet enligt förordning 1408/71 utges enligt lagstiftningen i det medlemsland där barnet är bosatt. Detta gäller under förutsättning att rätt till sådant bidrag finns enligt bosättningslandets lagstiftning. Om barnet inte har rätt till familjebidrag i bosättningslandet, gäller på motsvarande sätt som i fråga om familjebidrag för pensionärer att familjebidrag skall utges enligt det medlemslands lagstiftning som den avlidna föräldern har omfattats längst av. Om perioderna i två medlemsländer är lika

långa, beviljas familjebidrag enligt lagstiftningen i det land som den avlidna senast har varit omfattad av.

Exempel

En kvinna är bosatt i Belgien tillsammans med sitt barn som är under 16 år. Kvinnan förvärvsarbetar inte. Barnet har belgisk barnpension efter sin avlidne far. Barnets far har också varit omfattad av lagstiftningen i Sverige och Nederländerna. Han har varit omfattad av svensk lagstiftning under längre tid än nederländsk. Enligt förordning 1408/71 utges barnbidrag enligt svensk lagstiftning som om familjen var bosatt i Sverige om rätt till barnbidrag inte finns enligt belgisk lagstiftning.

Barnpension efter avliden pensionär

Avlider en pensionär som uppbär förmåner för sina barn enligt förordning 1408/71, skall enligt förordningen familjebidrag för barn som får barnpension efter honom beviljas enligt det medlemslands lagstiftning som gällde för pensionärens förmåner. Detta innebär att om den avlidna pensionären vid dödsfallet uppbär familjebidrag eller barntillägg enligt svensk lagstiftning, skall barnbidrag för barnet utges enligt svensk lagstiftning. Detta gäller oavsett i vilket medlemsland barnet är bosatt.

Rätt enligt lagstiftningen i två medlemsländer till familjeförmåner och barntillägg för pensionärer samt familjeförmåner för barn med barnpension

Artikel 10 och 79.3 förordning 1408/71

Administrativa kommissionens beslut nr 150

Rätt till förmåner för pensionärens barn och familjeförmåner för barn med barnpension kan föreligga i två medlemsländer samtidigt. För att undvika att förmåner betalas ut med för högt belopp finns bestämmelser i förordningarna 1408/71 och 574/72 om samordning av förmånerna. Det finns också kompletterande regler om skyldighet för ett land att utge tillägg till förmånerna för att hindra att en pensionstagare vid flyttning får förmåner med för lågt belopp. Dessa regler finns i Administrativa kommissionens beslut nr 150.⁶⁴

Den andra föräldern arbetar i ett medlemsland

Rätt till familjeförmåner kan finnas i två medlemsländer när en förälder på grund av sitt förvärvsarbete har rätt till familjeförmåner enligt arbetslandets lagstiftning och den andra föräldern på grund av pension. Detsamma gäller om ett barn har barnpension från ett medlemsland och föräldern förvärvsarbetar i ett annat medlemsland. I sådant fall gäller enligt förordningarna

⁶⁴ SOU 1993:115 s. 522-524

1408/71 och 574/72 att arbetslandet i första hand skall betala ut familjeförmåner under förutsättning att barnet är bosatt i samma land som den förvärvsarbete. Det är här frågan om familjeförmåner och inte enbart familjebidrag eftersom barnet anses som en familjemedlem till en anställd eller egenföretagare. Om summan av familjebidrag enligt den lagstiftning som gäller för pensionstagaren är högre än summan av familjeförmånerna i arbetslandet, skall det förstnämnda landet utge ett tillägg motsvarande skillnaden mellan beloppen. Om barnet inte är bosatt i det medlemsland där förvärvsarbete utförs är det även fortsättningsvis den lagstiftning som gäller för pensionstagaren som primärt är ansvarig för familjebidrag medan arbetslandet skall betala tilläggsbelopp om summan av familjeförmånerna där är högre än familjebidrag enligt den lagstiftning som gäller för pensionären respektive för barnet med barnpension.

Exempel

En pensionär är bosatt i Sverige. Han har enbart svensk pension. Hans svenska maka arbetar i Spanien. Makarnas gemensamma barn, som är under 16 år, är bosatt tillsammans med sin mamma i Spanien. Mannen har enligt förordning 1408/71 rätt till barnbidrag och bostadsbidrag i form av särskilt bidrag för hemmavarande barn. Samtidigt har hans maka rätt till familjeförmåner för deras barn enligt spansk lagstiftning. Om summan av det svenska barnbidraget och det särskilda bidraget är högre än familjeförmånerna enligt spansk lagstiftning skall Sverige betala ut mellanskillnaden. Om barnet i stället bor tillsammans med sin pappa i Sverige skall familjebidrag i första hand utges enligt svensk lagstiftning och tilläggsbelopp utges från Spanien om summan av familjeförmånerna där är högre än de svenska förmånerna.

Familjeförmåner på grund av bosättning

Rätt till familjeförmåner från två medlemsländer kan också finnas för barn till en pensionär eller för ett barn med barnpension i det fall familjeförmåner utges enbart på grund av bosättningen i ett medlemsland. För sådant fall skall enligt förordningarna 1408/71 och 574/72 familjeförmåner i första hand utges enligt den lagstiftning som gäller för pensionstagaren. Om summan av familjeförmåner i bosättningslandet är högre än summan av förmånerna från det andra landet, skall bosättningslandet utge ett tillägg motsvarande skillnaden mellan beloppen.

Exempel

En kvinna är bosatt i Sverige tillsammans med sitt barn som är under 16 år. Hon förvärvsarbetar inte och har inte heller arbetslöshetsersättning eller pension. Barnets far är bosatt i Spanien och uppbär spansk pension. Kvinnan har rätt till svenskt barnbidrag och bostadsbidrag på grund av att hon är bosatt i Sverige. Samtidigt har mannen rätt till barnbidrag enligt förordning 1408/71 för barnet enligt spansk lagstiftning. I sådant fall är det Spanien som i första hand skall betala ut barnbidraget. Om summan av det svenska barnbidraget och det särskilda bidraget för hemmavarande barn är högre än

det spanska barnbidraget, skall Sverige utge ett tillägg motsvarande skillnaden mellan beloppen.

Tillägg

Reglerna om förmåner för pensionärens barn och barn med barnpension har av EG-domstolen i flera domar getts den tolkningen att tillägg till förmånerna skall utges i vissa andra sammanhang än de som är direkt angivna i förordningarna 1408/71 och 574/72. Administrativa kommissionen har i anledning av domarna beslutat om tillämpningen av dessa regler senast i beslut nr 150.

Tillägg för pensionärer

Enligt Administrativa kommissionens beslut nr 150 kan frågan om betalning av tillägg bli aktuellt när en pensionär flyttar. Detta kan gälla för en pensionär som har rätt till pension från flera medlemsländer, däribland från det land där han är bosatt. Flyttar han och bosätter sig i ett annat medlemsland från vilket han också uppbär pension, har han rätt till förmåner för sina barn från det landet. Om summan av familjebidrag och barntillägg från det tidigare bosättningslandet är högre än summan av förmånerna i det nya bosättningslandet, skall det tidigare landet betala ett tillägg motsvarande skillnaden mellan beloppen. Enligt Administrativa kommissionens beslut har ett tidigare bosättningsland som utger pension skyldighet att betala tillägg även i det fall personen får rätt till pension efter det han flyttat och bosatt sig i ett annat medlemsland från vilket han uppbär pension.

Tillägg för barn med barnpension

Enligt Administrativa kommissionens beslut kan frågan om betalning av tillägg också bli aktuell när det gäller förmåner för barn som har mist en förälder eller båda föräldrarna. Detta kan gälla för det fall den avlidna föräldern varit omfattad av lagstiftningen i flera medlemsländer. Huvudregeln i förordning 1408/71 är att barnpension och familjebidrag för barnet skall utges i det medlemsland där barnet är bosatt. Om summan av barnpension och familjebidrag är högre enligt ett annat medlemslands lagstiftning som den avlidna föräldern varit omfattad av, skall detta land betala ett tillägg motsvarande skillnaden mellan beloppen. Detta gäller även om barnet inte har varit bosatt i det landet.

Förfarandebestämmelser för familjeförmåner

Artikel 75 och 79 förordning 1408/71

Artikel 10a, 86, 88 och 90-92 förordning 574/72

1 kap. 3-5 §§ AFL

3 § barnbidragsförordningen (1986:386)

RFV:s föreskrifter RFFS 1985:16

Administrativa kommissionens beslut nr 147 och 150

Kassatillhörighet

Enligt bilaga 10 till förordning 574/72 är behörig institution för Sveriges del den försäkringskassa hos vilken en person är försäkrad. En person som är medborgare i ett medlemsland och som förvärvsarbetar i Sverige och hans medföljande familjemedlemmar skall enligt RFV:s föreskrifter anses som bosatta här och därför skrivas in hos försäkringskassan. Detta gäller även om arbetet här skall vara kortare tid än ett år, se vidare avsnittet TILLÄMP-
LIG LAGSTIFTNING under rubriken Inskrivning och avregistrering.

Beträffande kassatillhörighet för pensionstagare gäller särskilda bestämmelser, se avsnittet FÖRMÅNER VID INVALIDITET, ÅLDERDOM OCH DÖDS-
FALL under rubriken Gemensamma bestämmelser om pensionsförmåner. Ärenden om familjebidrag för pensionstagare som är bosatta i Sverige hand-
läggs enligt en bestämmelse i bilagan till Administrativa kommissionens beslut
nr 150 av försäkringskassan på pensionstagarens bosättningsort. Ärenden om
familjebidrag för pensionstagare som inte är bosatta i Sverige handläggs enligt
nämnda beslut av Stockholms läns allmänna försäkringskassa, utlandsavdel-
ningen.

Ansökan

Anställda, egenföretagare och personer med arbetslöshetsersättning som omfattas av förordning 1408/71 skall enligt förordning 574/72 lämna in en ansökan till den behöriga institutionen för att få familjeförmåner för familjemedlemmar som är bosatta i ett annat medlemsland än det vars lagstiftning den förvärvsverksamme omfattas av. Förordningen innehåller inte några särskilda regler för vad som gäller när familjemedlemmarna är bosatta i samma land som där förvärvsverksamheten utövas. I sådant fall tillämpas bestämmelserna i den nationella lagstiftningen.

För att pensionärer och barn med barnpension skall få familjebidrag gäller enligt förordning 574/72 att en sökande till institutionen på bosättningsorten skall lämna en ansökan enligt det förfarande som har fastställts i den lagstiftning som institutionen tillämpar.

Ansökan av anställda m.fl.

En person som är medborgare i ett medlemsland och som tillsammans med sina familjemedlemmar kommer till Sverige för att förvärvsarbete, skall för att få familjeförmåner vända sig till den försäkringskassa där han och fa-

miljemedlemmarna blivit inskrivna. För rätt till förmåner gäller i sådant fall den svenska lagstiftningens bestämmelser. Det innebär att barnbidrag, flerbarnstillägg och förlängt barnbidrag kan beviljas utan ansökan. För bostadsbidrag krävs däremot en ansökan.

En person som är medborgare i ett medlemsland och som kommer till Sverige för att förvärvsarbeta och som gör anspråk på familjeförmåner för familjemedlemmar som är bosatta i ett annat medlemsland, skall enligt förordning 574/72 skriftligen ansöka om familjeförmåner hos den försäkringskassa där han är inskriven. Rätten till förmåner skall styrkas genom ett intyg E401, som ger upplysningar om sökanden och dennes familjemedlemmar. Blanketten skall utfärdas av den behöriga institutionen i det medlemsland där familjemedlemmarna är bosatta. Intyget skall förnyas en gång om året.

Rätt till familjeförmåner för familjemedlemmar som är bosatta i ett annat medlemsland kan finnas också i bosättningslandet. För att få upplysningar om eventuella förmåner används blankett E411.

Ansökan av i Sverige bosatt pensionär

En pensionär som är bosatt i Sverige och uppbär svensk pension skall för att få familjebidrag vända sig till den försäkringskassa där han är inskriven. Om pensionären uppbär enbart svensk pension och hans barn också är bosatta i Sverige gäller för rätt till förmåner den svenska lagstiftningens bestämmelser. I den mån krav på ansökan inte finns i den svenska lagstiftningen kan förmåner beviljas utan ansökan. I det fall pensionären har rätt till pension från flera medlemsländer eller barnet är bosatt i ett annat medlemsland än Sverige rekommenderar RFV att en skriftlig ansökan om familjebidrag lämnas till den försäkringskassa där pensionären är inskriven. I det fall barnet är bosatt i ett annat medlemsland skall rätten till förmåner styrkas genom ett intyg enligt blankett E401. Blankett E411 används för att inhämta upplysningar om eventuella familjeförmåner i barnets bosättningsland.

En pensionär som är bosatt i Sverige men inte har rätt till svensk pension kan enligt förordning 574/72 ändå ansöka om familjebidrag hos den försäkringskassa där han är inskriven. Denna kassa skall i sådant fall vidarebefordra ansökan till den behöriga institutionen i ett annat medlemsland med uppgift om vilken dag ansökan har lämnades in. Till ansökan bifogas ett intyg enligt blankett E401.

Ansökan för i Sverige bosatt barn med barnpension

För ett barn som är bosatt i Sverige och uppbär svensk barnpension gäller att försäkringskassan på barnets bosättningsort är behörig beträffande barnbidrag. Om barnets andra förälder också är bosatt i Sverige gäller för rätt till familjeförmåner den svenska lagstiftningens bestämmelser. I den mån krav på ansökan inte finns i den svenska lagstiftningen, kan förmåner beviljas utan ansökan. I det fall barnets andra förälder är bosatt utanför Sverige, rekommenderar RFV att en skriftlig ansökan om förmåner ges in till försäkringskassan. Detsamma gäller om barnet är bosatt i Sverige men uppbär barnpension från ett annat medlemsland. Kassan skall i sistnämnda fall en-

ligt förordning 574/72 vidarebefordra ansökan till behörig institution i det landet med uppgift om vilken dag ansökan lämnades in. Till ansökan bifogas ett intyg enligt blankett E401.

Utgivande av förmåner

Familjeförmåner, som en person som är medborgare i ett medlemsland kan göra anspråk på enligt förordning 1408/71, utges normalt i enlighet med den svenska lagstiftningens regler fr.o.m. månaden efter den, då rätten till förmånerna har uppkommit.

Det förekommer att en anställd eller egenföretagare i en följd omfattas av två medlemsländers lagstiftningar under en period mellan två tidpunkter för utbetalning av familjeförmåner. I en sådan situation skall enligt förordning 574/72 en fördelning av betalningsansvaret ske mellan de berörda länderna. De familjeförmåner som personen kan göra anspråk på till följd av att han omfattas av lagstiftningen i vart och ett av dessa medlemsländer skall motsvara antalet dagliga förmåner som betalas enligt den berörda lagstiftningen.

Avtal om betalningsperiod

Möjlighet finns dock enligt förordning 574/72 att träffa avtal mellan länderna att familjeförmånerna utges för hela betalningsperioden av det medlemsland vars lagstiftning gäller vid periodens början. Avtalen skall anges i bilaga 8 till förordning 574/72. Sverige har träffat sådana överenskommelser med alla medlemsländer utom Danmark, Grekland och Italien. I förhållande till de länder med vilka överenskommelser har träffats, kommer bestämmelserna om dagberäkning i förordning 574/72 att sakna betydelse. För den som kommer till Sverige från något av dessa medlemsländer för att arbeta här, utges svenska familjeförmåner fr.o.m. månaden efter det arbetet påbörjats i Sverige. På motsvarande sätt gäller att den som lämnar Sverige för arbete i något av dessa medlemsländer behåller sina svenska familjeförmåner t.o.m. den månad då arbetet upphör i Sverige.

Dagberäkning

I förhållande till Danmark, Grekland och Italien tillämpas bestämmelserna i förordning 574/72 om fördelning av betalningsansvaret för familjeförmåner. Det innebär för Sveriges del att en förvärsarbetande som är medborgare i ett medlemsland och som i en följd har varit omfattad av lagstiftningen i något av dessa länder och svensk lagstiftning kommer att vara berättigad till familjeförmåner från första arbetsdagen i Sverige. På motsvarande sätt upphör personen att vara berättigad till sådana förmåner samma dag som arbetet i Sverige upphör om han blir omfattad av lagstiftningen i Danmark respektive Grekland eller Italien. Förmånerna skall enligt förordning 574/72 utges i kvotdelar beroende på hur många dagar i en månad som en anställd eller egenföretagare varit omfattad av svensk lagstiftning. För att inhämta upplysningar som kan behövas för dagberäkningen används blankett E405.

Beslut

När allmänt barnbidrag, flerbarnstillägg eller förlängt barnbidrag beviljas skall försäkringskassan enligt barnbidragsförordningen underrätta den som är berättigad att uppbära bidraget. Underrättelse kan enligt barnbidragsförordningen ske genom en utbetalningshandling eller på annat sätt. När sådana förmåner beviljas med stöd av förordningarna 1408/71 och 574/72 *rekommenderar* RFV att den förmånsberättigade underrättas genom skriftligt beslut.

Utbetalning

Reglerna om familjeförmåner i förordning 1408/71 innebär att de personer som bestämmelserna utpekar under angivna förhållanden har rätt till förmånerna. Den berättigade behöver inte vara mottagare av förmånerna. Enligt förordningen gäller att förmånerna skall utges i enlighet med bestämmelserna i den nationella lagstiftningen. Det betyder exempelvis att barnbidrag i fall då föräldrarna har gemensam vårdnad om barnet betalas till barnets mor eller, om föräldrarna har gjort anmälan härom till försäkringskassan, barnets far. Om rätt till familjeförmåner finns enligt förordning 1408/71 innebär det att förmånerna skall betalas ut oberoende av om betalningsmottagaren vistas eller är bosatt i Sverige eller i ett annat medlemsland.

Utbetalning till annan

I förordning 1408/71 finns en bestämmelse som reglerar den situationen att den som tar emot familjeförmånerna inte använder pengarna till barnets/barnens försörjning. Situationen har i förordningen lösts genom att den behöriga institutionen på begäran av och genom institutionen på familjemedlemmarnas bostadsort i sådant fall skall betala förmånerna till den som faktiskt försörjer familjemedlemmarna. Detta innebär för Sveriges del att försäkringskassan på anmodan av institutionen i det medlemsland där familjemedlemmarna bor, kan betala ut svenska familjeförmåner till den som faktiskt försörjer barnet/barnen. De berörda länderna kan också komma överens om en sådan lösning genom avtal.

Bestämmande av tillägg

I de fall där ett medlemsland enligt förordningarna 1408/71 och 574/72 skall betala ett tillägg till de familjeförmåner som utges från ett annat medlemsland, skall tillägget enligt Administrativa kommissionens beslut nr 147 och 150 fastställas första gången senast inom tolv månader från det att rätt till förmåner i det andra medlemslandet föreligger. Därefter skall tillägget bestämmas åtminstone var tolfte månad.⁶⁵

Beträffande de blanketter som skall användas för tillämpningen av bestämmelserna om familjeförmåner i förordning 1408/71, se vidare avsnittet BLANKETTER.

⁶⁵ SOU 1993:115 s 524

Överklagande

Artikel 177 Romfördraget
20 kap. 10-13 §§ AFL

Överklagande

Sveriges medlemskap i EU påverkar inte de svenska lagreglerna för omprövning och överklagande. Det innebär bl.a. att bestämmelserna i AFL om omprövning, ändring och överklagande fortsätter att gälla. Inte heller påverkas reglerna i AFL om RFV:s möjlighet att i vissa fall gå in som part i mål hos de svenska domstolarna.

Enhetlig tolkning

Inom EU har de nationella domstolarna möjlighet att, när svårigheter uppstår vid tillämpningen av EG-rätten begära ett bindande förhandsavgörande, s.k. tolkningsbesked, från EG-domstolen. Denna domstol är enligt Romfördraget behörig att ge förhandsavgöranden rörande tolkningen av Romfördraget, giltigheten och tolkningen av rättsakter som utfärdats av gemenskapens institutioner samt tolkningen av stadgar för organ som har upprättats av Rådet, när stadgarna så föreskriver.

EG-domstolens förhandsavgöranden innebär inte att den avgör den inför den nationella domstolen omtvistade frågan utan endast avgör tolkningen av den aktuella gemenskapsrättsregeln. Det ankommer på den nationella domstolen att besluta i det enskilda fallet och att då beakta EG-domstolens avgörande. Detta innebär att EG-domstolen har exklusiv behörighet att tolka EG-rätten men det är endast den nationella domstolen som har behörighet att avgöra det aktuella fallet.

Enligt Romfördraget är en domstol i ett medlemsland mot vars beslut talan inte får föras enligt nationell lag skyldig att, om den anser att en fråga rörande tolkningen av EG-rätten eller giltigheten av tolkningen av rättsakter är nödvändigt för att döma i saken, hänskjuta frågan för förhandsavgörande till EG-domstolen. Denna bestämmelse i Romfördraget avser inte bara domstolar i högsta instans utan även situationer då domstolens beslut i det aktuella fallet inte kan överklagas.

Möjligheten och för vissa domstolar skyldigheter att inhämta förhandsavgöranden från EG-domstolen är endast förbehållet domstolarna. Detta innebär exempelvis att en försäkringskassa inte kan inhämta förhandsavgörande från EG-domstolen.

Blanketter

Artikel 2 förordning 574/72

Administrativa kommissionens beslut nr 130

Enligt förordning 574/72 skall blanketter för intyg, bestyrkta utlåtanden, deklARATIONER, ansökningar och andra handlingar som behövs för tillämpningen av förordningarna 1408/71 och 574/72 utarbetas av Administrativa kommissionen. I detta avsnitt lämnas en kortfattad redogörelse för de EU-blanketter som försäkringskassorna kan behöva använda eller på annat sätt komma i kontakt med vid tillämpning av förordningarna.

E001 Allmän blankett

Denna blankett används då försäkringskassan vill ställa frågor, påminna om något, begära en blankett etc.

Blanketter i E100-serien

Utsändning/dispens

E101 Intyg om tillämplig lagstiftning

Denna blankett används då en person sänds ut till ett annat medlemsland för att arbeta där.

E102 Förlängning av utsändningsperiod eller av verksamhet som egen företagare

Denna blankett används vid begäran om förlängning av en utsändningsperiod.

Vårdförmåner vid sjukdom och moderskap

E106 Intyg rörande rätt till sjuk- och moderskapsvårdförmåner för personer bosatta i annan stat än den behöriga staten

Denna blankett används för att ge en person som arbetar i Sverige men som inte är bosatt i riket, rätt till sjukvårdförmåner i bosättningslandet.

E109 Intyg för registrering av anställds/egenföretagares familjemedlemmar och för uppdatering av listor

Denna blankett används för att ge en familjemedlem till en person som arbetar i Sverige rätt till vårdförmåner i bosättningslandet.

E111 Intyg för rätt till sjukvårdsförmåner under tillfällig vistelse i en medlemsstat

Denna blankett används då en person avser att vistas i ett annat medlemsland en kortare tid för semester, ett kortare arbetsuppdrag eller dylikt och då önskar nödvändiga vårdförmåner i vistelseslandet.

E112 Intyg om fortsatt rätt till förmåner från sjuk- och moderskapsförsäkring

Denna blankett används då en person söker planerad vård i ett annat medlemsland eller söker fortsatt vård i bosättningslandet eller annat medlemsland.

E119 Intyg rörande arbetslösa personers och deras familjemedlemmars rätt till förmåner från sjuk- och moderskapsförsäkring

Denna blankett används för att ge vårdförmåner till en person som är arbetslös och som har begett sig till ett annat medlemsland för att söka arbete.

E121 Intyg för registrering av pensionärer

Denna blankett används för att ge en pensionär som är bosatt i ett annat medlemsland än det land som står för kostnaderna för pensionen rätt till vårdförmåner i bosättningslandet.

E122 Intyg för utgivande av vårdförmåner till pensionärens familjemedlemmar

Denna blankett används för att ge en familjemedlem till en pensionär som är bosatt i ett annat medlemsland än pensionären rätt till vårdförmåner i bosättningslandet.

E125 Individuell förteckning över verkliga kostnader

Denna blankett används då försäkringskassan begär återbetalning av faktiska vårdkostnader av en institution i ett annat medlemsland.

E127 Individuell förteckning över månatliga schablonbelopp

Denna blankett används då försäkringskassan av en institution i ett annat medlemsland begär återbetalning av vårdkostnader för pensionärer och familjemedlemmar.

Kontantförmåner vid sjukdom och moderskap

E104 Intyg för sammanläggning av försäkrings-, anställnings- eller bosättningsperioder

Denna blankett används då en person för att få en förmån behöver återropa försäkringsperioder i det medlemsland vars lagstiftning personen senast har varit omfattad av.

E118 Underrättelse om att arbetsförmåga inte erkänns

Denna blankett används för att informera en institution i ett annat medlemsland om en persons arbetsförmåga och hans rätt till förmåner. Blanketten används även för att underrätta den berörda personen.

E119 Intyg rörande arbetslösa personers och deras familjemedlemmars rätt till förmåner från sjuk- och moderskapsförsäkring

Denna blankett används för att intyga arbetslösa personers och deras familjemedlemmars rätt till kontantförmåner i samband med vistelse i ett annat medlemsland.

Förmåner vid olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar

E105 Intyg rörande den anställdes/egenföretagarens familjemedlemmar vilka skall beaktas vid beräkning av kontantförmåner vid arbetsskada

Denna blankett skall användas om ett medlemslands lagstiftning föreskriver att kontantförmånernas storlek skall variera med antalet familjemedlemmar.

E107 Begäran om intyg om vårdförmåner

Denna blankett sänds av institutionen på bosättnings- eller vistelseorten till den behöriga institutionen i fall då den som har råkat ut för ett olycksfall i arbetet eller en arbetssjukdom inte kan styrka sin rätt till vårdförmåner.

E113 Underrättelse om tid för sjukhusvistelse

Denna blankett används för att underrätta den behöriga institutionen om sjukhusvård i fall då kostnader för vården skall återbetalas på grundval av verkliga kostnader. Det gäller dels underrättelse om inskrivning på sjukhus (del A) dels underrättelse om utskrivning från sjukhus (del B).

E114 Utgivande av förmåner av stor vikt

Denna blankett används för att underrätta den behöriga institutionen om att vårdförmåner av stor vikt har utgetts i fall då kostnaderna skall återbetalas. Om den behöriga institutionen motsätter sig att förmånerna utges skall den fylla i del B av blanketten och sända tillbaka den till institutionen på bosättnings- eller vistelseorten.

E115 Begäran om kontantförmåner vid arbetsförmåga

Denna blankett sänds av institutionen på bosättnings- eller vistelseorten till den behöriga institutionen. Det är en begäran om kontantförmåner till följd av ett olycksfall i arbetet eller en arbetssjukdom.

E116 Läkarutlåtande avseende arbetsförmåga

Detta intyg ifylls av läkare för den institution som utfärdar blankett E115. Intyget bifogas E115.

E117 Utgivande av kontantförmåner vid moderskap och arbetsförmåga

Denna blankett används av den behöriga institutionen för att underrätta institutionen på bosättnings- eller vistelseorten om att den har beslutat att hålla inne kontantförmåner. Den används också för att underrätta institutionen om på vilket sätt förmånerna skall betalas ut. Även den berörda personen skall få dessa upplysningar.

E118 Underrättelse om att arbetsförmåga inte erkänns eller att arbetsförmåga har upphört

Denna blankett används av institutionen på bosättnings- eller vistelseorten, dels för att meddela den försäkrade själv att hans arbetsförmåga inte erkänns eller att han inte längre har rätt till kontantförmåner, dels för att underrätta institutionen i det behöriga landet.

E123 Intyg om rätt till vårdförmåner enligt försäkring för olycksfall i arbetet eller arbetssjukdomar

Intyget utfärdas av den behöriga institutionen och skall lämnas till institutionen på bosättnings- eller vistelseorten. Den skadade får därigenom rätt till vårdförmåner i bosättnings- eller vistelselandet.

E124 Ansökan om dödsfallsersättning

Denna ansökan skall fyllas i av den efterlevande och tillsammans med en dödsattest lämnas in till antingen den behöriga institutionen eller den institution på den ort där den efterlevande befinner sig.

Blanketter i E200-serien

Om en pensionssökande är bosatt i Sverige och har rätt till pension från Sverige och ett annat medlemsland skall försäkringskassan använda följande blanketter.

E201 Intyg för sammanläggning av försäkrings- och bosättningsperioder

En person kan ha rätt att omfattas av en frivillig försäkring eller en frivillig fortsättningsförsäkring för invaliditet, ålderdom eller efterlevandeförsäkring enligt ett medlemslands försäkring. Försäkringskassan skall därför på begäran av vederbörande utfärda detta intyg.

E202 Utredning av en ansökan om ålderspension

När en person ansöker om svensk ålderspension skall försäkringskassan skicka denna blankett till berörd institution.

E203 Utredning av en ansökan om efterlevandepension

När en person ansöker om efterlevandepension skall försäkringskassan skicka denna blankett till berörd institution.

E204 Utredning av en ansökan om invaliditetspension

Denna blankett skall försäkringskassan skicka till berörd institution när en person ansöker om förtidspension/sjukbidrag.

Blankett E202 och E204 är i stort sett identiskt disponerade och består av tre delar.

Del A

På denna del skall försäkringskassan fylla i berörd institution samt sökandens personuppgifter, uppgift om medborgarskap och adress samt kassans ärendebeteckning.

Del B

På denna del för kassan in uppgifter om make och barn.

Del C

På denna del skall kassan bekräfta ansökningsdatum. Det är dagen för den första ansökan som räknas som ansökan i alla aktuella medlemsländer. Kassan skall dessutom meddela om en provisoriskt beräknad förmån utges. Om kassan har betalat ut ett belopp felaktigt finns en särskild ruta för avräkning enligt artikel 111 förordning 584/72.

Blankett E203 består av tre delar.**Del A**

På denna del skall kassan fylla i berörd institution samt uppgifter om den avlidna försäkrade.

Del B

Här för kassan in uppgifter om de efterlevande sökande.

Del C

Här skall kassan bekräfta ansökningsdatum. Det är dagen för den första ansökan som räknas som ansökan i alla aktuella medlemsländer. Kassan skall dessutom meddela om någon provisoriskt beräknad förmån utges. Dessutom finns utrymme för avräkning när kassan har betalat ut ett belopp felaktigt.

E205 Intyg rörande försäkringshistorik i Sverige

Det finns en blankett E205 för varje medlemsland. Den svenska versionen heter E205S. Denna blankett består av fyra kolumner. I den första kolumnen skall ATP-åren fyllas i. I den andra kolumnen skall år som är jämställda med ATP-år och grundar rätt till folkpension fyllas i och i den tredje kolumnen skall bosättningsperioder i Sverige fyllas i. Om en person t.ex. har varit bosatt i Sverige under tiden 1975-1992 och fått ATP-poäng för åren 1980-1991 skall kassan i kolumn 1 intyga åren 1980-1991 och i kolumn 3 intyga åren 1975-1992, dvs. alla i de faktiska bosättnings- och försäkringsperioderna i Sverige. Det är viktigt att kassan i exemplet ovan inte lägger ihop åren i summakolumnen. Blanketten bifogas resp. ansökningsblankett. Om någon har varit bosatt i Sverige och under denna tid samtidigt har förvärvat arbetat i ett annat medlemsland skall bosättningsperioder inte fyllas i för denna tid. Blanketten sänds till alla berörda institutioner tillsammans med resp. ansökningsblankett.

E207 Uppgifter om den försäkrade personens försäkringshistoria

Blanketten fylls i av kassan med uppgift om sådana bosättnings- och förvärvsarbetsperioder som sökanden har och bifogas resp. ansökningsblankett.

E210 Meddelande om beslut om pensionsansökan

Berörd institution fyller i blanketten och skickar den tillsammans med två exemplar av det formella beslutet till kassan (utredande institution).

E211 Sammanställning av beslut

Försäkringskassan skall fylla i blanketten och skicka ett exemplar till sökanden på hans eget språk tillsammans med ett exemplar av varje berörd institutions formella beslut. Kassan skall dessutom skicka ett exemplar av E211 till varje berörd institution tillsammans med ett exemplar av sitt eget beslut och övriga berörda institutioners beslut.

E212 Överklagande och tidsfrister för överklaganden

Denna blankett skall kassan skicka till sökanden tillsammans med E211.

Blanketter i E400-serien

Vid ansökan och handläggning av ärenden om familjeförmåner skall försäkringskassan använda följande blanketter.

E401 Intyg rörande familjens sammansättning för beviljande av familjeförmåner

Används i samband med ansökan om familjeförmåner. Utfärdas i Sverige av försäkringskassan eventuellt efter samråd med folkbokföringsmyndighet.

E402 Intyg om fortsatta studier för beviljande av familjeförmåner

Intyget används för att styrka att studier bedrivs. Ifylls vid ansökan om familjeförmåner som kan utges för studerande. Begäran om intyg överlämnas till den undervisningsanstalt där den studerande är inskriven.

E403 Intyg om lärlingskap och/eller yrkesutbildning för beviljande av familjeförmåner

Intyget används för att styrka att lärlings- och/eller yrkesutbildning pågår. Ifylls vid ansökan om familjeförmåner som kan utges för ovannämnda utbildningar. Begäran om intyg överlämnas till den undervisningsanstalt där lärlingen/eleven är inskriven.

E404 Läkarintyg för beviljande av familjeförmåner

Intyget utfärdas av den läkare som utsetts av försäkringskassan eventuellt efter samråd med föräldern. Det begärda läkarintyget sänds till den institution som begärt detsamma.

E405 Intyg för sammanläggning av försäkringsperioder, anställningsperioder eller perioder av verksamhet som egenföretagare eller rörande på varandra följande anställningar i flera medlemsländer, mellan dessa länders lagstadgade förfallodagar

Intygen utfärdas på begäran av institutioner i andra medlemsländer. Uppgifterna behövs för uppfyllande av andra länders kvalifikationskrav för rätt till familjeförmåner.

E406 Intyg om barnläkarundersökningar efter förlossningen

Läkarintyg på denna blankett utfärdas för rätt till franska familjeförmåner. Begärt intyg skall återsändas till försäkringskassan för vidarebefordran till den franska institution som begärt detsamma.

E407 Läkarintyg för beviljande av särskilt utbildningsbidrag

Läkarintyg på denna blankett utfärdas för rätt till franska familjeförmåner. Begärt intyg skall återsändas till försäkringskassan för vidarebefordran till den franska institution som begärt detsamma.

E408 Intyg om utbetalning av familjebidrag enligt de tidigare gällande artiklarna 73 (2) och 74 (2)

Intyg som inte kan komma ifråga i förhållande till Sverige.

E409 Intyg om utgivna eller inte utgivna förmåner till egenföretagare

Intyg som inte kan komma ifråga i förhållande till Sverige.

E411 Begäran om upplysningar rörande rätt till familjeförmåner i den medlemsstat i vilken familjemedlemmarna är bosatta

Blanketten används när rätt till familjeförmåner föreligger i två medlemsländer samtidigt.

Bilaga 1

Konventioner om social trygghet mellan Sverige och andra länder m.m.

Nordisk konvention (1993:1529) som jämte tillämpningsöverenskommelse (1993:1530) trätt i kraft den 1 januari 1994 (1993:1646).

Konvention med **Amerikas Förenta Stater** jämte tillämpningsöverenskommelse (1986:734).

Konvention med **Frankrike** (1981:584) jämte tillämpningsöverenskommelse 1982:78).

Konvention med **Grekland** jämte tillämpningsöverenskommelse (1979:56) med ändringar (1985:774 och 1993:1670) som trätt i kraft den 1 januari 1994.

Konvention med **Israel** jämte tillämpningsöverenskommelse (1983:325).

Konvention med **Italien** jämte tillämpningsöverenskommelse (1982:877).

Konvention med **Jugoslavien** jämte tillämpningsöverenskommelse (1978:798).⁶⁶

Konvention med **Kanada** jämte tillämpningsöverenskommelse (1985:949).

Konvention med **Kap Verde** (1991:1333).

Konvention med **Luxemburg** jämte tillämpningsöverenskommelse (1988:350).

Konvention med **Marocko** jämte tillämpningsöverenskommelse (1982:249).

Konvention med **Nederländerna** jämte tillämpningsöverenskommelse (1983:22).

Konvention med **Portugal** jämte tillämpningsöverenskommelse (1979:869).

Överenskommelse med **Québec** jämte tillämpningsöverenskommelse (1988:100).

Konvention med **Schweiz** jämte tillämpningsöverenskommelse (1980:32) med ändringar (1982:246).

⁶⁶ Enligt förordning (1992:996) och förordning (1994:320) om tillämpning av konventionen den 30 mars 1978 mellan Sverige och Jugoslavien skall konventionen och tillämpningsöverenskommelsen fr.o.m den 16 januari 1992 gälla i förhållandet mellan Sverige och Kroatien respektive Sverige och Slovenien

Konvention med **Spanien** jämte tillämpningsöverenskommelse (1984:555).

Konvention med **Storbritannien och Nordirland** (1988:106) jämte protokoll om medicinsk vård och tillämpningsöverenskommelse med ändringar (1992:1090).

Konvention med **Turkiet** jämte tillämpningsöverenskommelse (1981:208).

Konvention med **Österrike** jämte tillämpningsöverenskommelse (1976:722, omtryck 1983:478).

Överenskommelser om sjukvårdsförmåner

Överenskommelse med **Algeriet** (1987:1325).

Överenskommelse med **Australien** om sjukvård åt tillfälliga besökande (1989:102).

Överenskommelse med **Estland** om sjukvård åt tillfälliga besökare (1993:1048) som trätt i kraft den 1 november 1993.

Överenskommelse med **Polen** (1989:142).

Överenskommelse med **Ungern** (1983:139).

Övriga konventioner

Wienkonventioner om diplomatiska och konsulära förbindelser, skall gälla i Sverige enligt 2 och 3 §§ lagen (1976:661, omtryckt 1987:341), om immunitet och privilegier i vissa fall.

Bilaga 2

Administrativa kommissionens beslut och rekommendationer

Beslut nr 74 den 22 februari 1973 om rätt till vårdförmåner vid tillfällig vistelse enligt artikel 22.1a förordning 1408/71 och artikel 21 förordning 574/72.

Beslut nr 95 den 24 januari 1974 om tolkningen av artikel 46.2 förordning 1408/71 om proportionell beräkning av pensioner.

Beslut nr 109 den 18 november 1977 med ändring av beslut nr 92 den 22 november 1973 om begreppet vårdförmåner vid sjukdom och moderskap som avses i artiklarna 19.1, 19.2, 22, 25.1, 25.4, 26, 28.1 och 28a, 29 och 31 förordning 1408/71 och bestämmande av de belopp som skall återbetalas enligt artiklarna 93, 94 och 95 förordning nr 574/72 och av de förskott som skall betalas enligt artikel 102.4, i samma förordning.

Beslut nr 115 den 15 december 1982 om beviljande av proteser, hjälpmedel och andra vårdförmåner av stor vikt enligt artikel 24.2 förordning 1408/71.

Beslut nr 119 den 24 februari 1983 om tolkningen av artikel 76 och artikel 79.3 förordning 1408/71 och artikel 10.1 förordning 574/72 om sammanträffande av familjeförmåner och familjebidrag.

Beslut nr 121 den 21 april 1983 om tolkningen av artikel 17.7 förordning 574/72 om beviljande av proteser, hjälpmedel och andra vårdförmåner av stor vikt.

Beslut nr 123 den 24 februari 1984 om tolkningen av artikel 22.1 förordning 1408/71 beträffande personer som behandlas med njurdialys.

Beslut nr 126 den 17 oktober 1985 om tillämpningen av artikel 14.1a, 14a.1a, 14b.1 och 14b.2 förordning 1408/71.

Beslut nr 128 den 17 oktober 1985 om tillämpningen av artikel 14.1a och 14b.1 i förordning (EEG) nr 1408/71 om den lagstiftning som skall tillämpas på utsända arbetstagare.

Beslut nr 130 den 17 oktober 1985 om de blanketter som behövs för tillämpningen av förordningarna 1408/71 och 574/72.

Beslut nr 133 den 2 juli 1987 om tillämpningen av artikel 17.7 och 60.6 förordning 574/72.

Beslut nr 135 den 1 juli 1987 om beviljande av vårdförmåner enligt artikel 17.7 och 60.6 förordning 574/72 och begreppen brådskande fall enligt arti-

kel 20 förordning 1408/71 och mycket brådskande fall enligt artikel 17.7 och 60.6 förordning 574/72.

Beslut nr 147 den 10 oktober 1990 om tillämpningen av artikel 76 förordning (EEG) nr 1408/71.

Beslut nr 148 den 25 juni 1992 om användandet av intyget om tillämplig lagstiftning (blankett E101) när utlandsplaceringen inte överskrider tre månader.

Beslut nr 150 den 26 juni 1992 om tillämpning av artikel 77, 78 och 79.3 i förordning (EEG) nr 1408/71 och artikel 10.1b ii i förordning (EEG) nr 574/72

Rekommendation nr 16 den 12 december 1984 om slutande av överenskommelser enligt artikel 17 förordning 1408/71.

Bilaga 3

Förordningar som inneburit ändringar i förordning 1408/71 och förordning 574/72

Anslutningsakten för Spanien och Portugal 15.11.1985

Anslutningsakten för Österrike, Finland och Sverige 1.1.1995

Rådets förordning (EEG) nr 1660/85 av den 13 juni 1985 om ändring av dels förordningen (EEG) nr 1408/71 om tillämpning av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, dels förordningen (EEG) nr 574/72 om tillämpning av förordningen nr 1408/71

Rådets förordning (EEG) nr 3811/86 av den 11 juni 1986 om ändring av dels förordningen (EEG) nr 1408/71 om tillämpning av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, dels förordningen (EEG) nr 574/72 om tillämpning av förordningen nr 1408/71

Rådets förordning (EEG) nr 1305/89 av den 11 maj 1989 om ändring av dels förordningen (EEG) nr 1408/71 om tillämpning av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, dels förordningen (EEG) nr 574/72 om tillämpning av förordningen nr 1408/71

Rådets förordning (EEG) nr 2332/89 av den 18 juli 1989 om ändring av dels förordningen (EEG) nr 1408/71 om tillämpning av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, dels förordningen (EEG) nr 574/72 om tillämpning av förordningen nr 1408/71

Rådets förordning (EEG) nr 3427/89 av den 30 oktober 1989 om ändring av dels förordningen (EEG) nr 1408/71 om tillämpning av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, dels förordningen (EEG) nr 574/72 om tillämpning av förordningen nr 1408/71

Rådets förordning (EEG) nr 2195/91 av den 25 juni 1991 om ändring av dels förordningen (EEG) nr 1408/71 om tillämpning av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, dels förordningen (EEG) nr 574/72 om tillämpning av förordningen nr 1408/71

Rådets förordning (EEG) nr 1247/92 av den 30 april 1992 om ändring av dels förordningen (EEG) nr 1408/71 om tillämpning av systemen för social

trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen

Rådets förordning (EEG) nr 1248/92 av den 30 april 1992 om ändring av dels förordningen (EEG) nr 1408/71 om tillämpning av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, dels förordningen (EEG) nr 574/72 om tillämpning av förordningen nr 1408/71

Rådets förordning (EEG) nr 1249/92 av den 30 april 1992 om ändring av dels förordningen (EEG) nr 1408/71 om tillämpning av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, dels förordningen (EEG) nr 574/72 om tillämpning av förordningen nr 1408/71

Rådets förordning (EEG) nr 1945/93 av den 30 juni 1993 om ändring av dels förordningen (EEG) nr 1408/71 om tillämpning av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, dels förordningen (EEG) nr 574/72 om tillämpning av förordningen nr 1408/71

Bilaga 4

Förteckning över svensk lagstiftning och svenska system som angår förmåner som omfattas av förordning (EEG) nr 1408/71

I. Lagstiftning och system som avses i artikel 4.1 och 4.2 i förordningen

a) Förmåner vid sjukdom och moderskap

Vårdförmåner vid sjukdom och moderskap

- Lagen (1962:381) om allmän försäkring (2 kap. om sjukvårdsersättning och 22 kap. om rehabilitering)
- Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)
- Lagen (1991:1136) om försöksverksamhet med kommunal primärvård
- Tandvårdslagen (1985:125)
- Lagen (1993:588) om husläkare
- Lagen (1981:49) om begränsning av läkemedelskostnader, m.m.
- Lagen (1991:419) om resekostnadsersättning vid sjukresor
- Förordningen (1984:908) om vissa ersättningar till sjukvårdshuvudman från sjukförsäkringen enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring
- Lagen (1993:1651) om läkarvårdsersättning
- Lagen (1993:1652) om ersättning för sjukgymnastik
- Förordningen (1993:1663) om läkarvårdsersättning
- Förordningen (1993:1664) om ersättning för sjukgymnastik
- Tandvårdstaxan (1973:638)
- Förordningen (1991:1046) om ersättning från sjukförsäkringen enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring i form av bidrag till arbetshjälpmedel
- Förordningen (1987:409) om bidrag till arbetshjälpmedel m.m.
- Sjömanslagen (1973:282)
- Gränssjukvårdsförordningen (1962:390)
- Lagen (1988:360) om handläggning av ärenden om bilstöd till handikappade
- Förordningen (1988:890) om bilstöd till handikappade
- Lagen (1993:389) om assistansersättning
- Skollagen (1985:1100) (14 kap. om skolhälsovård)

Kontantförmåner vid sjukdom

- Lagen (1962:381) om allmän försäkring (3 kap. om sjukpenning och havandeskapspenning, 21 kap. om frivillig sjukpenningförsäkring och 22 kap. om rehabiliteringspenning)

- Lagen (1991:1047) om sjuklön
- Lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare
- Förordningen (1991:1321) om rehabiliteringsersättning

Kontantförmåner vid moderskap

- Lagen (1962:381) om allmän försäkring (4 kap. såvitt gäller föräldrapenningförmåner med anledning av barns födelse och tillfällig föräldrapenning enligt 10 § fjärde stycket)

b) Förmåner för invaliditet

- Lagen (1962:381) om allmän försäkring (7 och 13 kap. om förtidspension samt 9 kap. 2 och 3 §§ vad avser sådan handikappersättning som utgör tillägg till pension)
- Lagen (1969:205) om pensionstillskott
- Lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension (vad avser hustrutillägg)

c) Förmåner vid ålderdom

- Lagen (1962:381) om allmän försäkring (6 och 12 kap. om ålderspension)
- Lagen (1969:205) om pensionstillskott
- Lagen (1990:773) om särskilt pensionstillägg till folkpension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn
- Lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension (vad avser hustrutillägg)
- Förordningen (1989:996) om upphävande av kungörelsen (1972:412) om sjömanspension (såvitt gäller övergångsvis utgiven sjömanspension enligt den nämnda kungörelsen)

d) Förmåner till efterlevande

- Lagen (1962:381) om allmän försäkring (8 och 14 kap. om efterlevandepension till vuxna)
- Lagen (1969:205) om pensionstillskott

e) Förmåner med anledning av olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar

- Lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring

f) Dödsfallsersättning

- Lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring (5 kap. 1 § om begravningshjälp)

g) Förmåner vid arbetslöshet

- Lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring
- Lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd

h) Familjeförmåner

- Lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag
- Lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag
- Studiestödslagen (1973:349) (3 kap. såvitt gäller reglerna om studiebidrag och extra tillägg)
- Lagen (1933:737) om bostadsbidrag (såvitt gäller bostadsbidrag till barnfamiljer till den del det lämnas som särskilt bidrag)

- Lagen (1962:381) om allmän försäkring (8 och 14 kap. om barnpension samt barntillägg enligt 9 kap. 1 § i dess lydelse före den 1 januari 1990)
- i) Försäkring, avgifter m.m.
 - Lagen (1962:381) om allmän försäkring (1, 5, 10, 11, 15-17 och 20 kap.)
 - Lagen (1959:551) om beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring
 - Förordningen (1985:73) om undantag från svensk socialförsäkringslagstiftning vid arbete utomlands
 - Lagen (1962:381) om allmän försäkring (19 kap.)
 - Lagen (1981:691) om socialavgifter
 - Lagen (1990:912) om nedsättning av socialavgifter
 - Lagen (1992:1745) om allmän sjukförsäkringsavgift
 - Lagen (1993:1441) om allmän avgift för finansiering av kontantförmåner vid arbetslöshet
 - Lagen (1984:668) om uppbörd av socialavgifter från arbetsgivare
 - Uppbördslagen (1953:272)

II. Särskilda icke avgiftsfinansierade förmåner som avses i artikel 4.2a i förordningen

1. Vårdbidrag för handikappade barn (lagen (1962:381) om allmän försäkring 9 kap. 4-4b §§)
2. Handikappersättning som inte utgår som tillägg till pension (lagen 1962:381 om allmän försäkring 5 kap. 2 § och 9 kap. 2 och 3 §§)
3. Kommunalt bostadstillägg till folkpension (lagen 1962:392 om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension)

III. Minimiförmåner som avses i artikel 50 i förordningen

IV. Förmåner som avses i artikel 77 och 78 i förordningen

- a) Förmåner enligt artikel 77
Familjeförmåner enligt punkt I. h) ovan
- b) Förmåner enligt artikel 78
Lagen (1962:381) om allmän försäkring (8 och 14 kap. om barnpension samt barntillägg enligt 9 kap. 1 § i dess lydelse före den 1 januari 1990)

Sakregister

57-62-årsregeln.....	85
Administrativa kommissionen.....	11
AFL	
s regler	37
s regler om inskrivning och avregistrering.....	36
Akut vård.....	73
Allmänt.....	61, 64, 82, 99
Annan personal med anställning i flera medlemsländer.....	45
Anställd	33
Anställd eller familjemedlem	17
Anställd och egenföretagare.....	46
Anställd och egenföretagare.....	15
Anställd/egenföretagare eller familjemedlem	34
Anställning i ett dotterbolag	40
Ansökan.....	125
Ansökan av anställda m.fl.	125
Ansökan av i Sverige bosatt pensionär.....	126
Ansökan för i Sverige bosatt barn med barnpension.....	126
Ansökan om svensk pension och pension från ett annat medlemsland vid bosättning i Sverige.....	100
Ansökan om svensk pension vid bosättning utanför Sverige.....	102
Ansökningsförfarandet	66
Antagandepoäng enligt förordning 1408/71.....	93
Arbete i ett annat medlemsland än Sverige	116
Arbete i mer än ett medlemsland.....	112
Arbete i Sverige.....	115
Arbete på fartyg.....	45
Arbetslösa.....	77
Arbetsjukdom.....	106
ATP	98
Avgifter.....	32
Avräkning.....	80
Avtal om betalningsperiod	127
Bakgrund	10
Barn med barnpension.....	121
Barnen bosatta i tredje land	119
Barnpension.....	97
Barnpension efter avliden pensionär	122
Barnpension enligt AFL.....	95
Barnpension enligt förordning 1408/71.....	95
Barnpension till medborgare som omfattas av förordning 1408/71	83
Barntillägg.....	95, 97
Begravningshjälp.....	111
Behörig institution	54
Behörig institution - allmänt.....	24
Behörig institution för sjömän.....	24
Behörig institution för utlandsbosatta	24

Behörig myndighet	24
Behörig stat.....	24, 32
Beräkning av schablonbelopp.....	68
Beräkning enligt AFL.....	88
Beräkning enligt förordning 1408/71	88
Berörd institution.....	25
Beskickningar och konsulat.....	46
Beslut.....	128
Bestämmande av tillägg	128
Bilaga VI till EES-avtalet.....	11
Bilagor	14
Bilagor till förordningarna.....	11
Blanketter	12
Blanketter i E100-serien	130
Blanketter i E200-serien	133
Blanketter i E400-serien	135
Bosättning.....	37
Bosättning eller vistelse i ett annat medlemsland.....	73
Bosättning i ett annat medlemsland.....	72
Bosättning utanför den behöriga staten	53, 107
Bosättning utomlands	88
Brådslande fall.....	108
Byte av medborgarskap	18
Dagberäkning	127
Den andra föräldern arbetar i ett medlemsland	122
Det svenska arbetsskadebegreppet	106
Direkt anställning för arbete i ett annat EU/EES-land	40
Dispens	47
Dödsfallsersättning	28
EES-blanketter.....	13
Efterlevande.....	18
Egenföretagare.....	33, 45, 107
Endast svensk barnpension.....	121
Endast svensk pension.....	120
Enhetlig tolkning	129
Ersättning för kostnader	52
Ersättning i efterhand	58
Ersättning till landstingen.....	65
Ersättningsbeloppets storlek.....	66
Ett lands lagstiftning.....	31
Ettårsregeln (AFL).....	49
EU	
s hjälppersonal	47
EU-blanketter	13
Exportabilitet	21
Faktiska kostnader	65
Faktiskt pensionsbelopp	89
Familjebidrag.....	120
Familjebidrag.....	29
Familjeförmåner	28
Familjeförmåner i vidsträckt mening	28

Familjeförmåner på grund av bosättning.....	119
Familjeförmåner på grund av bosättning.....	123
Familjemedlem	17, 35, 44, 116
Familjemedlem bosatt i ett annat medlemsland än pensionären	63
Familjemedlemmar	49, 50, 54, 55, 58
Flyttning till eller vistelse i den behöriga staten.....	73
Flyttning till ett annat medlemsland	36, 98
Folkpension enligt AFL vid bosättning utomlands	85
Folkpension enligt förordning 1408/71 vid bosättning utomlands.....	86
Fortsatt tillämplighet	22
Friskanmälan	75
Friskskrivning.....	109
Frivillig försäkring.....	46
Frivillig sjukpenning	71
Färdolycksfall	111
Förenklat förfarande	41
Förlossningsvård.....	56
Förlängning.....	43
Förmåner av annat slag.....	91
Förmåner av samma slag.....	90
Förmåner för anställda m.fl.	114
Förmåner för pensionstagare	114
Förmåner och pensioner	26
Förmåner som omfattas av förordning 1612/68	29, 115
Förmåner till efterlevande	28
Förmåner vid arbetslöshet	28
Förmåner vid invaliditet	27
Förmåner vid moderskap.....	27
Förmåner vid olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar	28
Förmåner vid sjukdom.....	27
Förmåner vid ålderdom	27
Förmånsberäkning	75
Förordning 1408/71 Förordning 574/72.....	12
Förordning 574/72	14
Försäkrad i ett medlemsland.....	31
Försäkrings- eller bosättningsperioder kortare än ett år	94
Försäkringskassans åtgärder.....	48
Försäkringsperiod Bosättningsperiod.....	84
Försäkringsperioder och bosättningsperioder.....	86
Försäkringstillhörighet under utsändningen	40
Försämrad invaliditet.....	105
Förvärvsarbete	34
Förvärvsarbetet har upphört	37
Förvärvsverksamhet	118
Föräldrapenning.....	78
Föräldrarna arbetar i olika medlemsländer.....	117
Gränsarbetare.....	55, 72, 108
Handikappersättning som självständig förmån	84
Handikappersättning Vårdbidrag.....	30
Hemtransport och merkostnad för hemresa i Norden.....	57
Huvudprinciper.....	20

Huvudregel	53, 106
Huvudregel	32
Intyg.....	48
Intyg E111	57
Intyg om utsändning	41
Intyg saknas	66, 67
Kassatillhörighet.....	125
Konsolidering	12
Kontantförmåner.....	108, 110
Konventioner	38
Kravrutin.....	67
Lagstiftning.....	26
Lagstiftningsförteckning.....	30
Lagvalsregler	31
Likabehandling	20
Likabehandlingsprincipen	114
Lokalanställda.....	47
Läkemedel	67
Läkemedel, bandage m.m.....	56
Maastricht-avtalet.....	10
Maximiperioder	94
Medgivande	74
Medlem i EU	9
Medlemsstat.....	12
Militärtjänstgöring.....	34
Njurdialys	56
Nordiska konventionen.....	23, 91
Nordiska konventionen.....	13
När försäkringskassan är utredande institution	103
Omfattad av svensk lagstiftning genom förordning 1408/71	50
Omfattad personkrets.....	11
Omvandling av pension vid 65 år.....	82
Pension från bosättningslandet.....	61
Pension från ett annat medlemsland.....	82
Pension från flera länder men inte från bosättningslandet	62
Pension från flera medlemsländer	61, 120
Pensionspoäng	87
Pensionär	34
Pensionärer	119
Planerad vård i ett annat medlemsland.....	59
Pro rata temporis.....	21
Prorataberäknad förtidspension	93
Proratatemporisprincipen	89
Provisorisk utbetalning.....	101
Registrering	62
Registrering av barn	80
Regler för samordning av social trygghet	10
Rehabiliteringspenning.....	71
Resande eller flygande personal.....	45
Retroaktiv utbetalning	102
Retroaktivt intyg.....	41

Rätt från flera medlemsländer	121
Rätt till familjeförmåner	117
Rätt till förtidspension eller efterlevandepension.....	92
Rätt till vårdförmåner	52
Sammanläggning	20, 83
Sammanläggning av försäkringsperioder	86, 87
Sammanläggning av perioder	71
Sammanläggningsprincipen	69, 78
Samordning.....	20
Samordning enligt AFL m.m.....	90
Samordning enligt förordning 1408/71	90
Samordning/avräkning	80
Samordningslagen	9
Schablonbelopp	68
SGL.....	76
Sjukanmälan	74
Sjukhusvård	108
Sjukkontroll	75
Sjuklön.....	70
Sjömän.....	33, 77
Smittbärrpenning	71
Sociala förmåner.....	29
Statligt anställda	33
Statslös och flykting	17
Studerande	34
Summan av familjeförmåner	118
Svensk lagstiftning Anställda.....	107
Särskilda bestämmelser om poängår	87
Särskilda förmåner till handikappade.....	29
Teoretiskt pensionsbelopp.....	89
Territoriell omfattning	11
Tillfällig föräldrapenning	78
Tillstånd att flytta	73
Tillstånd att resa för att få vård.....	73
Tillstånd att söka vård i ett annat medlemsland	59
Tillstånd att återvända/flytta till ett annat medlemsland	58
Tillstånd till vård i ett annat medlemsland	110
Tillägg.....	124
Tillägg för barn med barnpension	124
Tillägg för pensionärer	124
Tillämplig lagstiftning.....	53, 69, 115
Tjänsteresa.....	39
Tjänstledig	35
Transportkostnader	111
Treårsregeln.....	87
Undantag.....	32, 107
Underrättelse om sjukhusvård	66
Underrättelse vid dödsfall m.m.	103
Underrättelse vid flyttning.....	104
Uppskjutet uttag av ålderspension.....	102
Utbetalning	103, 128

Utbetalning till annan	128
Utfärdande av intyg E121	62
Utgivande av förmåner	127
Utländsk inkomst	77
Utländska medborgare	84
Utredande institution	25, 99
Utsänd	39
Utsända egenföretagare	39
Utsändning	38
Utsändning föreligger inte	42
Utsändningsintyg godtas inte i Sverige	43
Utsändningsintyg godtas inte i sysselsättningslandet	42
Vilande förtidspension	105
Vistelse i eller flyttning till den behöriga staten	56, 109
Vistelse i ett annat medlemsland	60, 109
Vistelse i ett annat medlemsland än bosättningslandet	63
Vistelse utanför den behöriga staten	56
Vuxentandvård	67
Vård i ett annat medlemsland	110
Vårdförmåner	27, 52, 108, 110
Vårdförmåner av stor vikt	59
Vårdräkningar från Sverige	67
Vårdräkningar till Sverige	65
Ålderspension utan ansökan vid bosättning i Sverige	99
Återbetalning av vårdförmåner	63
Återvända till bosättningslandet eller flytta till ett annat medlemsland	58
Återvända till bosättningslandet, flytta till ett annat medlemsland	110
Överenskommelser om sjukvårdsförmåner	139
Övergångsbestämmelser	84
Övergångsregel	80
Överklagande	129
Övriga konventioner	139